

OMAN ELÄMÄNSÄ PRINSESSA

Häät kulttuurissa ja naisten ajatuksissa

**Katri Kuvaja
Sosiologia
Yhteiskuntatieteiden
ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
syksy 2008
Pro gradu -tutkielma**

TIIVISTELMÄ

OMAN ELÄMÄNSÄ PRINSESSA

Häät kulttuurissa ja naisten ajatuksissa

Katri Kuvaja

Sosiologia

Pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Jyrki Jyrkämä

Syksy 2008

sivumäärä: 97 sivua

Tutkimus avaa näkökulmia ymmärtää häitä ja häiden juhlintaa kulttuurisena ilmiönä. Häät olen rajannut tässä tutkimuksessa tarkoittamaan nykyaikaisia 2000-luvun alun suomalaisia häitä. Työssä puhun hääjuhlailmiöstä, jolla tarkoitan yhä suurempien häiden suosion kasvua 1980-luvulta alkaen. Hääjuhlailmiöön kuuluu yhä suurempien juhlien järjestämisen lisäksi erityisen hääteollisuuden synty, sekä hääaiheisten media- ja kulttuurintuotteiden lisääntyminen ja leviäminen. Työssä pyrin selvittämään suomalaisten nuorten ja nuorehkojen naisten ajatuksia, mielipiteitä, toiveita ja haaveita häistä, sekä peilaamaan näitä siihen, miten hääjuhlailmiö rakentuu esimerkiksi mediassa. Mietin, mistä hääjuhlissa ja laajemmin hääjuhlailmiössä on kyse ja millaisiin yhteiskunnallisiin trendeihin ilmiön voisi yhdistää. Toisaalta pyrin näkemään hääjuhlailmiön myös mikrotasolla ja olen halunnut avata näkökulmia häiden yksilöllisiin merkityksiin sekä yksilöiden positioihin ja asettumisiin suhteessa häihin.

Tutkimuksen analyysimenetelmänä olen käyttänyt diskurssianalyysiä ja kehysanalyysiä, joita yhdistelemällä olen analysoinut aineistoani, joka koostuu kymmenen suomalaisen naisen haastattelusta sekä pienestä lehtiaineistosta. Diskurssi- ja kehysanalyysi nojaavat konstruktionistiseen tutkimusperinteeseen, joten näiden analyysitapojen pohjalta keskeiset kysymykset voisi muotoilla myös: Miten häistä puhutaan? Mitä häissä tapahtuu? Mistä häissä on kyse?

Tutkimukseni perusteella häistä puhutaan varsinkin mediassa hyvin kulutuskeskeisestä näkökulmasta. Mietitään, mitä häihin tarvitaan ja ostetaan ja mitä ne maksavat. Sama puhetapa toistuu myös haastatteluissa, mutta kulutushaaveiden rinnalle haastattelupuheessa nousee kriittisen kuluttajan puhe. Kulutuskeskeistä puhetapaa olen selittänyt mm. Guy Debordin speaktaakkeliteorian avulla. Toisen puhetavan olen nimennyt instituution kiinnittyvän puhetavaksi. Tässä naimisiinmenon merkityksenä nähdään instituutioon astuminen, jota pidetään niin merkittävänä askeleena ihmisen elämässä, että sitä on syytä korostaa ja juhlistaa viettämällä häitä. Riitta Jallinoja on puhunut avioliiton uudelleeninstitutionisoinnista, jonka välineenä ja keinona häät voi nähdä. Kolmas tapa puhua häistä korostaa yksilöllisyyttä: häiden on tärkeää olla omannäköiset ja kertoa jotain juhlittavasta parista. Yksilöllisyyden tärkeyttä olen selittänyt mm. Schulzen elämisyhteiskuntateorian avulla. Neljänneksi olen identifioinut aineistosta yhteisöllisen kehysten. Tämän mukaan häät ovat tilaisuus tavata perhettä ja sukulaisia ja jakaa jotain itselle tärkeää läheisten ihmisten kanssa. Näen häiden yhteisöllisyyden nimenomaan postmodernina, elämyksellisenä yhteisöllisyytenä, jollaisesta ovat kirjoittaneet mm. Maffesoli ja Bauman. Viides hallitseva tulkinta-avaruus häitä koskien on romantiikka. Romanttinen rakkaus on yksi keskeisimpiä (post)modernin ajan ilmiöitä ja sitä voi esim. Beckejä mukaellen pitää myös aikamme merkittävimpänä ideologiana. Häät ovat rakkauden juhlaa ja rakkaus motivoi häiden järjestämisen. Häät ja häiden juhlintaan osallistuminen myös auttavat uskomaan rakkauteen. Romanttisen

tulkinnan vastapainoksi aineistosta erottui realistista näkemystä rakentavaa puhetta, jonka funktioksi olen nähnyt rakkauden ja parisuhteen kannattelun kiihkeimpien romanttisten tunteiden siirryttyä taka-alalle ja arjen astuttua parisuhteeseen. Romanttisen ja realistisen puheen pohjalta olen tehnyt tulkinnan, jonka mukaan häiden järjestäminen on naisille aktiivinen keino tuottaa omaan elämään romantiikkaa ja jännitystä. Tällaisena se on funktionaalista ja auttaa selvittämään ristiriitaa toiveiden ja parisuhteen realiteettien välillä.

Avainsanat: Postmoderni, romantiikka, individualismi, kulutus, identiteetti, yhteisöllisyys, instituutio

SISÄLTÖ

1. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA JA TAUSTAA	1
1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	1
1.2 Häiden näkyvyys ja häät mediassa	2
1.3 Millaiset häät	5
1.4 Sosiologiaa häistä	8
2. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISESTA	13
2.1 Haastattelu tutkimustapana	13
2.1.1 Haastateltavat	14
2.1.2 Haastattelutilanne, sen ehdot ja eettiset kysymykset	16
2.2 Aineiston analyysistä	18
2.2.1 Diskurssit, kehykset ja konstruktionismi	18
2.2.2 Tutkimuksen keskeiset repertuaarit ja kehykset sekä alustavaa teoretisointia	23
3. KULUTUSJUHLAA?	39
3.1 Riisipusseja ja Rolexeja - Häät, media ja kulutus	39
3.2 Agapea ostamassa – Kulutus, tarpeet ja identiteetti	41
3.3 Ei naimisiinmenoa vaan onnellisuutta varten - Häähaaveiden kompromissit ja realismi	44
4. HÄIDEN YHTEISÖLLISYYDESTÄ	48
4.1 Vuorovaikutusta, hauskanpitoa ja ”hyvä tunnelma” – Yhteisöllisyyden kaipuu haastattelupuheessa	48
4.2 Orgiat vai naulakkoyhteisö? - Postmoderni yhteisöllisyys	50
5. HÄÄT JA INDIVIDUALISMI	53
5.1 ”Parin näköiset juhlat” – yksilöllisyyden tärkeys hääjuhlissa	53
5.2 Yksilöllisyyden markkinat	55
5.3 ”Kyl niinku joistain ois pidettävä kiinni” - Traditioiden valitseminen	57
5.4 Individualismin rajat	59
6. HÄÄT JA AVIOSUHTEEN INSTITUTIONALISOINTI	51
6.1 Rakkauden tähden... - Pitkien liittojen arvostus	64
6.2 Häiden symbolinen merkitys	67
7. RAKKAUS, ROMANTIikka JA HÄÄT	70
7.1 ”Love is all you need” - Usko rakkauteen ja romantiikan ideologia	70
7.2 ”Ja he elivät elämänsä onnellisina loppuun saakka...” Romantiikan kulttuurinen narratiivi	74
7.3 Romeon ja Julian siivousriidat – fantasia ja todellinen elämä törmäyskurssilla	76
7.4 ”No kyllähän se tiskaa...” ja muuta arkiromantiikkaa	80
7.5 Päivä prinsessana ja tee-se-itse-romanssi	82
8. Pohdintaa	87
9. Lähdeluettelo	95

1. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHTIA JA TAUSTAA

1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Tutkimukseni tarkoitus ja tavoite on ollut tarkastella häiden juhlintaa kulttuurisena ilmiönä. Olen rajannut häät tarkoittamaan suomalaisia, nykyaikaisia häitä. En tutki häitä antropologisesti tai etnologisesti selvittäen tarkasti sitä, mitä häissä tapahtuu, vaan minua kiinnostaa enemmänkin häiden juhlinnan merkitys kulttuurisesti ja toisaalta yksilötasolla. Olen halunnut valottaa häiden suosion taustaa ja pohtia, millaiset seikat suosioon ovat vaikuttaneet. Minua kiinnostaa, millaista merkitystä häillä on tämän päivän suomalaiselle naiselle ja millaisista häistä he unelmoivat – vai unelmoivatko? Ainakin hääteollisuuden mukaan häät ovat naisen elämän tärkeimpien päivien joukossa. Mitkä asiat häiden järjestämisessä ovat tärkeitä ja mitkä vähemmän tärkeitä? Miten naiset suhtautuvat median luomiin kuviin häistä? Entä löytyykö Suomesta ”häähulluja”, kuten amerikkalaisessa tositv-ohjelmassa? Mikä tekee häistä häät? Muun muassa näihin kysymyksiin olen hakenut vastauksia haastattelemalla kymmentä suomalaista naista.

Teoreettisesti olen pyrkinyt analysoimaan haastatteluaineistoni löydöksiä ja miettimään sitä, onko häiden henkilökohtaisilla jäsenyksillä yhteyttä laajempiin yhteiskunnallisiin tendensseihin. Teorian avulla olen halunnut avata käsitteitä, joita häistä puhuttaessa käytetään. Mistä puhutaan, kun puhutaan esimerkiksi rakkaudesta ja parisuhteesta tai perinteistä ja modernista? Millaisessa yhteiskunnallisessa avaruudessa nykyaikaiset hääjuhlat syntyvät ja kukoistavat? Mitkä yhteiskunnalliset trendit voisivat selittää häiden suosiota? Teorian tarkoitus on syventää haastatteluista saatuja merkityslöydöksiä ja avata niitä tarkemmin ja laajemmassa kontekstissa.

Onko tutkimukseni sitten aineisto- vai teorialähtöinen? Ainakin jossain mielessä tutkimusta voinee pitää aineistolähtöisenä. Ensin pyrin löytämään aineistostani teemoja, tulkintarepertuaareja, kehyksiä ja tapoja puhua häistä. Aineisto siis tarjoaa ne merkityksensaumat ja puhettavat, joiden avulla ja varassa hääjuhlia olen tarkastellut myös teoreettisesti. Kun aineistosta erottui esimerkiksi individualistista puhetta tai realistista puhetta, oli seuraava tehtäväni selvittää, millaista sosiologista teoriaa näistä teemoista löytyy. Teorian avulla mietin, miten voisi selittää sitä, että puhuja koki tärkeäksi korostaa

juuri tiettyä ulottuvuutta puheessaan, ja toisaalta mitä vaikutusta tietyillä lausumilla on, ja mikä on näiden lausumien funktio ja motiivi.

Toisaalta puhtaasti aineistolähtöinen analyysi lienee mahdotonta. Tutkija ei voine koskaan lähteä kentälle täysin puhtaana, vaan teoreettiset ja käsitteelliset jäsennykset ovat väistämättä tutkijan mielessä jo esimerkiksi mietittäessä tutkimuksen aihetta tai haastattelukysymyksiä. Myös aineistoa lukiessa ja analysoidessa tutkijan tapa käsitteellistää ilmiötä ohjailee analyysia. Enhän voisi identifioida aineistostani individualistista repertuaaria, jos en olisi aiemmin lukenut individualismia käsitteleviä teorioita ja tietäisi kyseisen ilmiön olemassaoloa. Tämä teorian ja aineiston symbioosi näkyy myös kirjoitelmani rakenteessa. En ole erottanut aineiston analyysiä ja teoriaa erillisiksi luvuiksi, vaan ne kulkevat rinnakkain läpi työn, toinen toisiaan tukien ja selittäen. Jotkut kappaleet alkavat teoriapohdinnoilla, toiset aineiston selittämällä ja tulkitsemisellä. Joka tapauksessa varsinaisen tutkimuksen kulku oli edellä mainitun kaltainen, vaikka tässä kirjoitelmassa kappaleet välillä alkavat teorian selvittämällä.

Työn kulusta ja rakenteesta haluan tässä vaiheessa kertoa seuraavaa: Ensimmäiseksi luon katsauksen hääjuhla-ilmiön taustaan ja siihen liittyviin ilmiöihin sekä kertaan, mitä häistä ja sen lieveilmiöistä on sanottu yhteiskuntatutkimuksen piirissä aiemmin. Sitten kappaleessa 2 esittelen aineistoni ja sen hankintatavan sekä analyysimenetelmän. Tämän jälkeen tuon esiin aineistosta tekemäni tulkinnat ja hahmottelen teoreettisia käsitteitä. Näistä jatkan eteenpäin vieden empiriaa ja teoriaa syvemmälle ja muodostan näiden pohjalta oman näkemykseni hääjuhla-ilmiöstä kappaleissa 3, 4, 5, 6 ja 7. Kappaleessa 8 kertaan vielä mitä tutkimuksessa olen saanut selville ja luon katsauksen tulevaan.

Työni on luonteeltaan kuvaileva ja selittävä. Tarkoitukseni ei ole ollut luoda uutta teoriaa häistä, vaan tutkia, miten häistä puhutaan ja millaisiin ilmiöihin hääjuhlat ja toisaalta hääjuhla-ilmiötä koskevat tulkinnat ja puhutavat voisivat liittyä. Toivon lukijalle yhtäältä välittyvän idean siitä, millaista oli jyvaskyläläisten nuorten ja nuorehkojen naisten puhe hääjuhlista 2000-luvun alussa, ja toisaalta yhden näkökulman siihen, miten tällaista puhetta voi tulkita ja mistä tässä puheessa on kyse. Tutkimusmatka häähumuun on ollut varsin mielenkiintoinen. Sanonta kuuluu: Morsiamella on oltava häissä jotain uutta, jotain vanhaa, jotain lainattua ja jotain sinistä. Sinistä tästä työstä ei taida löytyä, mutta uutta, vanhaa ja lainattua kuitenkin. ”Vanhaa” ovat sosiologiset teoriat ja selitykset,

joilla aineistoa olen tulkinut. Lainattua on haastattelupuhe ja käyttämäni lehtiaineisto. Jotain uuttakin tutkielmasta löytynee. Tervetuloa vieraaksi ja lukijaksi!

1.2 Häiden näkyvyys ja häät mediassa

Häistä on tullut parin viime vuosikymmenen aikana yhä näkyvämpi ilmiö. Trendi alkoi 1980-luvulla, jolloin 1960-70-lukujen radikalismien ja perinteisistä seremonioista kieltäytymisen jälkeen alettiin taas järjestää suurempia ja jossain mielessä perinteisempiä hääjuhlia. (esim. Paasonen, 1999, 16-18) Voidaan puhua jopa ”hääbuumista”. Häiden ympärille on syntynyt 1980-luvulta lähtien erityinen hääteollisuus, johon voidaan lukea erilaiset häihin erikoistuneet palvelujen tarjoajat ja aineellisten hyödykkeiden valmistajat. Häiden ympärillä markkinoivat palvelujaan mm. pitopalvelut, pukuvuokraamot, ompelijat, juhlatilojen vuokraajat, valokuvaajat, kampaajat, meikkaajat, floristit, ohjelmatoimistot jne. ja onpa häitä varten syntynyt aivan oma ammattikuntansa, hääsuunnittelijat. Hääsuunnittelijan voi siis palkata suunnittelemaan unelmien häät. Hääsuunnittelija on erikoistunut järjestämään häitä ja ideana on, että palkattuaan hääsuunnittelijan morsiuspari voi keskittyä nauttimaan juhlinnasta hääsuunnittelijan pitäessä tärkeimmät langat käsissään.

Hääbuumi on näkynyt myös mediassa. Hääaiheiset elokuvat ovat olleet suosittuja, esimerkiksi Morsiamen Isä -elokuvat, Tahdon Naimisiin, Kreikkalainen naimakauppa, Hääkuumetta jne. Suomenkin televisiossa on nähty häistä kertovia tv-sarjoja, mm. Noora menee naimisiin, Satuhäät ja Häähullut. Hääaiheisiä lehtiä on alkanut ilmestyä, ja häistä kertovia kirjoja on julkaistu paljon. On alettu järjestää myös häämessuja. Kuninkaallisten ja julkkisten häät ovat saaneet mediassa paljon huomiota, ja ne ovat myös osaltaan ohjailleet häihin liittyviä muotivirtauksia. Häillä tuntuu olevan erityisen tärkeä paikka ihmisten mielissä. Mihinkään muuhun juhlaan ei liittyne samalla tavoin odotuksia, toiveita, symboliikkaa, henkilökohtaista merkitystä – ja bisnestä – kuin häihin.

Kuten Hääsuunnittelija Eija Holmbergin internet-sivuilla sanotaan: ”Onnittelut - olette päättäneet mennä naimisiin ja järjestää ikimuistoiset juhlat. Hääpäivä on elämän yksi tärkeimmistä päivistä. Sen onnistumiseksi ollaan valmiit tekemään mitä vain. Juhlapäivän

tulee olla ikimuistettava ja se tulisi muistaa koko elämän ajan ihanana kokemuksena. Hääparille tulee jäädä aikaa nauttia juhlasta ja vieraille muistikuva säteilevästä hääparista, upeista koristeluista, huolitellusta ja pientä yksityiskohtaa myöten suunnitellusta juhlasta. Täydellisen juhlapäivän onnistumiseksi tarvitaan ajoissa aloitettua tarkkaa suunnittelua, valtavasti ideoita ja työvoimaa toteuttamaan se kaikki.” (www.haasuunnittelija.com) Lainaus kiteyttää melko osuvasti sen, mikä nykyisenkaltaisessa hääbuumissa näyttää olevan olennaista. Hääpäivä on huomattavan tärkeä päivä koko elämän mittakaavassa, ja siihen halutaan panostaa paljon. Päivän tulee luonnollisesti jäädä mieliin elämän ihanimpana päivänä.

Median häistä luoma kuva onkin hyvin kulutuskeskeinen. ”Täydellisiin” häihin on panostettava paljon rahaa, ja häihin liittyviä rahareikiä on loputtomasti. Kulutettavaa löytyy shampanjalaseista lautasliinanpidikkeisiin ja kalliista huomenlahjoista ylellisiin häämatkoihin. Häiden järjestäminen ei ole kovin halpaa huvia, sillä häiden kustannukset nousevat helposti tuhansiin euroihin. Rahan lisäksi häiden suunnittelu vaatii myös aikaa ja vaivaa. Hääoppaiden mukaan järjestely on hyvä aloittaa ainakin vuotta ennen, jotta ehtii varaamaan juuri haluamansa kirkon, juhlatilan, bändin, pitopalvelun jne. Häiden yhteydessä saamme lukea julkkisten häistä, joihin rahaa on panostettu huomattavia summia. Esim. Iltalehti (n:o 147, 47, 2008) kertoo Hollywood-tähti Salma Hayekin häistä, joiden budjetti on 2,2 miljoonaa euroa. Elokuvatähden hääpuku maksaa noin 300 000 euroa ja koristeluna käytettävät kukat yli 600 000 euroa. Vieraat kuljetetaan St. Tropeziin yksityiskoneilla ja juhlat kestävät viisi päivää. Suomalainen aikakauslehti Image puolestaan kertoo häihin käytetyistä rahasummista kansantalaouden tasolla: Suomessa häihin menee 150 miljoonaa euroa vuodessa. Briteissä vastaava summa on viisi miljardia puntaa ja Yhdysvalloissa häät ovat yli 140 miljardin dollarin bisnes. (n:o 5-6, 102, 2008)

Toisaalta häiden yhteydessä korostetaan tunne-elämyksiä. Häistä tulee nauttia, häät tulee jäädä mieliin unohtumattomana kokemuksena. Häistä myös haaveillaan ja niihin liittyy monilla, ainakin naisilla, suuria unelmia. ”Täydelliset” hääjuhlat tarjoavat elämyksiä kaikille aisteille. Häätunnelmaan virittävät kaunis musiikki, silmiä hivelevän esteettinen visuaalinen ympäristö, erityisen maukas ja runsas ruoka- ja juomatarjoilu, hauska tai herkistävä ohjelma jne. Häissä on tarjoilla voimakkaita tunteita, naurua ja ilon kyyneleitä. Häihin liittyy tietenkin myös rakkauden tunne, häissähän juhlietaan kahden toisiaan rakastavan ihmisen yhteistä taivalta. Hääjuhla on kuin rakkaussuhteen kliimaksi, ainakin

satujen ja myös aikuisten tarinoiden perusteella. Perinteiset saduthan päättyvät aina ihanaan hääjuhlaan, jonka jälkeen pariskunta elää elämänsä onnellisena loppuun saakka. Näin päättyvät myös monet nykyaikaisemmat sadut: suuri osa romanttisista draamoista ja komedioista päättyy pääparin häihin.

Oikeassa elämässä rakkaustarinaa on kuitenkin monilla takana vuosia jo ennen häitä. Häät eivät enää nykyään ole samanlainen elämäntavan muutoskohta kuin ennen. Suurin osa pareista on asunut yhdessä jopa vuosia ennen naimisiinmenoa ja yhteistä omaisuutta ja lapsiakin on jo monella. Silti häät ovat monille tärkeä piste elämässä. Häitä halutaan viettää ja juhlia, sen voi todeta jo esimerkiksi menemällä kesäisenä lauantaipäivänä vaikkapa Jyväskylän kirkkopuistoon. Yhden lauantai-iltapäivän aikana kirkko ehtii toimia vihkipaikkana monelle hääparille, ja tällaisenkin otoksen perusteella häät ovat melko suuria juhlia: vieraita on yleensä paikalla useita kymmeniä.

Tuntuu siis perustellulta puhua hääbuumista tai hääilmiöstä. Ilmiötä tuottaa ja pitää yllä median, hääteollisuuden ja kuluttajien yhteistyö. Hääteollisuus tuottaa palveluita ja hyödykkeitä, joita tarvitaan häiden valmistamisessa. Media esittelee näitä tuotteita ja uusia trendejä kuluttajille, joiden kysyntään teollisuus ja mediat vastaavat. Jo tarjolla olevien palvelujen ja medioiden runsaudesta voi päätellä, että kysyntää löytyy, kuluttajat siis haluavat häitä ja kaikkea siihen liittyvää. Esimerkiksi hakukone Google löysi 27.8.2008 hakusanalle ”häät” 650 000 osumaa, ja sanalle ”wedding” 314 000 000. Kyseessä on siis suuren luokan ilmiö. (Vertailun vuoksi: Hakusana ”Jesus” tuotti 264 000 000 osumaa ja ”George W. Bush” ainoastaan 46 300 000.)

1.3 Millaiset häät

Millaiset sitten ovat tämän päivän suomalaiset häät? Yleisin hääkaava on seuraava: Suosituin juhlapäivä on lauantai. Juhla alkaa yleensä iltapäivällä kirkossa. Vieraat saapuvat paikoilleen, morsiamen sukulaiset vasemmalle ja sulhasen oikealle puolelle. Alkajaisiksi morsiamen isä taluttaa morsiamen alttarille, jossa sulhanen tätä odottaa. Morsian on pukeutunut valkoiseen, pitkään mekkoon ja sulhanen yleensä mustaan pukuun, frakkiin, smokkiin tai vastaavaan. Pappi vihki parin avioliittoon joko lyhyen tai

pitkän kaavan mukaan. Kirkossa voidaan kuulla häämarssien ja virsien lisäksi muuta musiikkia. Hääkaavaan sisältyy sormuksen tai sormusten vaihto ja lopuksi parin suudelma. Vihkimisen päätyttyä pari kävelee häämarssin soudessa keskikäytävää pitkin kirkon eteiseen. He odottavat, kunnes vieraat pääsevät ulos. Kirkon portailla vieraat puolestaan odottavat hääparia, ja kun hääpari astuu ulos, heidän päälleen heitetään riisiä tai konfetteja. Heille saattaa olla myös järjestetty esimerkiksi miekkakuja, tai nykyään vaikkapa sähkömailakuja sulhasen harrastuksen mukaan, jonka läpi pari kävelee. Kirkon pihalla paria odottaa hääauto, joka on koristeltu esimerkiksi ”Just married”- kyltein, ilmapalloon, serpentiinein, ja perässä vedettävien juomatölkein. Hääauto kuljettaa parin juhlapaikkaan, jonne myös vieraat pian saapuvat. Juhlapaikka voi olla parin tai heidän vanhempiansa koti, mutta useimmiten jokin yksityisasuntoa suurempi vuokrattu juhlatila. Juhlien aluksi hääpari ja heidän vanhempansa kättelevät vieraat ja ottavat vastaan onnentoivotukset. Häälahjat asetetaan niitä varten olevalle pöydälle. Vieraat siirtyvät pöytiin tai muihin paikoille juhlatilassa, ja esimerkiksi morsiamen isä voi lausua tervetuliaissanat. Tässä yhteydessä saattaa olla myös muuta ohjelmaa, esimerkiksi musiikkia tai puheita. Pian aloitetaan ruokailu tai muu tarjoilu. Häät voivat olla siis ruokahäät tai kahvikutsut. Ruokailun ohessa voi olla puheita tai muuta ohjelmaa. Ruokailuun liittyy myös hääkakku, joka on yleensä monikerroksinen täytekakku. Kakun leikkaamiseen kuuluu perinteinen hääleikki, jalalla polkaisu, jonka tarkoituksena on ennustaa kumpi vastaviihitystä pariskunnasta tulee määräämään ”kaapin paikan” jatkossa. Ruokailun jälkeen on usein tanssia ja muuta ohjelmaa. Tanssiin sisältyy myös häävalssi, jonka hääpari siis tanssii kahdestaan. Nykyään häävalssin paikalla voi tosin olla jokin muukin tanssi. Sitten voi olla vuorossa hääparin vanhempien tanssi, ja lopulta yleinen tanssi. Häihin on usein järjestetty myös muunlaista ohjelmaa, erilaisia leikkejä ja kisailuja. Suosittu perinne on ollut morsiamen ryöstö, jossa miesjoukko ”ryöstää” morsiamen sulhaselta, ja saadakseen morsiamen takaisin sulhasen on suoriuduttava erilaisista tehtävistä. Jossain vaiheessa iltaa on myös morsiuskimpun ja sukkanauhan heitto, nämä siis ennustavat, kenen häitä vietetään seuraavaksi.

Häihin liittyy paljon symboleja ja traditioita, joilla on vahva merkityslataus. Ihmiset myös haluavat häihin yleensä näitä ”perinteisiä” elementtejä. Kaikki tunnistavat häiden symboleiksi juuri morsiamen valkoisen puvun ja hunnun, sormukset, kukkavihon, kerroskakun, häävalssin, kimpun heiton jne. Symbolit ovat juhlissa tärkeitä, niiden varaan häät ikään kuin rakentuvat. Jotta häät ovat häät, niiden tulee täyttää tietyt kriteerit.

Vaikka häät järjestetäänkin useimmiten melko perinteisellä kaavalla ja perinteisiä symboleja käyttäen, yksityiskohtia voi kuitenkin ”tuunata” omien mieltymysten mukaisiksi. Häiden omannäköisyyttä pidetäänkin tärkeänä. Häiden halutaan kertovan jotain parista itsestään, ja esimerkiksi vihki- tai juhlapaikaksi voi valita jonkin itselle merkityksellisen paikan, tai sitten paikan voi valita oman kiinnostuksen kohteen tai harrastuksen mukaan. Kirkollinen vihkimys ei myöskään ole ainoa vaihtoehto, kirkkohäiden asemasta häät voivat olla myös siviiliviikimystilaisuus. Helsingin Sanomat (7.5.2008, A7) kertoo, että reilu kolmannes avioliitoista solmitaan maistraatissa. Yhä yleistävämpi tapa on pyytää henkikirjoittaja vihkimään itse valittuun juhlapaikkaan. Lehdessä henkikirjoittaja Paula Ojaniemi kertoo, että hän on vihkinyt pareja jopa amerikanraudassa ja kuumailmapallossa. Kuumailmapallostani pari hyppäsi toimituksen lopuksi laskuvarjoilla, Ojaniemi kertoo.

Erilaiset teemahäät ovatkin yleistyneet. Häät ja juhlat –lehden internetsivujen mukaan häiden teemana voi olla esimerkiksi tietty väri tai vaikkapa maanosa. Teemana voi sivujen mukaan olla myös vaikkapa kasino, jolloin ”Ohjelmassa toistuu viihteellisyys ja räiske, vaikka revyy-tyylisesti. Korttipakan kuvio koristaa kutsukorttia. Pöydät nimetään korttipakan mukaan kuten pokeri tai maija. Häävieraita leikitetään kasinon hengessä, kilpailujen voittaja saa palkinnon”. Häiden teema voi olla myös elokuvasta: ”herttainen Amelie, romanttinen Titanic tai suloinen Kaunotar ja Kulkuri”. Artikkelisi esittelee häiden teemana lisäksi Sofia Coppolan elokuvan Marie Antoinette ja Astrid Lindgrenin sadun Vaahteramäen Eemeli: ”Pellavapäinen sulho kun muistutti Astrid Lindgrenin sankaria viikarimaisine kujeineen. Vaalea morsian oli sitten hänen pieni Iidansa. Kutsukorteissa oli tyylitellyt versiot sankareista, ja häissä laulettiin Kissankulman Eemelin teemalaulu”. Muita teemoja voivat lehden mukaan olla klassiset prinsessahäät, sadut, jokin maa, monikulttuurisuus tai sitten oma maakunta. (<http://haatjajuhlat.fi/?id=1565>)

Häissä siis tasapainotellaan omannäköisyyden ja perinteiden kunnioittamisen välillä. Toisaalta halutaan jotain omannäköistä ja jotain mikä erottaa häät ”tusinähäistä”, toisaalta taas tiettyjä perinteitä halutaan kunnioittaa sen mukaan, mitä perinteitä itse pidetään kauniina ja merkityksellisinä. Perinteitä kohtaan tunnetaan viehätystä, mutta toisaalta kulttuuri-ilmasto sallii häiden varioinnin oman mielen mukaan.

Suomalainen hääperinne on myös kokenut muutoksia: se, mitä nykyään pidetään perinteisinä häinä sisältää myös muualta lainattuja, lähinnä amerikkalais-englantilaisia tapoja. (Kaivola, 1995, 7). Esimerkiksi vielä vuosisadan alussa morsiamen puvun väri ei ollut valkoinen, vaan usein musta, sillä hääpuku oli usein jatkokäyttöä varten ajateltu ”parempi puku”. Valkoisen puvun vakiinnuttua oltiin pitkään sitä mieltä, että valkoinen puku ja huntu kuuluvat vain neitsytmorsiamille, mutta nykyään tällä ei valtaväestön keskuudessa enää ole merkitystä. Leveähelmainen, kapeavyötäröinen puku tuoli muotiin 1980-luvulla, jolloin mallia otettiin esimerkiksi Charlesin ja Dianan häistä. (Kaivola, 1995, 41). Amerikkalaista alkuperää ovat nykyään hääkoristeina suosittu ilmapallot, koristenauhat ja rusetit. (emt, 27)

Mistä on tämän päivät siis tehty? Häiden resepti näyttää olevan annos perinteitä, oivaltavasti omannäköisyyttä, runsaasti romantiikkaa, tuntuvasti haaveita ja unelmia sekä mieluusti reippaasti rahaa. Häissä läsnä ovat kaunis morsian, komea sulhanen, tyytyväiset vanhemmat ja iloinen vierasjoukko. Näistä on tämän päivän häät tehty!

1.4 Sosiologiaa häistä

Suuret häät ovat siis olleet suosiossa viimeiset parikymmentä vuotta. Mistä häiden kasvaneessa vetovoimassa voisi olla kyse? Miksi häitä kohtaan tunnetaan niin suurta viehtymystä, mikä häiden vetovoiman salaisuus on? Onko hääbuumi yhdistettävissä joihinkin yleisiin yhteiskunnallisiin trendeihin? Mitä sanottavaa yhteiskuntatieteillä voisi olla häistä? Suomalainen Susanna Paasonen on tutkinut häitä mediaspektaakkelinä. Paasonen yhdistää häiden suosion uuskonservatismiin ja menneitä vuosikymmeniä kohtaan tunnettuun nostalgiaan. Hän näkee uuskonservatismiin kaipuuna ”vanhaan hyvää aikaan”, jota voisi myös kutsua viattomuuden ajaksi. Tuolloin nykyiset muutosvoimat, kuten feminismi, etnisten ja seksuaalivähemmistön oikeustaistelut, eivät olleet nousseet sekoittamaan arvomaailmoja. (Paasonen, 1999, 17-20). Postmodernina aikana on puhuttu arvojen heterogenisoitumisesta ja itsestänselvyyksien katoamisesta kyseenalaistamisen loputtomaan avaruuteen. Mitään ei voida enää pitää täysin varmana. Tällainen maailma näyttääytyy yksilölle hyvin epävarmana, joten kaiho viattomuuden aikaan tuntuu ymmärrettävältä ja luontevalta selitykseltä.

Kirjoitan työssäni paljon postmodernista, ja kutsun parhaillaan elettyä aikaa postmoderniksi ajaksi. Postmodernin teorit alkoivat ilmaantua ja levitä 1970-1980-luvuilla. Postmodernia on käsitteellistetty monin eri tavoin, eikä tässä ole tarkoituksenmukaista pureutua postmodernin määritelmiin kovin syväluotaavasti. Yleensä postmodernin teorioissa puhutaan jonkinlaisesta katkoksesta modernin jälkeen ja siirtymisestä uuteen aikakauteen. Postmoderniin liitettyjä ilmiöitä ovat mm. globalisaatio, individualismi, uudenlaiset kriisit ja riskit, arvojen moninaisuus ja tiedollinen pluralismi, teknologian jatkuva kehitys jne. Toisaalta mm. Douglas Kellner (1998, 61) muistuttaa, että postmodernikin on diskurssi eli kulttuurinen ja teoreettinen käsite, ei ”luonnollinen” olio. Samoin se, mitä ilmiöitä ja käytäntöjä pidetään kulloinkin postmodernina, on määrittelyprosessin tulosta. Myös Kellner kuitenkin myöntää (emt, 63), että ajassamme on ollut viime vuosina käynnissä merkittäviä muutoksia, joita aiemman modernin aikakauden teorit eivät riitä selittämään. Niinpä lienee kuitenkin järkevää ja tarkoituksenmukaista puhua postmodernista ajasta.

Gerhard Schulze on kuvannut postmodernia yhteiskuntaa elämisyhteiskunnaksi. Hänen mukaansa elämisyhteiskuntaan on johtanut elintason huima nousu, joka mahdollistaa kiinnostuksemme siirtymisen välttämättömyyksien hankkimisesta valintojen tekemiseen runsauden markkinoilla. Kiinnostus on siirtynyt ympäristöön vaikuttamisesta ja toimeentulon hankkimisen pinnistelystä omiin sisäisiin tunteisiin ja elämyksiin. Runsauden markkinoilta on tarkoitus valita sellaisia hyödykkeitä, jotka aiheuttavat mahdollisimman suuria elämyksiä ja voimakkaita emotionaalisia kokemuksia. Yhteiskunnassa vallitsee ”elämysrationaalisuus”. Tällöin päämäärät ovat kuluttajan sisäisessä maailmassa, ja ulkoiset olot on tarkoitus järjestää siten, että niiden kautta kuluttaja voisi saavuttaa mahdollisimman kauniin ja hyvän elämän. (Noro, 1995, 121-123)

Myös mediatutkija Veijo Hietalan mukaan elämme elämys- ja tunnekulttuurissa. Suuret tunteet ovat muotia, ja elämykset ovat mainosten ja markkinoiden avainsana tänä päivänä. Hietalan mukaan 2000-luvun alkupuolella on erotettavissa kulttuurinen muutos, jota voisi kuvata kulttuurin viihteellistymisenä. Taiteen, tieteen ja viihteen rajat ovat hämärtyneet. Hietalan mukaan postmodernia voi kutsua tunteiden aikakaudeksi ja uusromantiikan ajaksi. (Hietala, 2007, 15-16). Romanttinen fantasia on Hietalan mukaan tätä nykyä

erityisen suosittua elokuvissa ja tv-sarjoissa ja tosielämässäkkin romanttisia sankareita ja sankarittaria syntyy ja kuolee yhä kiihtyvällä vauhdilla. ”Salarakkaasta” on tullut jopa ammatti! (emt, 17)

Romantiikka on kiinnostanut myös tutkijoita. Suomessa Eva Maria Korsisaari on väitellyt vuonna 2006 rakkauden esittämisestä kaunokirjallisuudessa, ja Kaarina Määttä on tutkinut nykysuomalaisten rakkautta ja sen ilmentymiä (1995, 1997a, 1997, 2000, 2005). Rakkautta ovat tutkineet myös lukuisat ulkomaiset yhteiskuntatieteilijät, mm. Ulrich Beck ja Elisabeth Beck-Gernsheim (1995). Lisäksi rakkautta ovat tutkineet myös Alberoni (2001), sekä lukuisat feministiteoreetikot, mm. Wendy Langford (1999) ja Luce Irigaray useissa teoksissaan.

Häiden suosion voisi luontevasti nähdä tällaisen elämyskulttuurin ilmentymänä. Häät ovat juhla, jossa on tarjolla suuria elämyksiä ja positiivisia, kauniita tunteita. Häissä vallitsevat onnen, rakkauden, ilon ja toivon tunteet, jotka siivittävät parin kohti yhteistä elämää. Emotionaalisia kokemuksia synnytetään ja ruokitaan valitsemalla juhlaan haluttua tunnelmaa korostavat puitteet. Häiden halutaan jäävän mieleen elämän kauneimpana ja parhaana päivänä. Häät ovat normaalista arjesta radikaalisti poikkeava tilaisuus, jossa on mahdollista kohota arjen yläpuolelle johonkin ylevämpään ja juhlavampaan kokemukselliseen tilaan.

Häissä on tietysti kyse myös romantiikasta. Jos jaamme Hietalan käsityksen aikamme viehtymyhksestä romantiikkaan, voisi tämä olla yksi selittävä tekijä häiden suosiossa. Romantiikka ja rakkaus ovat myös Beckien (1995) mukaan kohonneet aikamme maalliseksi uskonnoksi. Perinteiset uskomusjärjestelmät, kuten uskonnot ja poliittiset ideologiat ovat kokeneet inflaation, ja transsendentaalisia ja yliyksilöllisiä kokemuksia etsitään Beckien mukaan nyt rakkaudesta ja parisuhteista. Kukapa ei haluaisi elämäänsä rakkautta? Häitä voisikin pitää rakkauden uskon ”palvontamenoina”. Häät korostavat rakkauden tunnetta ja romantiikkaa, ja hääkäytäntöjen voi ajatella myös uudelleen synnyttävän ja ylläpitävän romanttisen rakkauden kulttuurista konstruktiota. Usein kuulee sanottavan, että rakastuneen parin näkeminen luo uskoa rakkauteen. Juuri tästä häissäkin on kyse.

Medialla on ollut suuri rooli häiden suosion lisääntymisessä. Prinssi Charlesin ja Dianan häät vuonna 1981 olivat ennen näkemätön mediatapahtuma. Suoraa tv-lähetystä häistä seurasi 700 miljoonaa katsojaa. (Paasonen, 1999, 75). Nämä kuninkaalliset häät olivat valtava ilmiö, joiden ympärille rakentui myös suuri muistoesineteollisuus. Myytiin Charles ja Diana –aiheisia kuppeja, lautasia, avaimenperiä, konvehteja, pöytäliinoja jne. Charlesin ja Dianan häät loivat myös häämuotia, tavallisten ihmisten oli mahdollista saada itselleen pala kuninkaallista elämää pukeutumalla häissään samanlaiseen pukuun kuin Diana tai vuokraamalla häihin samanlaiset hevosvaunut kuin kuninkaallisilla. Kuninkaalliset häät ovat jo 1800-luvulta asti määritelleet häämuoteja. Kun kuningatar Viktoria meni 1840-luvulla naimisiin valkoisessa pitsipuvussa, alkoi valkoinen morsiuspuku syrjäyttää perinteisempää mustaa. (emt, 76-81)

Suomessa ei ole omasta takaa kuninkaallisia, mutta meilläkin on seurattu innokkaasti naapurimaiden kuninkaallisten naimapuuhia. Suomessa kuninkaallisten virkaa toimittavat muut julkkikset, jotka esittelevät häitään lehdissä. Viime vuosina olemme päässeet seuraamaan ainakin lukuisten missien ja näyttelijöiden, urheilusankarien ja poliitikkojenkin häitä. Kuninkaalliset ja muut julkkikset tarjoavat samaistumisen, roolimallien ja jäljittelyn kohteita. He elävät ikään kuin satumaaailmassa, johon voi itse pyrkiä toistamalla näiden tiettyjä eleitä tai tyyliä. Kuninkaalliset häät jäävät useimpien kohdalla tietysti pelkäksi haaveeksi, mutta omiin vihkiäisiin voi saada ripauksen kuninkaallisuutta jäljittelemällä vaikkapa Dianan tyyliä. ”Satuhäät” ovatkin hääteollisuuden usein toistuva käsite, ja häissä prinsessamaisuuden ajatus avaa mahdollisuuden astua arjen ylittävään fiktion oikeiden kulutusvalintojen kautta (emt, 79-80). Häistähän puhutaan usein juuri naisen ”päivänä prinsessana”.

Media luo tiettyä kuvaa häistä, joka osaltaan ohjailee ihmisten käyttäytymistä. Toisaalta media myös heijastelee vallitsevia trendejä ja tarttuu ajankohtaisiin ilmiöihin ja suuntauksiin. Kun jostakin ilmiöstä tai tuotteesta uutisoidaan, se saavuttaa yhä useamman tietoisuuden ja ilmiö vahvistuu. Kuluttaja voi poimia mediakuvastosta itseään miellyttävät palaset, ja toisaalta useiden valitessa samoin syntyy trendejä ja suuntauksia. Valitsemiseen toki vaikuttaa mainonta ja uutisointi, joten trendit syntyvät ikään kuin kuluttajien, tuottajien ja medioiden yhteistyönä. Näin on myös hääteollisuuden kohdalla.

Häiden suosioon ovat varmasti vaikuttaneet tietyt yhteiskunnalliset trendit, kuten konsumerismi ja kulutusmahdollisuuksien lisääntyminen, sekä toisaalta kulttuurin viihteellistyminen ja ”tunteiden aikakausi”. Yhtäältä hääbuumia on lisännyt hääteollisuuden syntyminen, joka on ilmaantunut tuotteistamaan häitä sopivan markkinaraon synnyttyä. Media välittää tietoa kuluttajille, jotka viime kädessä tekevät kulutusvalinnat ja järjestävät häät niissä puitteissa, mitkä tarjolla olevat hyödykkeet ja palvelut, muodit ja trendit, käytettävissä olevat resurssit ja omat henkilökohtaiset mieltymykset ratkaisevat.

2. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMISESTA

2.1 Haastattelu tutkimustapana

Tutkimukseni pääasialliseksi aineistonkeruutavaksi valitsin haastattelut. Valintani kohdistui haastatteluihin tutkimuskysymyksen vuoksi. Halusin aineistoksi ”tavallisten” suomalaisten naisten ajatuksia ja puhetta häistä. Tällaista aineistoa ei valmiina tuntunut löytyvän. Hääaiheisia lehtikirjoituksia kyllä olisi löytynyt, mutta nämä ovat enimmäkseen juttuja ja uutisointia julkisuuden henkilöiden häistä, tai sitten toimittajien erisävyyistä pohdintaa hääjuhlailemuksesta. Harkitsin myös hääaiheisten internet-sivujen keskustelupalstojen käyttöä aineistona. Tällaisilla sivuilla kuitenkin luultavimmin keskustelevat jo enemmän hääorientoituneet ihmiset tai ”hääfriikit”. Lisäksi keskustelupalstojen käyttöä aineistona rajoittavat jonkin verran tutkimuseettiset kysymykset.

Tutkimushaastattelu on vuorovaikutustapahtuma, joka on Hirsjärven ja Hurmeen (1980, 41) mukaan tyypillisesti ennalta suunniteltu ja tapahtuu haastattelijan aloitteesta. Haastattelijalla ohjaa ja motivoi haastateltavaa. Haastattelumenetelmiä on useita, ja omia haastattelujani voinee parhaiten luonnehtia teema- tai avoimeksi haastatteluksi. Teemahaastattelun aihepiirit on etukäteen mietitty. Niiden käsittelyn laajuus ja esittämisjärjestys kuitenkin voivat vaihdella haastattelusta toiseen. Kaikkia asioita ei välttämättä käydä kaikkien kanssa läpi. Teemahaastattelussa haastattelijalla on apunaan jonkinlainen lista käsiteltävistä asioista, mutta ei valmiita kysymyksiä. (esim. Eskola & Suoranta, 1998, 87; Eskola & Vastamäki, 2001, 28).

Itselläni oli haastatteluissa mukana apuna lista teemoista ja aiheista, jotka haastateltavien kanssa oli tarkoitus käydä läpi. Listalla oli esimerkiksi sellaisia aiheita kuin häät, hääunelmat, häiden valmistelu ja parisuhde. Asioiden käsittelyn järjestys, laajuus ja syvällisyys vaihtelivat haastattelusta toiseen. Toisaalta haastatteluja tehdessä rutinoitui haastattelijana siten, että huomasin kysyväni monia asioita haastattelusta toiseen samalla tavalla. Näin haastattelutilanteista löytynee myös puolistrukturoidun haastattelun piirteitä.

Joissakin haastatteluissa vuorovaikutustilanne muistutti paikoitellen paljon keskustelua ja erosi siten perinteisestä kysymys - vastaus -tyyppisestä haastattelusta. Sikäli haastatteluiden voi sanoa sisältävän avoimelle tai syvähaastattelulle tyypillisiä piirteitä. Eskola ja Vastamäki huomauttavatkin, että teemahaastattelun ja ns. syvä- (tai avoimen) haastattelun välistä rajaa on vaikea määrittellä. (Eskola & Vastamäki, 2001, 27). Syvähaastattelun etuna on Kirsi Siekkisen (2001, 43-44) mukaan se, että kun kysymyksenasettelu on avoin, on haastateltavan helppo kertoa siitä, mikä hänelle on tärkeää. Haastattelijan tehtävä on auttaa haastateltavaa paljastamaan omia merkitysperspektiivejään kunnioittaen haastateltavan tapaa rajata vastauksensa. (emt, 43-44). Jotkut haastattelut muodostuivat keskustelunomaisemmiksi ehkä siitä syystä, että joidenkin haastateltavien kanssa aiheissa päästiin syvälle ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde tuntui rakentuvan hyvinkin lyhyessä ajassa. Jutunjuurta löytyi helposti. Jotkut haastattelut taas sujuivat kaavamaisemmin ja jäivät näin enemmän teemahaastattelun tyyppisiksi.

Keskustelujen tai haastattelujen aiheet ja teemat olivat monenlaisia ja monentasoisia. Osa esittämistäni kysymyksistä tai aiheista oli luonteeltaan hyvin konkreettisia, kuten ”Oletko ollut monissa häissä, kertoisitko niistä”. Joukossa oli myös kuvailua ja pohdintaa vaativia kysymyksiä, kuten ”Mitä sinulle tulee mieleen sanasta ’häät’?” ”Tai millaiset olisivat unelmahäsi?”. Jotkut kysymykset olivat jo hyvin abstrakteja, kuten ”Millaisiin arvoihin yhdistäisit häiden juhlinnan?” Tämäkin vaikutti asioiden käsittelyyn. Jotkut intoutuivat pohtimaan abstrakteja aiheita hyvinkin pitkään ja perusteellisesti, kun taas jotkut pysyttelivät mieluummin konkreettisempien teemojen alueella. Valitsemani menetelmät mahdollistivat joustavuuden asioiden käsittelyssä. Tämän näen puolestaan rikastuttavan aineistoa.

2.1.1 Haastateltavat

Haastattelin tutkimusta varten kymmentä suomalaista naista. Iältään he olivat 20 – 33 -vuotiaita. Haastateltavien valikoituminen tapahtui sähköpostilistan kautta. Lähetin keväällä 2007 Jyväskylän ylioppilaskunnan sähköpostilistalle viestin, jossa kerroin tekeväni pro gradu -työtä häistä ja etsiväni haastateltavia tutkimukseeni. Vastausten

runsaus yllätti minut. Sain muutaman päivän aikana yli parikymmentä vastausta. Vaikka en ollut ilmoituksessani rajannut sukupuolta, olivat kaikki vastanneet naisia. Haastattelupyyntöä lähettäessäni olin ajatellut, että jos mukaan tulee miehiä, haastattelen heitäkin. Näin ei kuitenkaan käynyt, joten tässä vaiheessa tutkimuskysymyksenikin tarkentuivat koskemaan nimenomaan naisten ajatuksia häistä. Tätä en kuitenkaan nähnyt minään ongelmana, sillä häitähän pidetään yleisesti enemmän naisia kiinnostavana asiana ja häistä puhutaan nimenomaan naisten elämän kohokohtana. Näin ollen voikin ajatella olevan mielekästä tutkia nimenomaan naisia. Myös se, että kaikki haastattelupyyntöni vastanneet tosiaan olivat naisia, eikä parinkymmenen vastaajan joukossa ollut yhtään miestä, kertonee samasta asiasta. Naisilla tuntuu olevan sanottavaa häistä enemmän kuin miehillä.

Haastateltavien elämäntilanteiden kirjo ulottui laidasta laitaan: mukana oli pari sinkkua, seurustelevia, avoliitossa asuvia sekä naimisissa olevia naisia. Mietin aluksi, olisiko elämäntilanteet pitänyt vakiodia jollakin tavalla, mutta lopulta en tehnyt kuitenkaan niin. Haastattelujen perusteella voi sanoa, että elämäntilanteella tuntuu olevan yllättävänkin vähän vaikutusta hääunelmiin ja –ajatuksiin. Se, mitä häissä pidettiin tärkeinä, miten häistä puhuttiin ja miten ”häämäisema” rakentui vastaajien puheessa, ei tuntunut liittyvän millään tavalla siviilisäätyn tai parisuhdestatukseen. Toki häitään jo viettäneillä tai häitä aktiivisesti suunnittelevilla oli valmiimmat ja selkeämmät näkemykset monista häihin liittyvistä kysymyksistä, sillä he olivat jo käyneet niitä läpi enemmän kuin sinkut. Mutta lopulta pohdintojen jälkeen sinkutkin päätyivät hyvin samanlaisiin näkemyksiin kuin jo asioita aiemmin pohtineet avo- tai aviiovaimot.

Seikka, joka vinouttaa aineistoa, on haastateltavien akateeminen tausta. Kaikki olivat siis joko parhaillaan yliopisto-opiskelijoita tai jo valmistuneita ja työelämässä olevia: humanisteja, kasvatustieteilijöitä, yhteiskuntatieteilijöitä ja taloustieteilijöitä. Tämän vuoksi aineistoa ei voi pitää kattavana otoksena suomalaisista naisista, joiden koulutustausta on kuitenkin heterogeenisempi. Miten akateemisuus sitten vaikuttaa tällaisesta aiheesta puhumiseen? Sitä on tietenkin vaikea sanoa, millainen aineisto olisi ollut, jos olisin haastatellut myös esim. vain peruskoulunkäyneitä, toisen asteen tutkinnon suorittaneita tai ammattikorkeakouluopiskelijoita. Arvailujen varaan jää, liittyykö esimerkiksi aineistosta huokunut lievästi kriittinen asenne ”hähulluja” tai ”hömpää” (eli romanttisia kulttuurituotteita) kohtaan akateemisuuteen. Ehkä akateemisen koulutuksen

saaneilta odotetaan tietynlaista kriittisyyttä ja etäisyydenottoa esim. massakulttuuria kohtaan, jota häistä kertovat romanttiset tv-sarjat, elokuvat, kirjat ja lehdet pitkälti edustavat. Näin akateemisen naisen näkemys häitä kohtaan voi olla muodostunut kriittisemmäksi kuin samanikäisellä vaikkapa vain peruskoulutuksen saaneella kanssasisarellaan. Akateemisen naisen ei ehkä ole hyväksyttyä hehkuttaa häiden ihanuutta täysin varauksettomasti, vaan suhtautumiseen halutaan sisällyttää tietty kriittisyys. Voi olla, että haastattelutilanteessa koetaan paremmaksi antaa itsestä akateemista ajattelua vastaava kuva ja luoda näkemystä itsestä kriittisenä kuluttajana, kuin tunnustautua esimerkiksi Kauniiden ja rohkeiden intohimoiseksi seuraajaksi. Esimerkiksi yksi haastateltava käytti sanaa ”tunnustan”, kun häneltä kysyttiin katsooko hän romanttista viihdettä. Romanttisen viihteen katsominen on siis ikään kuin rikkomus kriittisyyttä kohtaan: rikkomus, joka pitää *tunnustaa*.

En kuitenkaan usko, että aineiston vinoutuminen koulutuksen kohdalta on niin ratkaisevaa, etteikö tuloksissa olisi minkäänlaista yleistämisen mahdollisuutta. Jos otos olisi ollut laajempi koulutuksen suhteen, repertuaarit olisivat varmaan painottuneet hieman eri lailla. Voi olla, että kriittistä ja realistista näkemystä rakentavat puheenvuorot olisivat saaneet suhteellisesti pienemmän esiintyvyyden. Kuitenkaan tässä työssä nuo puheenvuorot eivät olleet mitenkään määräävässä asemassa, vaan muodostivat ikään kuin peilin toisenlaisille puheenvuoroille, joissa häät nähtiin ”ihanana” tapahtumana.

2.1.2 Haastattelutilanne, sen ehdot ja eettiset kysymykset

Suoritin haastattelut yksilöhaastatteluinä syksyn 2007 aikana, pääasiallisesti lokamarraskuussa. Kaikki haastattelut sujuivat hyvin ja ongelmitta. Toki toisten kanssa puhe luisti paremmin kuin toisten, ja haastateltavien aktiivisuudessa ja halussa pohtia, kertoa ja jäsentää oli eroja. Kuitenkin kaikki suhtautuivat tilanteeseen varsin positiivisesti ja olivat motivoituneita. Se, että olin haastateltavien kanssa samaa sukupuolta, suunnilleen samanikäinen ja saman koulutustaustan omaava, ehkä lisäsi tilanteiden luontevuutta ja luottamustani haastateltavien silmissä. Samassa elämäntilanteessa olevalle on helpompi puhua. Voi olla, että haastateltavat eivät pitäneet minua sukupuoleni ja suhteellisen nuoren ikäni vuoksi virallisena tutkijana, vaan monet kertoivat itsestään hyvin vapaasti ja kuin vertaiselle. Tosin tutkimuksen aihekaan ei ole mitenkään erityisen arka tai hankala,

jolloin luottamuksen hankkiminen olisi haastattelijalle ehkä hankalampaa ja aikaa vievempää.

Vaikka haastattelut sujuivat näinkin hyvin, on kuitenkin muistettava, että haastattelutilanne on omanlaisensa konteksti ja vuorovaikutustilanne. Haastateltavat jakavat haastattelijalle itsestään tietoa, jota haastattelijä myöhemmin lukee, analysoi ja ehkä julkaisee jossain muodossa. Tällöin on muistettava pitää kiinni tutkimuseettisistä lähtökohdista. Pertti Alasuutari muistuttaa (2005, 18), että tutkija on tutkijan ja tutkittavan välisessä suhteessa hallitsevassa roolissa. Tutkija on tutkittavaa paremmin tietoinen ainakin siitä, mistä tutkimuksessa on kysymys, ja mihin ja miten haastatteluilla kerättyä tietoa on tarkoitus käyttää. Eskola & Suoranta (1998, 56-57) listaavat tutkimuksen eettisiin periaatteisiin vastaajien vapaaehtoisuuden ja tietosuojan. Pyrkimykseni on ollut kautta tutkimuksen pitää mahdollisimman hyvin kiinni näistä periaatteista. Haastateltavien vapaaehtoisuuden voi ajatella toteutuvan hyvin, sillä he itse vastasivat haastattelupyyntöni, jonka olivat huomanneet yleisellä sähköpostilistalla. Tutkittavien vapaaehtoisuutta ja motivaatiota ilmentäneenä myös se, että en tarjonnut heille muuta haastattelupalkkiota kuin kahvia tai teetä niille, joita haastattelin kotonani. Haastateltavien anonyymiys on säilynyt koko tutkimuksen ajan. Olin jokaiseen haastateltavaan yksitellen yhteydessä sähköpostin tai puhelimen avulla, he eivät siis missään vaiheessa nähneet tai kuulleet, keitä muita haastatteluihin osallistui. Haastateltavat saivat itse valita, missä heitä haastattelen. Vaihtoehdot olivat joko heidän kotinsa, minun kotini tai jokin muu paikka, jonka olisin tarvittaessa järjestänyt. Suoritin kaikki haastattelut haastateltavien valinnan mukaan joko haastateltavan kotona tai omassa kodissani. Haastattelutilanteissa olimme läsnä vain minä ja haastateltava. Käytin haastatteluissa nauhuria, jonka käyttöön kaikki antoivat luvan. Haastattelunauhoja tai litteroitua aineistoa ei ole nähnyt, kuullut tai lukenut kukaan muu kuin minä. Kirjoittamassani tekstissä haastateltaviin on viitattu vain sanalla ”haastateltava”, ei nimellä tai muilla henkilökohtaisilla tiedoilla.

Tutkimusetiikan kysymyksiin kuuluu myös haastatteluilla kerätyn tiedon ja vastausten luotettavuus (Mäkinen, 2006, 92). Tämä ongelma ei kuitenkaan varsinaisesti koske diskurssianalyttisesti suuntautunutta tutkimusta. Diskurssianalyttisessä lähtökohdassa ei olla kiinnostuneita vastausten todenperäisyydestä sinänsä. Kysymys siitä, puhuuko haastateltava koko ajan täysin totta ja onko hän rehellinen, ei ole relevantti tällaisessa tutkimuksessa. (Alasuutari, 2001, 122). Esimerkiksi se, suhtautuuko vastaaja

”hömppäelokuvaan” todellisuudessa niin kriittisesti kuin hän antaa ymmärtää, ei ole tässä tutkimuksessa oleellista. Alasuutaria (emt, 122) lainaten kiinnostavaa on jo se, että kulttuurissa tehdään ero ”hömpän” ja vakavasti otettavien kulttuurituotteiden välille. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa ei myöskään ole tarpeen yrittää muodostaa haastattelutilanteista laboratoriomaisen vakioituja olosuhteita, vaan tapahtumatilanteen moniulotteisuus nähdään diskursiiviseen maailmaan kuuluvana ominaisuutena, joka Johisen, Juhilan ja Suonisen (1993/2000, 29) rikastuttaa aineistoa ja analyysiä. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa ei pyritä selvittämään mahdollisimman tarkasti vastaajan autenttista minuuden olemusta, vaan kiinnostus kohdistuu siihen, miten ja millaista minää hän puheenvuoroissaan rakentaa. (emt, 37) Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin diskurssianalyysiä tutkimussuuntauksena sekä siihen liittyviä ontologisia ja epistemologisia kysymyksiä.

2.2 Aineiston analyysistä

2.2.1 Diskurssit, kehykset ja konstruktionismi

Tutkimukseni empiirinen osuus lähti liikkeelle ajatuksesta tutkia hänen merkitystä haastateltaville. Arkikielessä puhutaankin usein asioiden merkityksistä. Tieteellisen tutkimuksen yhteydessä on kuitenkin kysyttävä syvällisemmin: mitä merkitys oikeastaan tarkoittaa ja mikä on merkityksen merkitys? Merkityksistä voidaan puhua konstruktionismiin nojaavassa perinteessä siinä mielessä, että merkityksillä viitataan toimijoiden tapaan käsittää ja käsitteellistää maailmaa. Maailma ei näyttäytyä toimijoille luonnollisena tai ”sellaisenaan”, vaan tiettyjen toimijoiden sisäistämien käsitteiden ja merkitysten kautta. (esim. Eskola & Suoranta, 1998, 45; Alasuutari, 1999, 60) Eri ihmiset voivat antaa samoille ilmiöille eri sisältöjä (merkityksiä) samassakin kulttuurissa. Toisaalta ilmiöiden hahmottamisen täytyy olla riittävän samanlaista, jotta jaettu kulttuuri ja intersubjektiivisuus on mahdollista. (Eskola & Suoranta, 1998, 65). Merkityksiä voidaan tutkia yhteiskuntatieteissä monestakin näkökulmasta. Tässä työssä merkityksiin suhtaudutaan diskurssianalyttisesti: aineistosta etsitään merkitysten tuottamisen tapoja.

Aineistoni analyysiprosessia voinee siis kutsua diskurssianalyysiksi, merkityssystemien etsimiseksi tai tulkintarepertuaarien hahmottelemiseksi. Suoninen (1993/2000, 26-28)

käyttävät kaikkia kolmea käsitettä diskurssi, merkityssysteemi ja tulkintarepertuaari ja määrittelevät ne ”verrattain eheiksi säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemeiksi, jotka rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentavat sosiaalista todellisuutta” (emt, 27). Diskurssianalyysin kiinnostuksenkohteena ovat ne prosessit, joiden kautta toimijat tekevät asioita ymmärrettäviksi kielellisesti. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1999/2002, 18). Diskurssianalyysin avulla voidaan tarkastella, millaisia kuvauksia ja selityksiä toimijat antavat asioille ja tapahtumille, ja millaisia seurauksia näillä selityksillä ja tulkinnoilla on. (emt, 18). Tulkintoja sanotaan myös selonteoiksi. Selontekojen avulla ihmiset selittävät maailmaa ja sen ilmiöitä itselleen ja toisilleen. Selonteot sekä luovat sosiaalista todellisuutta ja että pohjautuvat sosiaaliseen todellisuuteen ja tuttuihin merkityksiin. (emt, 20-21). Toimijat siis selittävät maailmaa valmiiden kulttuuristen jäsenysten kautta ja käyttämällä näitä jäsenyyksiä vahvistavat jo olemassa olevia jäsenyyksiä ja toisaalta luovat uusia merkityksiä.

Diskurssianalyysiin liittyikin vahva oletus kielenkäytöstä toimintana. Toiminnalla on myös seurauksensa. Jokinen, Juhila & Suoninen määrittelevät: ”Diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.” (emt, 19). Diskurssianalyttisesti tai konstruktionistisesti suuntautuneessa tutkimuksessa kielen käyttö siis nähdään toimintana ja todellisuuden rakentamisen prosessina. Samalla kun lausumat kuvaavat todellisuutta ja väittävät siitä jotain, ne myös rakentavat ja luovat todellisuutta tuottaen erilaisia seurauksia ja asioiden tiloja. (Suoninen, 1993/2000, 17-19) Sosiaalisen todellisuuden ei oleteta vain välittyvän kielellisesti, vaan sitä ylläpidetään ja luodaan nimenomaan kielellisten prosessien kautta. (Sulkunen & Törrönen, 1997, 14). Jokinen, Juhila ja Suoninen kirjoittavat, että kielenkäyttö ”ei ainoastaan kuvaa maailmaa, vaan merkityksellistää ja samalla järjestää ja rakentaa, uusintaa ja muuntaa sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Käyttäessämme kieltä me toisin sanoen konstruimme eli merkityksellistämme ’kohteet’, joista puhumme tai kirjoitamme.” (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993/2000, 18). Merkityksiä siis rakennetaan, ylläpidetään ja muutetaan sosiaalisen toiminnan kautta. Sosiaalinen toiminta voi olla puhetta, keskustelua, kirjoituksia jne. (Jokinen & Juhila, 1999/2000, 54).

Sulkusen ja Törrösen (1997, 16-17) mukaan todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta tai sen symbolisesta tuottamisesta puhuminen tarkoittaa sitä, että yhteiskunnan ilmiöille

muodostuvia ja muodostuneita merkityksiä ei voi pitää annettuina tai olettaa niiden pysyvän aina samoja. Merkitykset tuotetaan tilanteisesti, ja niiden tulkinta on myös tilanteista. Heidän mukaansa olisikin parempi puhua todellisuuden ymmärrettävyydestä ja sen sosiaalisesta tuottamisesta kuin todellisuuden merkityksistä. Samoin diskurssianalyysin yhteydessä ei ole järkevää eritellä puhujan tai toimijan minuuden olemusta, vaan keskittyä niiden prosessien kuvauksiin, joissa hän tuottaa ja rakentaa minuuttaan ja identiteettiään. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993/2000, 37). Kuten sosiaalisen todellisuuden muutkin ilmiöt, sosiaalisen toimijan minuus voi rakentua eri tilanteissa hieman eri tavalla. Minuuden tuottamisen tavat voidaan nähdä joustavina roolipositioina, sillä samakin ihminen voi tuottaa tilanteista riippuen ristiriitaisiakin versioita minuudestaan. Erilaisten merkityssysteemien käyttö mahdollistaa erilaisten minuuksien esiintulon eri tilanteissa. (emt, 38-39).

Olen yhdistellyt analyysissani paikoin diskurssianalyysiin mausteita kehysanalyysin suunnasta. Nämä analyysitavat ovat nimittäin hyvin lähellä toisiaan. Kehysanalyysin kehittäjä Erving Goffman lähtee siitä, että toimiessamme sosiaalisissa tilanteissa koetamme ottaa selvää tilanteesta ja sen ”kehyksestä” pohtimalla ”mistä tilanteessa on kyse”. (Goffman, 1974/1986, 8). Jotta osaisimme toimia tilanteessa ”oikein”, meidän on siis tulkittava kyseinen tilanne. Pertti Alasuutarin mukaan toimijat eivät kuitenkaan vapaasti luo tulkintojaan tilanteista, vaan merkitystulkintoja ohjailevat kulttuurissa jo olevat kehykset. Tilanteissa ei kuitenkaan ole kyse tilanteen tulkitsemisesta jonkun kehyksen sisällä tai mukaan, vaan kehys konstituoi tilanteen siksi mikä se on. (Alasuutari, 2001, 181) Erkki Karvosen mukaan kehys sisältää tietyn käsityksen sosiaalisen todellisuuden luonteesta ja rakentumisesta. Kehyksen ja diskurssin käsitteet tulevatkin Karvosen mukaan hyvin lähelle toisiaan, ja niitä voidaan käyttää samaan tapaan. Molemmat käsitteet ovat konstruktionistisia, ja kattavat suunnilleen saman alan omalla käsitteistyksellään. Karvosen mukaan diskurssi kuitenkin keskittyy merkitysyksiköiden eroihin ja kielipeleihin ja sosiaalisiin käytäntöihin, kun taas kehysanalyysissä pyritään tunnistamaan tilannekonteksteja, sekä tiettyjä tyyppisiä ja hahmoja niissä. Karvosen mukaan kehys tarjoaa kätevän perustyökalun median tutkimiseen, ja käy lähtökohdaksi journalistisen maailman hahmottamiseen sekä tekstien tuottamisen ja vastaanoton analyysiin. (Karvonen, 2000) Joidenkin merkitysten yhteydessä olen kokenut luontevammaksi puhua diskursseista ja repertuaareista, joissakin taas kehyksistä.

Mitä diskurssi- tai kehysanalyttinen ote sitten tarkoittaa tässä tutkimuksessa? Ensinnäkin tutkimuksen kohteena on puhe häistä. Mielenkiintoni kohdistuu siihen, miten ja millaisin sanavalinnoin ja merkityssystemein häistä puhutaan. Mitä häissä tapahtuu, mistä häissä on kyse? Tutkin puhujien häille antamia selontekoja, ja pyrin selvittämään, miten he jäsentävät häjäjuhlia ja siihen liittyviä ilmiöitä haastattelupuheessa itselleen ja haastattelijalle. Millaiselle paikalle he asettavat häjäjuhlat? Mitä seurauksia tällä on? Entä mitä ilmiöitä häjäjuhliin liitetään? Millaisen ”anatomian” puhujat luovat häille, toisin sanoen millaiset häät puhujat puheellaan rakentavat? Toisaalta tutkimuksen fokus on puhujan omassa suhteessa häihin. Pyrin tutkimaan, miten puhuja rakentaa omaa asemaansa suhteessa häihin ja siihen liittyviin ilmiöihin, kuten avioliittoon, romantiikkaan ja rakkauteen. Millaisia positioita puhujat konstruoivat itselleen suhtautumalla häihin tai sen lieveilmiöihin valitsemillaan tavoilla ja mitä seurauksia näillä asettumisilla on?

Näkemykseni puheen ja ”objektiivisen” todellisuuden suhteesta ei ole tiukan konstruktionistinen; oletan jonkinlaisen objektiivisen todellisuuden olemassaolon puheen tuolla puolenkin. Vaikka meillä ei olisi käsitettä ”kivi”, uskon että meidän olisi mahdollista havaita kovaa ainesta oleva kappale todella olemassa olevaksi. Toisaalta puhuttaessa käsitteistä ja liikuttaessa ideoiden maailmassa tilanne on hieman erilainen ja monimutkaisempi. Tällöin käsitteet ovat nimenomaan kielellisiä määreitä ja niiden olemassaolo riippuu enemmän puheesta ja muusta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Esimerkiksi romantiikka on käsite, jolla ei ole mitään konkreettista tai näkyvää olemassaolon muotoa sinänsä. Erilaiset asiat voidaan liittää kuuluvaksi romantiikan käsitteen alle: esimerkiksi punaisen sydämen kuva tai suudelma. Romantiikka luodaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa nimeämällä erilaisia käytäntöjä romantiikaksi. Toisaalta käytäntöjen tunnistaminen romantiikaksi vaatii myös kontekstin huomioonottamisen. Tietyissä tilanteissa joku voi kokea esimerkiksi halauksen romanttiseksi, joku toinen toisessa tilanteessa seksuaaliseksi häirinnäksi. Tällä tavoin romantiikan käsite on eri lailla riippuvainen sosiaalisesta toiminnasta kuin esimerkiksi kivi. Toki sosiaalisessa toiminnassa syntyneet käsitteet ovat monet niin vakiintuneita, että ne ovat olemassa suhteellisen itsenäisesti.

Puhujalla on myös selvästi enemmän liikkumavaraa konstruoidessaan romantiikkaa kuin kiveä. Romantiikkaa käsittelistäessään hän voi liittää siihen erilaisia asioita kuten tietynlainen käyttäytyminen, tietyt tunteet, haaveet... Romantiikka siis syntyy tuottamalla

se ensin kielellisesti ja käsitteellisesti, sen jälkeen se voidaan muuttaa käytännön toimiksi. Toki kiveä käsitteellistettäessäkin voi miettiä, kuuluuko kiven päällä kasvava sammal osaksi kiveä vai ei, mutta kivi ja sammal olisivat silti olemassa, puhuttiinpa niistä tai ei. Puhe ei siis nähdäkseni tuota kiveä ja sammalta sinänsä, vaikka ne voitaisiinkin nimetä hieman eri tavoin. Abstraktien käsitteiden suhteen kysymys on monimutkaisempi: onko rakkautta tai romantiikkaa ilman puhetta niistä? Onko puheella ylipäänsä jotain vaikutusta?

Uskon, että puheella nimenomaan on vaikutusta. (Käytän tässä sanaa ”puhe”, mutta sen voi korvata myös sanoilla ”teksti”, ”kirjoitus”, jopa ”ajattelu” jne.) Puhe määrää sen, miten ideat, käytännöt ja käsitteet ymmärretään ja määritellään. Kieli muodostaa sen erottelujen ja luokitusten järjestelmän, jotka rakentavat sosiaalista todellisuutta. (Eskola & Suoranta, 1998, 45) Kielisysteemi jakaa havaitsemamme todellisuuden jatkumot merkityksellisiin osiin. (Alasuutari, 1999, 63) Tällä taas on vaikutuksia konkreettiseen toimintaan. Kuten Juhila ja Suoninen kirjoittavat (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1999/2002, 239), kielenkäyttö on erittäin tärkeää tekemistä, koska ”toimijat tekevät puhuessaan ja kirjoittaessaan selkoa asioista ja laittavat asioita tapahtumaan tavalla, jotka voivat olla hyvin vahvasti seurauksellisia”. Toimijoiden asioille antamat määrittelyt voivat olla myös ristiriitaisia keskenään ja kilpailevia. Tällöin vahvin voittaa ja voimakkain puhe on se joka määrää käytännön toimet. Jotkut selonteot ja diskurssit voivat saada yhteiskunnassa määräävän aseman, ja niistä voi muodostua ”itsestänselvyyksiä” ja kyseenalaistamattomia ”totuuksia”. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993/2000, 29)

Tässä tutkimuksessa kävi ilmi, että esimerkiksi romantiikan voi käsittää eri tavoin. Erilaisista käsitystavoista riippuu, onko se viihdeteollisuuden juoni, naista alistava heterohegemoninen käytäntö, vaaleanpunainen ihana unelma, tavoite, mahdottomuus, illuusio vai jotain täysin muuta. Valittu käsitystapa voi johtaa erilaisiin toimiin. Se voi johtaa rakkausromaanien lukemiseen, unelmahäiden järjestämiseen tai parisuhteen rekisteröimiseen ilman juhlallisuuksia ja hääkuvaan roskalaatikon takana. Samoin häiden ymmärtäminen tietyssä kehyksessä johtaa kehyksestä riippuen erilaisiin toimiin. Kehys kertoo, mistä tapahtumassa on kyse ja miten kyseisessä tilanteessa tulee toimia.

”Mulle tuli se yks hääkuva mieleen, tai muistaakseni se oli hääkuva, se missä yhet valtio-opin tutkijat oli semmosen puistoroskiksen takana (naurua)”

2.2.2 Tutkimuksen keskeiset repertuaarit ja kehykset sekä alustavaa teoretisointia

Tutkimukseni siis lähti liikkeelle aineistolähtöisesti. Analysoimalla haastattelu- ja lehtiaineistoa työkalunani diskurssianalyttinen ja kehysanalyysia lähestyvä tutkimustapa, identifioin aineistostani tulkintarepertuaareja, diskursseja tai kehyksiä. Olen nostanut aineistosta esiin kuusi puhetapaa, joista neljää nimitään repertuaariksi tai diskurssiksi ja kahta kehykseksi, ja joiden kautta ja avulla haastateltavat puhuivat häistä ja siihen liittyvistä ilmiöistä, ja toisaalta rakensivat minuuttaan ja asemaansa suhteessa häätjuhla-ilmiöön. Mielestäni nämä kuusi olivat keskeisimmät puhumisen tavat aineistossani, ja siksi olen nähnyt järkeväksi ottaa ne mukaan analyysiin. Aineiston analyysi ja siitä tehdyt tulkinnat ovat tietenkin aina jossain määrin tutkijan subjektiivisia luomuksia. Tutkijan ei liene mahdollista sukeltaa aineistoon ennako-oletuksista puhtaina, vaan hänen taustatietonsa ja –oletuksensa määrittelevät varmasti aina jollain tapaa aineiston lähestymistä, vaikka kuinka pyrittäisiin aineistolähtöiseen analyysiin. Kuitenkin uskon, että minunkin työni tapauksessa samaa aineistoa lukeva toinen tutkija voisi päätyä nostamaan suunnilleen samat puhetavat esiin.

Nämä puhetavat olen nimennyt romantikon, realistin, vapaan valitsijan ja instituutioon kiinnittyvän repertuaareiksi sekä kuluttamisen ja yhteisöä kaipaavan kehyksiksi. Seuraavassa esittelen nämä lyhyesti, käsitelläkseni niitä yksityiskohtaisesti työni varsinaisissa analyysi- ja teorialuvuissa 3, 4, 5, 6 ja 7.

Romantikon repertuaari

Romantikon repertuaari nojaa saduista ja tarinoista tuttuun unelmaan rakkaudesta – jonka huipentumana prinssi ja prinsessa saavat toisensa komeissa häissä. Tämän repertuaarin mukaiset kuvaukset vahvistavat romanttisen rakkauden ideologiaa (kts. s. 56). Tässä repertuaarissa haluan ”uskoa rakkauteen” ja sen voimaan, ja nostetaan rakkaus ja romantiikka tärkeälle sijalle yksilön elämässä. Rakkaus ja romantiikka ovat jotain, mitä ihminen haluaa ja tarvitsee ja joka antaa hänelle tyydytystä.

”(N)e (häät) on kuitenkin semmonen positiivinen tapahtuma, ja tota ku sitä kliseisesti sanotaan että tärkein asia elämässä on kuitenkin rakkaus ja löytää semmosen jonku niinku

ihmisen niin tota se ei oo niinku yleensäköön kovin helppoa, et jollain tavalla mä luulen että.. jollain tavalla..kornilta se kuulostaakin mutta vahvistaa niinku uskoa rakkauteen - - - vaikka epäonnistuttaisikin jossain vaiheessa niin se aina vaikka ois epäonnistumisia ja pettymyksiä, niin pelkästään se näkeminen ja se ihmisten rakastumisen näkeminen, on jollakin tavalla niinku uskoa luovaa.”

”(K)ai se on niinku loppupeleissä se että minkä ympärillä tää elämä niinku pyörii, et jos ei ois rakkautta niin tähän tyssäis tähän”

Tälle repertuaarille keskeistä on siis varauksettoman positiivinen suhtautuminen rakkauteen. Rakkaus käsitetään tarkoittamaan miehen ja naisen välistä, nimenomaan romanttista rakkautta. Romanttiseen rakkauteen liittyvät romanttiset teot, joille on saatu malli kulttuurituotteista. Romanttisten tekojen tekeminen toiselle kertoo välittämisestä.

”(S)e (romantiikka) vois olla justiin sitä semmosta että... no niin mies tuo kukkia kotiin ja nyt on niin ku vähän semmosta... tai et laitetaan justiin vähän jotain kynttilöitä jonnekin tai et mennään kahdestaan johonki uuteen paikkaan ja katsotaan hienoja maisemia tai jotain tämmösiä”

”Mun mielestä romanttista on varmaan semmonen niinku - - - pienten asioiden tekeminen. Et mun mielestä on niinku tärkeitä semmonen, et ei tarvii pyytää. Et jos ihan oma-aloitteisesti vaikka auttaa ja edistää minun hyvinvointia niin musta se on tosi romanttista ja tosi mukavaa. Ja sit tietysti kynttiläillalliset on tosi romanttisia ja mukavia.”

Romantiikka nojaa käsitykseen romanttisesta rakkaudesta. Sillä tarkoitetaan yleensä kahden henkilön toisiinsa tuntemaa emotionaalista ja seksuaalista vetovoimaa. Romanttinen rakkaus on länsimaisessa nykykulttuurissamme kiinteästi kytköksissä parisuhteeseen ja avioliittoon. Romanttinen rakkaus motivoi ja legitimoii liiton. Romanttisen rakkauden ajatellaan alkavan rakastumisen kokemuksesta. Francesco Alberoni (1984, 5) kirjoittaa rakastumisen laittavan liikkeelle solidaarisuuden, elämänilon ja uudestisyntymisen kokemuksia. Rakastuminen on kokemus, jonka aikana fyysiset tunteukset ja aistit voimistuvat: Alberonin mukaan ”tuntemme tuoksuja, joita emme ole aikaisemmin tunteneet, huomaamme värejä ja valoja, joita tavallisesti emme huomaa.

Samoin älyllinen elämämme laajenee, sillä huomaamme syysuhteita jotka aikaisemmin olivat meille epäselviä. Rakastetun henkilön ele, katse tai liike tuntuu meistä merkitykselliseltä, se kertoo hänestä itsestään, hänenmenneisyydestään, hänen lapsuudestaan; me ymmärrämme hänen tunteitaan ja ymmärrämme omia tunteitamme”. (emt, 11). Rakastuminen myös ”synnyttää uskomattoman voiman, joka ajaa meitä sulautumaan yhteen ja tekee meistä korvaamattomia ja ainutlaatuisia toisen silmissä. Rakastetusta tulee korvaamaton, ehdottoman ainutlaatuinen”. (emt, 12).

Niinikään romantiikka ja häät ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Romantiikka on siis jotain, mihin on saatu malli pitkälti romanttisista kulttuurituotteista. Susanna Paasonen mukaan rakkaus saa muotonsa ja merkityksensä aiemmin nähtyjen ja kuultujen kertomusten varassa. (Paasonen, 1999, 116). Nämä taas ovat tarinoita, jotka viime vuosikymmeninä lähes poikkeuksetta ovat päättyneet hääkellojen sointiin, tai ainakin ajatukseen ikuisesta yhdessäolosta. Romanttiset tarinat eivät pääty lausumaan ”ja he elivät ikuisesti onnellisina avoliitossa” tai ”he rekisteröivät parisuhteensa”. Häät ja avioliitto ovat siis aidon romanssin lopputulema. Riitta Jallinojan (2000, 25-26) mukaan 1800-luvulla alettiin julkaista yhä enemmän romanssitarinoita, joilla oli onnellinen loppu. (Tätä ennen tarinat päättyivät yleensä jommankumman tai molempien sankareiden kuolemaan, vrt. Romeo ja Julia). Jallinojan mukaan näissä uuden ajan tarinoissa kyseessä ei ollut pelkästään lupaus olla yhdessä, vaan toistensa saaminen tapahtui avioliitossa. Jallinojan mukaan näin aikalaisia muistutettiin siitä, että rakkaus ei ole pelkästään parin välinen asia, vaan että se kuuluu myös instituutioiden maailmaan. Romanssien onnellinen loppu siis kytki romanttisen rakkauden tiukasti avioliittoon.

Liittäisin tähän repertuaariin kuuluviksi myös ne puheenvuorot, jotka merkityksellistävät häitä ja naimisiinmenoa ”naisen elämän ihanimpana päivänä” ja ennenkaikkea vetoavat positiivisiin tunteisiin kuten ilo, onni jne. Nämä puheenvuorot luovat häistä varauksettoman positiivista kuvaa esimerkiksi ilon juhlanan tai päivänä prinsessana, (esim. Iltalehti n:o 147, 2008, 46) yhdistäen häihin saduista ja tarinoista tuttuja sanontoja ja kielellisiä ilmauksia.

Realistin repertuaari

Tämä repertuaari on ikään kuin vastapainoa romantikon repertuaarille. Tähän repertuaariin sisällytän puheenvuoroja, jotka kyseenalaistavat roihuavan romanttisen

rakkauden ideaa parisuhteiden perustana ja toisaalta häiden asemaa romanttisen rakkauden symbolina. Romanttinen rakkaus tunnustetaan osittain unelmaksi ja fiktioksi, joka ei ainakaan koko ajan kuulu normaaliin arkielämään. Romanttisen rakkauden kiihkeiden tunteiden rinnalle nostetaan arki ja arkiset kokemukset, ja arkea merkityksellistetään tärkeäksi ja jopa nautittavaksi kokemukseksi. Tämän repertuaarin mukaan elämä voi olla elämisen arvoista myös ilman parisuhdetta.

”Mut siis kyllä oon ihan varma, että kyllä ihminen tulee silleen toimeen ilman parisuhdetta, kuhan sitten on vaan joku muunkinlainen sosiaalinen verkosto, ystäviä ja näin”.

”niin se (elokuvien romantiikka) menettää jopa vähän merkitystäänki mun mielestä jos sitä on niinku vähän liikaa - - - siinähan on mahdollisuus semmonen mikä helposti on että jos se luo niinku epärealistisia ajatuksia ja epärealistisia odotuksia jostain niinku suhteista että ehkä tota...et voihan se olla niin et elokuvat luo semmosta että jos se arki pitäis aina olla semmosta yhtä ruusuista tai näin että ei oo koskaan finnejä ja (naurua) pitäis tuntea ittensä aina kauheen seksikkääksi - - - että jos mun poikaystävä lois mulle semmosia et mun pitäis aina olla parhaimmillani niin ei siitä voisi tulla yhtään mitään”

”Ja sitten kyllä mä niinku sen ajattelen, nään edellytyksenä sille hyvyydelle (parisuhteen), että niitä ongelmia pystytään kuitenkin ratkasemaan, että niitä tulee kuitenkin jokaisessa suhteessa.

Riitta Jallinojan mukaan (2000, 95) parisuhde voi alkaa elokuvamaisena kiihkeänä romanssina, mutta jonkun ajan päästä ihmiset alkavat huomata, että romanttinen rakkaus sen arkkityypisessä mielessä ei käy avioliiton tai vakiintuneen parisuhteen perustaksi. Oma romanssi sijoitetaan tällöin kuuluvaksi menneisyyteen, suhteen alkuaikaan ja Hollywood-maailmaan, jonne tosin voidaan aika ajoin paeta. Ajattelen, että Hollywood-romanssien maailmaan voi mennä vierailulle nimenomaan järjestämällä aktiivisesti romanssia ja romantiikkaa omaan elämään. Realistin repertuaarin mukaisesti nainen joutuu kuitenkin tarttumaan toimeen itse ja värittämään elämänsä vaaleanpunaiseksi. (Avio)mies kun ei olekaan se sadun uljas prinssi, joka tuo kukkia spontaanisti ja kuiskailee rakkausrunoja korvaan. Realistin repertuaari tiedostaa tämän ja hyväksyy sen. Mielenkiintoista on, että itse asiassa realistin repertuaari ei siis lopulta kiistä romantiikan

tärkeyttä kokonaan, vaan miehen kyvyn toteuttaa naisen romanttiset unelmat. Tähän ristiriitaan nainen voinee suhtautua kahdella tavalla: Joko väheksymällä tai pyrkimällä pienentämään omia romantiikan tarpeitaan, tai yrittämällä kertoa miehelle, että tämän pitäisi olla romanttinen.

Haastateltava: - *Että silleen mun ja mun miehen romantiikka on aika erilaista, ainaki suurimmalta osin...*

Katri: - *Millä tavalla se on erilaista?*

Haastateltava: - *No justiin sillä tavalla että mun mies niinku pitää tämmöstä arkiromantiikkaa tärkeempänä, ja mä taas haluaisin tämmöstä välillä niitä vaaleenpunasai unelmia. Kyllä hän välillä niitä toteuttaakin, mutta huomaan sen että ei oo ehkä ihan kaikista omin, itelleen tärkeitä.*

”Musta ois ihanaa jos mulle kirjotettais rakkauskirjeitä, vaikka niinku asutaan samassa talossa. Valitettavasti edes Saksaan ei tullut kovin monta. (naurua) Tästä olen aika monta kertaa hänelle huomauttanut.”

Romantiikkaa nainen voi järjestää omaan elämään myös itse luomalla romanttisia tilanteita, esimerkiksi viettämällä komeat ja kauniit häät. Tässäkin tosin naiset ovat yleensä päävastuussa järjestelyistä.

Katri: - *Mitä sä luulet että mikä miehille on tärkeitä häissä?*

Haastateltava: - *Se että ne saa sen akan hiljaseks... (naurua).*

Realistin repertuaarissa näkyy romantiikan mallin antavien kulttuurituotteiden uudelleenarviointi. Naiset kertoivat pitävänsä romanttisista tarinoista, mutta niistä pitäminen ja niiden kuluttaminen myönnettiin hieman häpeillen. Romanttiset kulttuurituotteet asetettiin alempaan kastiin kulttuurituotteiden hierarkiassa. Niitä pidettiin epärealistisina, ja niistä puhuttiin ”hömpänä”.

”No kyl niitä joitain sellasia hömppäkirjoja tulee luettua niinku vaikka jotain Jane Greeniä, ja kyllä sitä jotain elokuviaki tulee sitte katsottua.. että tunnustan.”

”Et niihin (romanttisiin tarinoihin) eläytyminenkin on kivaa, vaik ei oo... et vaikka tapahtuskohan mulleki joskus tolleen? No ei varmaan... inhorealisti ajattelee. En oo

törmänny kirjakaupassa kehenkään Hollywood- tason näyttelijään... et joku Jude Law tulee sieltä: 'Hei mennäks kahville'?"

Realistin repertuaariin luen kuuluvaksi myös realistiset tai jopa kriittiset jäsennykset häistä. Kuten rakkaussuhde, häätkään eivät todellisessa elämässä vastaa satujen ja elokuvien luomaa unelmaa. Häät eivät aina ole pelkästään ”ihana juhla”, vaan niihin voi liittyä myös negatiivisia tunteita.

Katri: - Millasia kokemuksia ne (häät) on ollu?

Haastateltava: - Mulla tulee ensin mieleen se, että mulla on molempien (ystävien) häiden aikaan ollu oma parisuhde vähän kriisissä ja nyt varsinki tällä jälkimmäisellä kertaa. Et se oli ihan kauheeta kun me riideltiin siellä häissä.

”En voi kyl sanoo haaveilleeni. Kyllähän tietysti parisuhteeseen muuten liittyy haaveitakin mut et en mä kyl häistä oo ikinä osannu haaveilla. Päinvastoin mä oon aatellu sitä että herraisä jos mä menisin naimisiin niin niinku ois häät, niin mun vanhemmat on eronnu ja ne ei oo tavannu toisiaan kohta kolmeenkymmeneen vuoteen, niin niinku että mille puolelle pöytää ne istuttas ja että kaikkee muutaki sen tapasta, mutta että en... en oo haaveillu kyllä”

Näin kriittisesti tosin suhtautui vain yksi puhuja, kaikilla muilla oli jonkinlaisia haaveita ollut. Mutta haaveiden kutojatkin saattoivat myös huomata, että hääunelmat ja käytettävissä olevat resurssit eivät vastaa toisiaan, joten unelmista oli palattava maan pinnalle. Repertuaari sisältää kriittisiä kannanottoja ja sanavalintoja: häistä erityisen innostuneita ihmisiä saatettiin kutsua ”häähulluiksi”, ja häistä innostumista ”hurahtamiseksi”. Häihin liittyvä puuhastelu taas sai mm. termin ”hössötys”.

”No siinä vaiheessa mulla oli onneks vähän realistisempi odotus että... Kyllä se niitä unelmia mitä mä olin nyt sille laittanu, että se oli tosi semmonen mukava päivä, että me oltiin valittu tosi semmoset ihanat ihmiset sinne todistajiks, me oltiin molemmat valittu meidän hyvät ystävät. Että kyllä se oli aika ihana... että ja sitte semmonen rauhallinen ja ei mitään turhaa hössötystä. Että kyllä se vastas mun nykyistä, mutta ei missään nimessä sitä mikä mulla oli pitkään aikaa sitä semmosta suurin piirtein juostaan toisiamme kohti. ”Kun katsoit minuun”, sen tahdissa. (naurua). Ei sellasta...”

Katri: - *Et se (häät) ei oo ollu semmonen mikään elämän suurin haave?*

Haastateltava: - *Ei todellakaan! Ja sit niinku mä oon – mua naurattaa ku jotkut oikeesti niinku suunnittelee sit monta vuotta tai kaksiki vuotta saattaa olla ja sit niil on semmonen hääkansio ja kaikkee mahollista ja tälleen, et se on niinku niitten koko elämä. Ja sitte elämä loppuu ku häät on ohi. (Naurua) Et ei mul oo mitään tollasta ollu koskaan.*

Instituutioon kiinnittyvän repertuaari:

Tämä repertuaari merkityksellistää häitä nimenomaan avioliittoinstituutioon astumisen seremoniallisena juhlistamisena. Avioliitto nähdään instituutiona arvostettavaksi ja tavoiteltavaksi, ja avioliiton satamaan astuminen ihmisen elämänsä niin merkitykselliseksi tapahtumaksi, että sitä halutaan korostaa juhlimalla. Parisuhde lujitetaan antamalla sille instituutioon suoja – ja tämä motivoi häiden järjestämistä. Instituutioon astumista täytyy tämän repertuaarin mukaan nimenomaan *juhli*a, sitä ei voi vain ohittaa muuttamalla tietoja rekisterissä:

”Se on kuitenkin vähän.. tai kuvittelee et se on semmonen ainutkertainen juttu, et ei sitä haluais ohittaa vaan silleen että.. niinku silleen että virallistaa vaikka samalla tavalla kun laittas auton rekisteriin.”

”Se on tavallaan elämän yks semmonen käännekohta. Just semmonen tosi positiivinen, tai ehkä just sen takia on mukava mennä sinne. Juhlimaan sellasta ilosta asiaa.”

Repertuaariin sisältyy ajatus avioliiton yhteiskunnallisesta merkityksestä ja yleisestä arvostuksesta. Ympärillä olevien ihmisten ajatellaan olevan tyytyväisiä, kun pari järjestää häät ja astuu avioon.

”No kyllä meillä ainaki kaikki oli tosi tyytyväisiä, että me päätettiin silloin – vaikka me oltiin tosi nuoria niin vanhemmat oli tosi kannustavia kuitenkin siinä, tai mä luulen että kyllä sillä on kuitenkin sillai yhteiskunnallisestiki merkitystä, että jollain lailla koska se mun mielestä se parisuhde on kuitenkin vakaammalla pohjalla ku ollaan naimisissa ja se vaikuttaa sitte varmaan muuhunki elämään, että molemmat ku ollaan naimisissa nii otetaan asuntolainaa sitte esimerkiks yhdessä...”

”...no varmaan semmonen vakaampi niinku pyrkimys olla yhdessä ja semmonen ajatus siitä että ollaan yhdessä tästä eteenpäin, niin tästä ikuisuuteen, niin kauan ku sitä riittää. Ja sitte muut suhteet on ehkä semmosia vähän hauraampia tai epämääräisempiä, niistä on helpompi lähteä. Että siinä tavallaan niinku sitoudutaan kovemmin kiinni toiseen. Ei ehkä niinku huonolla tavalla, tai se voilla myös sitä. Mutta ehkä semmonen niinku sitoutumisen merkki.”

Häiden arvostus on tietenkin suoraan kytköksissä avioliittoinstituution arvostukseen. Avioliittoinstituutiota arvostavat luonnollisesti halusivat viettää hääjuhlia, siis nimenomaan juhlia häitä jollakin tavalla, kun taas aineistoni kriittisimmän kannan omaava henkilö ei arvostanut avioliittoa eikä siis myöskään häitä.

”(E)n mä niinku instituutioina niitä avioliittoa niin se on niinku toissijanen siihen ite suhteeseen ja sen merkitykseen nähden, että kyllä mulle... Suhde on tärkeä ja ihmiset on tärkeintä, mut sitte se ei kirjaus valtion tai kirkon kirjaan, niin se ei... ja sitte taas perheen perustaminen se ei oo mulla haaveissa niinku ollenkaan, vielä näillä kymmenillääkään.. et sen mä voin ymmärtää et ne monille on niinku ne ylimmät arvot, ja et mulleki se suhde ja ne ihmiset, mutta ei niinku ei siinä muodossa ku mä nään niinku avioliittoon meneminen ja ne häät ja kaikki sellaset niinku et ne avioliiton ja häät liittyy yhteen...”

Insituutiorepertuaariin liittyy mielenkiintoisella tavalla romantikon repertuaari – jälkimmäisen mukainen romanttinen rakkaus legitimoit instituution, ja toisaalta instituutio antaa kyseessä olevalle rakkaussuhteelle erityisen leiman. Riitta Jallinojan (1997, 99) mukaan avioliiton solmiminen tekee yhden parisuhteen erottelun julkiseksi. Se viestittää muille, että tämä parisuhde on henkilön tärkein ja merkityksellisin, sillä nykyäänhän parisuhteita on useimpien elämän varrella useita. Avioliitosta on Jallinojan mukaan tullut tosirakkauden osoitin. (emt, 105). Tämän voisikin nähdä häiden ja avioliiton ehkä tärkeimpänä funktiona – hääthän eivät ole lainkaan samanlainen siirtymäriitti yksilön elämässä kuin se oli ennen avioliittojen aikakautta. Myös avioliiton tarjoaman institutionaalisen suojan perintö- ym. oikeuksineen voi järjestää lakiteitse menemättä naimisiin. Avioliiton arvostukseen liittyy ajatus sen vakavuudesta ja purkamattomuudesta verrattuna rekisteröimättömiin suhteisiin. Tosiasiassa vakavuus liittyy enemmän avioliitolle annettun merkitykseen, ei niinkään siihen, etteikö liitosta voisi lähteä helposti.

Toki liiton solmineilla on erotilanteessa juridinen harkinta-aika, mutta asumuseroonhan voi muuttaa hyvin helposti. Avioliitto kuitenkin merkityksellistetään usein tiukemmaksi sopimukseksi yhdessäolosta, joten näin ajatteleva luultavasti harkitsee avioliitosta lähtemistä enemmän kuin avoliitosta lähtemistä.

Jallinojan (1997, 98) mukaan avioliitto on nykyisin *valinta* – ei samanlainen pakko, totunnainen tapa tai ainoa yhdessäelämisen muoto kuin vielä 1960-luvulla. Nykyään avioliitto valitaan Jallinojan mukaan, koska se on ”itsestään selvää” tai ”luontevaa”, (emt 97). Kuitenkaan avioliiton itsestäänselvyys ei ole samanlaista itsestäänselvyyttä kuin aiemmin, eihän avioliiton ollessa ainoa mahdollinen yhdessäolon tapa kukaan olisi kysynyt pariskunnalta ”Miksi päätitte avioitua?”. Jallinoja nimittää avioliiton nykyistä ”itsestäänselvyttä” individualistiseksi itsestäänselvyudeksi, joka edellyttää oman kannan äänekkästä julkituomista. 1970-luvulta lähtien avioliittoinstituutio on joutunut perustelemaan itsensä uudelleen avioerojen lisääntymisen ja avoliittojen yleisen hyväksymisen myötä. Jallinojan mukaan 1990-luvulta lähtien on tullut taas yleiseksi puhua avioliitosta itsestäänselvytenä. Tämä on retorinen tapa ilmaista oma kanta. Kun tarjolla on vaihtoehtoja, on oman valinnan ilmaiseminen ja perustelu tärkeää. (emt, 98).

Häät voivatkin olla väline oman kannan ilmaisemiseen: Me arvostamme avioliittoinstituutiota. Jallinojan mukaan ihmisillä on edelleen halu sitoutua yhteen ihmiseen, ja avioliitto solmitaan sellaisen henkilön kanssa, jonka kanssa aiotaan olla yhdessä loppuelämä. (emt, 100). Vaikka riskit, kuten erot ja avioliiton ulkopuoliset suhteet, tiedostetaan, haluavat useimmat kuitenkin sitoutua. Ehkä äänekkäs ja näkyvä mielipiteen ilmaus avioliittoinstituution puolesta voi olla keino yrittää hallita riskejä. Kun me arvostamme instituutiota, emme halua liata sitä. Jallinojan mukaan aviosuhteen institutionaalisuutta onkin alettu vahvistaa ja merkityksellistää uudelleen reaktiona suhteiden haurastumiseen. Uudelleen institutionalisointi tapahtuu pitkälti suurten tapahtumien ja mediajulkisuuden kautta. Kun häät ovat esillä mediassa esitettyinä komeasti ja suurelliseen tyyliin, ne luovat tunnetta vakaudesta. (emt, 140). Tämän voisi ajatella motivoivan myös ”tavallista” kansaa ja yksilöitä mikrotasolla, häiden viettäminen kunnolla ja perinteisesti luo tunnetta vakaudesta ja turvallisuudesta epävarmassa maailmassa.

Vapaan valitsijan repertuaari:

Tämän repertuaarin mukaan on tärkeää, että häät ovat ”parinnäköinen juhla”. Tälle repertuaarille on keskeistä konstruoida häitä suunnitteleva yksilö vapaana valitsemaan häihinsä mitä itse haluaa, lähtien ajankohdasta, juhlapaikasta, vieraista jne. Tämän repertuaarien puheenvuoroissa sanoudutaan irti tietyistä traditioista, mutta toisaalta valitaan tietyt traditiot mukaan, sikäli kun ne tuntuvat paikkaansa puolustavilta. Tämän repertuaarin ydinsanoma on: ”Minä itse päätän mitä haluan”.

”No siis nimenomaan haluaisin sitä että siitä tulis siitä häijuhlasta tulis sen parinnäköinen enemmän, että enemmän tuotais keskiöön sitä mitä oikeesti juhlitaan, että sitä että ne kaksi ihmistä on löytäneet toisensa ja varsinki nykyaikana kun tuntuu että ihmiset ei niin helposti toisiaan löydäkään, ja tuotas esille sitä että miten erilaisetki ihmiset... että kuitenkin niin erilaisista ihmisistä voi tulla ihan hyvä pari. Ja sitte mä en kauheesti haluais semmosta perinteiden.. tai semmosta perinteiden pakolla sanelemaa ohjelmaa”

” (S)e on niinku perinteistä, että mä haluan hääkakun ja leikata sen silleen niinku perinteisesti, mutta että meillä tulee olemaan sellanen vähän erilainen kakku, että ei mitään semmosta perinteistä kermakakkua, et se on sitte meillä vähän erilainen taas. Ja sitte mä en tiää, me vähän keskustellaan siitä että tanssitaanko me häävalssia ollenkaan että... Sitte se on meillä, että me ollaan tuolla X:ssä juhlitaan, että siellä on kolme pitkää kymmenen hengen pöytää ja me istutaan siellä vieraitten seassa, mukana, että ei oo mitään erikseen semmosta hääparin pöytää.”

Individualistinen, valintoja tekevä yksilö on päähenkilö monissa sosiologian postmoderneissa kertomuksissa. Individualistisen yksilön tarina taas on tarina yksilön vapautumisesta traditionaalisuuden kahleista. Gerhard Schulzen postmoderni toimija on valitsija (Noro, 1996, 122), Baumanilla postmoderni elämä on jatkuva minän rakentamisen prosessi (Bauman, 1996, 197-201) ja Giddens puhuu itsen refleksiivisestä projektista (Giddens, 1991, 33). Giddens näkee valitsemisen ehkä vähemmän vapaana prosessina kuin Schulze ja Bauman, hänen mukaansa meidät on pakotettu valitsemaan jokin elämäntyyli. Giddensin mukaan valintaprosessi ei ole vapaan valinnan paikka; ei voida olettaa, että kaikki vaihtoehdot ovat avoimina kaikille, tai että ihmiset tekevät aina rationaalisen valinnan punniten ja järkeillen kaikkien mahdollisten vaihtoehtojen välillä.

Elämäntyylien valintaan vaikuttavat myös ryhmäpaineet, roolimallien näkyvyys sekä sosioekonomiset ympäristöt. Giddens korostaa myös traditioiden ja tapojen merkitystä – elämäntyyli sisältää niitäkin. Ne luovat tärkeän tunnun jatkuvuudesta ja ontologisesta turvallisuudesta valittujen vaihtoehtojen tueksi. (Giddens, 1991, 82) Myös Ulrich Beckin mukaan yksilöllistyminen on pakko – ei vapaa päätös. Hän lainaa Sartrea: meidät on tuomittu yksilöllistymään. (Beck, 1995, 29). Yksilöllistyminen on pakkoa tuottaa ja suunnitella oma elämäkertä. Yhä useammat asiat tulevat yksilöiden päätöstenteon piiriin: esimerkiksi koulutus, työ, asuminen, parisuhde ja perhe. Samalla niihin liittyvät riskit muuttuvat myös yhä henkilökohtaisemmiksi riskeiksi.

Miten yksilöllistymisteorioita voisi käyttää hyödyksi tässä työssä? Näyttää siltä, että individualistista järjestystä koostavassa puheessa ajatuksena ei olekaan ”puhdas individualismi” (joka lienee mahdotonta) vaan tarkoitus on luovia häiden perinteiden ja toisaalta uusien mahdollisuuksien välillä, ja koostaa näistä itselle sopiva kokonaisuus. Periaatteessa mahdollisuudet ovat runsaat, perinteet voi jättää pois niin halutessaan, ja kulutusmahdollisuudet lisääntyvät koko ajan. Jokainen tunnistaa aikamme markkinaeetoksen: Valitse tämä tuote ja korosta sen avulla yksilöllisyyttäsi. Toisaalta tietyt perinteet vaativat edelleen noudattamistaan, ja niiden mukaanotto perustellaan, ”jotta häät olisivat häät”. Jallinojan mukaanhan häitä tulee viettää kunnolla ja perinteiden mukaan, jotta niiden symbolinen funktio parisuhteiden erottelijana tulee alleviivatuksi ja ymmärretyksi. (Jallinoja, 1997, 127). Häissä perinteistä kuitenkin lainataan seremoniat ”ulkokohtaisesti” vailla niiden liittymistä elämäntapaan tai arkielämän käytäntöihin: esimerkiksi morsiamen isä luovuttaa tyttären, vaikka tämä olisi jo vuosia asunut sulhasen kanssa samassa taloudessa. Traditioita halutaan tuottaa ja ylläpitää niiden symbolisen merkityksen vuoksi. Giddensin mukaanhan traditiot tuovat ontologista turvallisuutta. Traditionaaliseen käyttäytymiseen liittyy syviä emotionaalisia sitoutumuksia, jotka perustuvat traditionaalisten toiminta- ja uskomustapojen ahdistuksensäätelämismekanismiin. Traditio on Giddensin mukaan keino pysytellä turvallisessa maailmassa. (Giddens, 1995, 95-105). Mielenkiintoinen kysymys on tietysti yksilöllisen valinnan rooli ja ja mahdollisuudet traditioiden ollessa kysymyksessä: onko traditioiden valinta valintaa vapauden mielessä, kun perinteillä edelleen on historiasta kaikuva voimaa perustella itsensä? Entä Sartren tarkoittama pakko valita yksilöllisyys – jos on pakko valita, niin onko valinnan tulos vapaan tahdon valintaa? Kappaleissa 5.3 ja 5.4 pohditaan individualismin ja traditioiden välistä suhdetta ja kappaleissa 3.1 ja 3.2

liitetään individualismi myös kuluttamisen pakkoon ja kuluttamisen valintaprosesseihin, joihin se postmodernissa kulttuurissa kiinteästi liittyy.

Lehtiaineisto ja kuluttamisen kehys

Olen ottanut työhöni mukaan aineistoksi myös kotimaisen Häät ja juhlat –lehden numeron 7/2008. Olen halunnut katsoa, millaista tietoa ja ohjeistusta häitään suunnittelevalle on median puolesta tarjolla, ja millaisia ovat ne median luomat kuvat, joiden varassa käsityksemme häistä osaltaan saavat muotoaan. Olen pyrkinyt tällä, tosin suppealla aineistolla ja analyysillä, peilaamaan haastatteluaineistoani ja miettimään, millaisessa ympäröivässä kulttuurissa haastatteluaineistoni on syntynyt. Vaikka varsinaiseen analyysiin otin mukaan vain yhden numeron, olen tutustunut pinoon muita häälehtiä ja uskallan luvata, että sisältö on kaikissa hyvin samantapainen. Tämän voi varmistaa jokainen halutessaan.

Häät ja juhlat –lehti on ilmoituksensa mukaan Pohjoismaiden johtava häälehti, ja ilmestyy Suomen lisäksi myös muualla. Lehti on melko paksu, yli 300-sivuinen kiiltävälle paperille painettu värikuvallinen julkaisu. Lehden pääasiallista sisältöä ovat erilaiset artikkelit häistä ja niiden järjestämisestä. Suurimmaksi osaksi lehden artikkelit ovat erilaisten tuotteiden esittelyä, sekä oppaita käytännön järjestelyihin häiden valmistelussa. Huomattavan suuren osan lehden tilasta vievät mainokset.

Mistä häissä sitten on kyse mediateksten valossa? Elokuvien ja lehtien morsiamet näyttävät olevan nuoria, kauniita ja hehkeitä – sekä poikkeuksetta valkoihoisia ja heteroseksuaaleja. Median luoma keskeinen morsiamuuden järjestys liittyy keskeisesti romantiikan ideologiaan ja käyttää sitä aineksenaan. Morsiamuus ei mediakuvastojen ja tekstien mukaan kuitenkaan ole myötäsyntyistä, vaan se on päälle puettava rooli, jonka valmisteleminen vaatii aikaa, rahaa ja mieluiten asiantuntija-apua. Häävalmisteluista on tehty lukemattomia tv-sarjoja, elokuvia, lehtiä ja kirjoja. Mediassa kuvatut häät ovat melko suureellisia, ja lehtien palstoilla niitä kuvataan romanttisina, komeina, tunnelmallisina ja ikimuistoisina.

Esimerkiksi Häät ja juhlat –lehdessä häät ovat ”tärkeä päivä” (s. 46), ja morsian on ”Autiomaan kuningatar Omanissa”, (s.49). Sana, joka toistuu useimmin artikkeleissa, on

”kaunis”. Kauneuteen ei kuitenkaan riitä pelkkä luonnonkauneus, vaan lehden mukaan ”*Kaikki me tarvitsemme apua, jotta kauneutemme puhkeaisi kukkaan. Tässä muutamia tuotteita, joita ilman et tule toimeen*”. Jutussa esitellään mm. energialamppu (”*Olet pirteä vuoden pimeinäkin kausina*”), sekä voide, joka on intensiivikuuri ryppyjä vastaan. (s. 79). Toinen suosittu sana häitä käsittelevissä lehtijutuissa ja mainoksissa on romantiikka. Median luoma morsiamuuden ja häiden järjestys näyttääkin olevan rahalla tuotettu romantiikka ja kauneus. Rolex-kello on lehden mukaan kuin aito rakkaus – ne kestävät kaiken ja selviytyvät kaikesta (s. 101).

Mielenkiintoista on, että häät näyttävät mediassa lähinnä kuluttamisen kautta rakentuvana prosessina. Häistä puhutaan juuri kuluttamisen käsittein: mietitään, paljonko häät maksavat, mitä kulutusvalintoja tehdään, kuka tuottaa mitkäkin palvelut jne. Esimerkiksi häälehdet näyttävät keskittyvän jutuissaan lähinnä erilaisiin häihin liittyviin palveluihin ja tuotteisiin sekä toisaalta hääetikettiin ja käytännön asioihin. Tutkimassani Häät ja juhlat –lehden numerossa ei ollut yhtäkään artikkelia, joka olisi käsitellyt häitä tai naimisiinmenoa esimerkiksi psyykkisenä tapahtumana tai tapahtumana parisuhteen kannalta. Tämä on mielenkiintoista, sillä psykologia- ja parisuhdeartikkelit ovat muiden naistenlehtien vakioaineistoa. Häälehtien tarjoama häiden jäsennosty on siis varsin kulutuskeskeinen eikä vaihtoehtoisia tulkintoja ole juuri tarjolla näissä lehdissä.

Kuluttamiseen keskittyvän jäsennoston takana on kapitalistisen kulttuurin ja uusliberalismin tapa nähdä yhä uudet elämänalueet hyödykkeistämisen kohteena. Markkinat paitsi luovat kuluttajien tarpeisiin yhä uusia ratkaisuja, jotka voi saavuttaa ostamalla tietyn hyödykkeen, myös luovat kuluttajille uusia tarpeita. Marko Pyhtilän mukaan arjen sosiaaliset suhteet ovat muuttuneet tavarasuhteiksi samalla kun koneet ja laitteet suorittavat yhä suuremman osan aiemmin ihmisen tekemästä työstä. Kapitalismin painopiste on siirtynyt tuotannosta kulutukseen, ja talous on kietoutunut yhä tiiviimmin ihmisten vapaa-aikaan työn lisäksi. Arki on muuttunut kulutuksen kentäksi. (Pyhtilä, 2005, 83) Janne Seppäsen mukaan kapitalistista yhteiskuntaa hallitsee rakenteellinen pakko tuottaa yhä uusia tavaroita ja ylläpitää kulutusta, ja tämän vuoksi kapitalismi ja tavaramuoto levittäytyvät koko ajan uusille elämän ja sosiaalisen vuorovaikutuksen alueille. Tavarat visualisoituvat osaksi median kuvastoa, josta kuluttajat poimivat identiteettiensä rakennusaineiksi. (Seppänen, 2001, 65)

Kuluttamisen logiikan keskeinen sanoma on vastata juuri kuluttajien identiteetin rakentamisen prosessien tarpeisiin. Postmoderni kulutus ei ole enää modernin ajan massatuotantoa ja massahyödykkeitä, vaan postmoderni kuluttaja on individualisti ja haluaa kulutusvalinnoillaan osoittaa ainutkertaista yksilöllisyyttään. Näin siis ainakin mainoksissa – tosiasiaassa kulutusmahdollisuuksia luovat suurimmaksi osaksi monikansalliset suuryritykset, jotka tuottavat edelleen massatuotantona ja mahdollisimman halvalla ja suurella volyymilla tuotteita, jotka markkinoidaan kuluttajille yksilöllisinä valintoina. Esimerkiksi Häät ja juhlat –lehti esittelee asusteita sopiviksi erilaisiin morsiamen tyyliihin. Lehden vinkkien (81-82) avulla morsian voi päättää, onko hänen morsiusidentiteettinsä Romanttinen & klassinen: ”(k)orsettiyläosa, tyllit, pitsit ja poimutukset kuuluvat ehdottomasti romanttiseen tyyliin... Romanttinen morsian haluaa sulhasen pukeutuvan juhlaan frakkiin tai vaikkapa brokadikuvioiseen bonjour-pukuun.” Tyyli voi olla myös ”Elegantti & pelkistetty”: ”Korut ovat perinteisiä ja hillittyjä – mielellään helmi- tai timanttikoruja ... Hän saattaa käyttää myös tiaraa, jos se tasapainottaa pukua oikealla tavalla”. ”Suloisen & herttaisen” morsiamen puku ”on esimerkiksi kokonaan yksiosainen tai siinä voi olla empireleikkaus. Suloinen morsian pukeutuu usein pukuun, jossa on leveä silkkinauha vyötäröllä. Myös sifonki sopii suloiselle morsiamelle...”

Jos kysymys kuuluu, mitä median kautta nähtävissä häissä tapahtuu, on vastaus mitä ilmeisimmin: Niissä kulutetaan. Median mukaan häät näyttävät olevan kulutusjuhla vailla vertaa. Häähän ovat juhla ja tapahtuma, siinä missä syntymäpäivät, hautajaiset tai amerikkalaistyypinen babyshower. Mitään muuta juhlaa ei kuitenkaan ole tuotteistettu niin voimakkaasti kuin häitä. Tälle voisi arvella selitykseksi sen, että häät yhdistyvät sellaisiin tärkeisiin arvoihin kuin rakkaus ja parisuhde. Nämä ovat aikamme suuria käsitteitä ja ilmiöitä. Häiden avulla rakkaus myydään kuluttajille. Tätä ilmiötä käsittelen luvussa 3 mm. Guy Debordin speaktaakkelin käsitteen kautta.

Yhteisöllinen kehys

Tämän tulkinnan mukaan häät ovat juhla, jossa on keskeistä jakaa tärkeä päivä itselle tärkeiden ihmisten kanssa. Tärkeää häissä tämän tulkinnan mukaan on siis yhteisöllisyys ja yhteenkokoontuminen. Olennaista on se, että juhlimassa ovat sellaiset ihmiset, joihin

hääparilla on jollakin tapaa merkityksellinen suhde. Tämän tulkinnan mukaan häihin ei siis kutsuta ”kumminkaimankoirantaluttajia”, vaan ihmisiä, joiden kanssa halutaan ja voidaan olla aidossa ja läheisessä vuorovaikutussuhteessa ja jakaa jotain tärkeää. Häät ovat siis nimenomaan tällaisen aidon ja läheisen vuorovaikutuksen tila ja tapahtumapaikka. Lehdissä kuulee usein häiden järjestämiselle perustelun ”Halusimme järjestää hyvät bileet ystäville ja sukulaisille”.

”(M)ä haluaisin et... no.. siis sukulaisista vaan semmoset et joiden kans mä oikeesti oon tekemisissä. Et jos sen sais rajata silleen oman pään mukaan, et siel ois vaan semmosia ihmisiä kenen kanssa tykkää olla. Ja sitten aika paljon kavereita. Että ois sitten kivaa. Ja kyllä mä luulen että siitä tulis helposti jotain yli sata, et jotain sadan ja kahdensadan välillä, mikä nyt varmaan on aika semmonen normaalimäärä. Mut tietenki jos ei yhtään tarteis ajatella että vois järjestää ihan miten monelle vaan ja olis semmonen iso tila, niin tietenki olis kiva niitä kavereita, että satsata sitä, lisätä niitten määrää.”

”En välttämättä sukulaisia haluis kuttua kenen kaa en välttämättä oo missään tekemisissä, vaan sen takia että ne on sukulaisia. Mut kyl mä haluaisin että.. niinku ihmiset jotka olis läsnä elämässä niin olis siinä.”

Häissä on käytössä yhteisöllinen kehys, joka sisältää lämpimien tunteiden ilmaisun tärkeyden, yhdessä kokemisen ja merkityksellisen tapahtuman jakamisen tapaisia arvoja ja käytäntöjä. Vieraat ja hääpari toimivat tämän kehyksen mukaan ja asettuvat omiin rooleihinsa tilanteen mukaisesti. Kehykseen liittyy tietynlaisia odotuksia: mukana olijat toivovat itselleen välittyvän lämpimän ja mukavan ilmapiirin ja tunnelman ja toisaalta he itse ovat mukana luomassa tuota tunnelmaa. Kehys sisältää oletuksia myös vuorovaikutukseen osallistuvista ihmisistä ja heidän rooleistaan ja identiteeteistään (esim. Alasuutari, 1999, 182). Hääpari toimii omissa rooleissaan yhteisöllisen kehyksen sisällä ja vieraat omissaan. Hääpari on toiminnan keskuudessa ja huomion keskipisteenä, vieraat mukana jakamassa päivää.

...”sellanen niinku mukava porukka, et ois niinku hyvä tunnelma ja pystyis niinku... et muutki pääsis osallisiks sitä päivää.”

Yksi haastateltava toi esiin kokemuksen, jossa hän ei ollut onnistunut pääsemään kehyksen mukaiseen toimintaan mukaan, vaan oli ollut liian etäinen juhlittavalle parille voidakseen luontevasti asettua kehykseen.

”Epämukavaa on ehkä se jos on joku just kumminkaimankoirantaluttajan häissä ja ei tunnekaan sieltä ketään. Eikä tavallaan sitten... eihän sillä hääparilla tavallaan oo kaikkien kanssa aikaa seurustella, et sit siellä tavallaan hengaa siellä päivässä mukana niinku todistajana, mut ei oo itellä mitään osallisuutta siihen”

Sosiologit ovat teoretisoineet postmoderneja yhteisöllisyyden muotoja monin tavoin, mutta keskeistä kaikille on yhteisöllisen toiminnan ”purkauksellinen”, nopea ja intensiivinen luonne. Postmoderni yhteisöllisyys on entistä epävirallisempaa ja institutionalisoimattomampaa, mutta luonteeltaan vaikuttavaa ja kiihkeää. Michel Maffesoli kuvailee postmoderneja yhteisöllisiä tapahtumia kuluttamisen kautta tapahtuviksi orgioiksi. Ne ovat kollektiivisuuden muotoja, jotka perustuvat nautintoon, ”turhaan” yhdessäoloon, teatraalisuuteen ja estetiikkaan. (Sulkunen, 1995, 77-84) Tällaisessa yhteisöllisessä toiminnassa saavutetaan kiihtynyt tunne, kokemus yhtymisestä johonkin itseä suurempaan ja tunne normaalin rajojen rikkoutumisesta. Maffesolin mukaan tätä voi verrata uskonnolliseen mystiikkaan. (emt, 84-87). Orgia on Maffesolille metafora, jonka avulla hän kuvaa postmodernin kollektiivisuuden nautintoa ja ylenpalttisuutta. (emt, 90). Bauman on nimittänyt uusyhteisöjä mielikuvayhteisöiksi (Bauman, 1996) ja naulakkoyhteisöiksi (Bauman, 2002). Molemmissa korostuvat joukossa koettavat tunne-elämykset. Kollektiivinen toiminta on normaalista arjesta poikkeavaa, äkillistä, ajoittaista ja näyttävää. (Bauman 1996, 39). Hääjuhlissa voi helposti nähdä edellämäinittujen kaltaisia piirteitä. Luvussa 4 mietitään, kuinka Maffesolin ja Baumanin käsitteillä voi valaista häiden juhlinnan yhteisöllistä merkitystä.

3. KULUTUSJUHLAA?

3.1 Riisipusseja ja Rolexeja - Häät, media ja kulutus

Mediat ovat olleet viime vuosina yhä kiinnostuneempia häistä. Hääohjelmia on Suomenkin televisiossa nähty monelta kanavalta. Erityisen mielenkiintoinen oli Nelosella keväällä 2006 nähty tositv-sarja Noora menee naimisiin. Sarjassa seurattiin Nooran, nuoren opiskelijanaisen, häävalmisteluja. Erikoisen sarjasta teki se, että samalla kun Nooralle valmisteltiin Nelosen kustannuksella häitä, oli hänen tv-ohjelman kautta etsittävä sulhasta. Toisin sanoen häiden järjestely oli jo hyvässä vauhdissa siinä vaiheessa, kun sulhasen etsintä oli vielä pahasti kesken.

Noora menee naimisiin –sarjan voisi nähdä hääbuumiin liittyvän materialismin huipentumana. Ohjelmassa pääosassa olivat häät ja niiden valmistelu erilaisten asiantuntijoiden, tavaroiden ja palveluiden avulla. Asiantuntijat auttoivat Nooraa valitsemaan markkinoilta oikeita tuotteita ja siten valmistamaan unelmien häät. Unelmien häiden valmistelussa siis keskityttiin enemmän valitsemaan juuri oikeita tavaroita, ja sulhanen löytyi ”siinä sivussa” treffailemalla erilaisia kandidaatteja. Tosin viimeisessä jaksossa järjestetyissä häissä Noora ja sulhanen eivät menneetkään naimisiin. Tästä huolimatta häät pidettiin, ja ne olivat ”oikeat” häät perinteisellä kaavalla: vieraat, vihkijä, vihkipaikka, tarjoilu, ohjelma jne. Tärkeämpää ohjelmassa oli siis järjestää häät kaikkine elementteineen kuin mennä naimisiin.

Kuvaa häistä kulutusjuhlana luo myös aiemmin esittelemäni Häät ja juhlat –lehti (nro 7/2008). Lehti keskittyy esittelemään erilaisia tuotteita, mitä häihin ja häiden järjestämiseen tarvitaan. Ja niitä tosiaan tarvitaan monenlaisia. Yhden numeron perusteella juhlaan tarvitaan itsestään selvän morsiuspuvun ja kimpun lisäksi esimerkiksi ripsienpidennys (s. 19), kuntosalijäsenyys (s. 24), hääpukuun sopiva käsilaukku (s. 45), suihkurusketus (s. 46), ihokarvojen poisto ammattilaisella (s. 46), kasvohoito kosmetologilla (s. 46), koruja (s. 64, 107-111, 115), Philipsin EnergyLight –kirkasvalolamppu (s. 79), Rolex-kello (s. 101), alusvaatteita (s. 125-132, 134), shampanjalaseja, joissa ”amor vincit omnia” –teksti (s. 245), häämatka Aruballe (s. 265),

Balille (s. 269) tai sitten eksoottisimpana Musadamiin (s. 287). Tässä on vain murto-osa kaikista lehden mukaan häissä ja niiden järjestämisessä tarpeellisista tavaroista. Nämä kaikki siis tarvitaan häihin lehden artikkelien, ei mainosten perusteella. Tosin mainoksiakin lehdessä on varsin runsaasti, eniten erilaisia häöpukumainoksia. Lehdessä mainosten ja artikkelien raja on hämärtyneet selvästi, suurin osa artikkeleista on siis mainostaa erilaisia tuotteita ja palveluja. Yhden, sulhasten tarpeellisia esineitä käsittelevän jutun otsikkokin on osuvasti ”Hulluna tavaroihin”? (s., 85) ja alaotsikko kuuluu: ”Pienillä yksityiskohdilla on merkitystä, ja asusteiden valinta voi muuttaa koko tyylin”. Juttu esittelee mm. Nokian kokomustan 6500-puhelimen, joka ”sopii mustan puvun kanssa”. Jotkut artikkelit ovat jopa suoraan palvelun tarjoajien omia tekstejä, esimerkiksi jutun Balista häämatkakohteena on kirjoittanut Helinmatkat.

Lehdessä on muutamia varsinaisia tekstiartikkeleita, ne sisältävät lähinnä tietoa häiden järjestelyistä, kuten kutsuvieraslistan ja istumajärjestyksen laatimisesta. Yksi artikkeli neuvoo ”Kosinnasta häihin 12 kuukaudessa” (s. 198-199). Häöpäivä ja kirkko on artikkelin mukaan varattava vuotta ennen, samoin kuin juhlatila, ja samoihin aikoihin pitäisi myös käydä häämessuilla, päättää juhlien teema sekä käydä morsiusliikkeessä ostamassa viimeisin Häät ja juhlat –lehden numero. Puolta vuotta ennen on mm. varattava häämatka, valokuvaaja ja musiikkiesitykset sekä tilattava häiden painotuotteet, kuten kutsukortit, kirkko-ohjelma, menykortit jne. 3 kuukautta ennen on esimerkiksi valittava sormus, tilattava hääkakku ja varattava aika kampaajalta. 2 kuukautta ennen on vielä paljon tehtävää, tällöin on mm. postitettava kutsut ja tehtävä häälahjalistat. Kuukautta ennen h-hetkeä tehtävää on edelleen paljon, silloin täytyy mm. ostaa pienet lahjat kaasolle, bestmanille ja muille häiden avustajille sekä käytävä kauneushoitolassa kasvohoidossa. Päivää ennen juhlia pariskunta saa rentoutua kaiken kuluttamisen jälkeen ja nauttia toisistaan menemällä vaikka kylpylään tai syömään hyvään ravintolaan. Häiden järjestely vaikuttaakin kovalta työltä, jonka lomassa on hyvä rentoutua. Sitä painottaa myös artikkeli ”Suunnittelu on kaiken A ja O”, (s. 204-205) ja kehottaa näin: ”On hyvä varata kylpyläkuuri muutamaa päivää ennen häitä. Se tekee hyvää. Yöpykää hotellissa, sulkekaa kännykät ja rentoutukaa. Suokaa itsellenne hieronta, kasvohoito tai vaikka meditointikurssi.” Häämatkakin on hyvä suunnitella rentoutumista silmälläpitäen: ”Kannattaa varata häämatka, jotta voitte aloittaa yhteisen elämän avioparina huojuvien palmujen alla 30 asteen lämmössä! Silloin rentoudutte varmasti...” Häiden järjestely, joka näyttää siis olevan lähinnä erilaisten asioiden ja palvelujen valitsemista ja ostamista, on

niin vaativaa puuhaa, että siitä täytyy välillä rentoutua – kuluttamalla hieman erilaisia asioita ja palveluja. Lehti kuitenkin kehottaa, että ”Älkää mieltikö, mitä muut ajattelevat. Te ette mene muiden takia naimisiin. Tehkää häistä ihana yhteinen rakkaudenprojekti ja valitkaa vain asioita, joista itse pidätte”.

3.2 Agapea ostamassa – Kulutus, tarpeet ja identiteetti

Selvää on, että lehtien luoma kuva häistä on hyvin kulutuskeskeinen, ja tähän lienee montakin syytä. Yksi on tietysti se, että lehti saa tuotteita mainostamalla tuloja. Tosielämässä harvalla on mahdollista hankkia kaikki lehden suosittamat tavarat ja palvelut itselleen. Ihmiset kuitenkin etsivät kulutusvalinnoilleen ja elämäntyyleilleen vahvistusta medioista. Mediatutkija Douglas Kellnerin mukaan mediakulttuurilla on suurta valtaa. Se hallitsee ihmisten vapaa-aikaa, muovaa ihmisten välistä vuorovaikutusta ja tarjoaa aineksia, joista identiteettejä rakennetaan. Mediat tuottavat malleja, joihin lukijat ja katsojat voivat samastua tai joista erottautua, ja mediat myös muokkaavat käsitystämme siitä mitä on esimerkiksi olla mies, nainen, menestyjä tai epäonnistuja. Mediat muokkaavat Kellnerin mukaan myös arvojamme, ne osaltaan määrittelevät, mitä pidämme hyvänä tai pahana, tavoittelemisen arvoisena tai vältettävänä ja oikeana tai vääränä. Mediakulttuurin tarjoamista aineksista ihmiset luovat identiteettejään. (Kellner, 1998, 9) Kellnerin mukaan postmoderni identiteetti keskittyykin vapaa-aikaan, ”lookiin”, imagoihin ja kulutukseen. Se perustuu leikkiin ja imagon tuottamiseen. Kellner kuvaa identiteettileikkiä pelinä, jossa pelaajasta ”tulee joku”, jos hän onnistuu ja saa identiteetilleen tunnustusta muiden pelaajien ihailun ja arvostuksen kautta, (emt, 275). Zygmunt Bauman taas kuvaa media- ja kulutuskeskeistä kulttuuriamme shoppailevana elämäntyylinä ja kisana, johon kaikki kulutusyhteiskunnan jäsenet osallistuvat. Bauman näkee shoppailun laajempänä elämäntyylinä kuin vain tavaroiden osteluna, hänen mukaansa shoppailemme konkreettisten tuotteiden lisäksi elämäntapoja ja -ohjeita, taitoja ja uskomuksia. Shoppailun motiivi Baumanin mukaan on rakentaa itseä miellyttävä vaikutelma itsestä ja saada muut vakuuttuneiksi siitä, että vastaamme tätä luomaamme kuvaa. (Bauman, 2002, 92-93)

Elämme siis hyvin media- ja kulutuskeskeistä aikaa. Niinpä ei ole yllättävää, että naimiinmeno ja häätkin on tuotteistettu ja ”medioitu”, onhan häillä suurta vetovoimaa ihmisten mielissä. Media rakastaa suuria tapahtumia ja voimakkaita tunteita, ja tähän häät tarjoavat oivan tilaisuuden. Susanna Paasonen on kuvannut häitä mediaspektaakkelinä, (Paasonen 1999) ja spektaakkelin käsite tuntuukin sopivan häiden yhteyteen mainiosti. Gummeruksen suuri sivistyssanasanakirja määrittelee sanan spektaakkeli seuraavasti: ”Komea mutta pintapuolinen näytelmä, elokuva tai juhla”. Yhteiskunnan spektakelisoitumisesta kirjoitti alunperin ranskalainen Guy Debord, jolle yhteiskunnan spektakelisoituminen tarkoitti yhteiskuntasuhteiden muuttumista tavaroiksi ja kuviksi. Debordin mukaan nykyisissä yhteiskunnissa elämä näyttäytyy suunnattomana spektaakkeliin kasautumana. Kaikki aiemmin välittömästi eletty on spektaakkeliin yhteiskunnassa Debordin mukaan etäännyttänyt representaatioksi, kuvaksi itsestään. (Debord, 30). Ihmisten suhteet muuttuvat tavaroiden ja kuvien välittäviksi, ja tavaroista tulee itseisarvo. Tarpeiden tyydyttäminen näyttää spektaakkelin kulttuurissa tarkoittavan tavaroiden kuluttamista. Kapitalistinen yhteiskunta tuottaa yhä uusia tavaroita markkinoille, ja media esittelee niitä kuvastoissaan. Mediasta kuluttajat nappaavat mieleisensä tavarat identiteettinsä rakennusaineiksi, toivoen uusien tavaroiden tuovan heille kaivatun kokemuksen tai puuttuvan tekijän olemuksen ja identiteetin rakennustyöhön. Kuluttaminen ei kuitenkaan kykene täyttämään ihmisten aitoja tarpeita. Uuden tavarahan viehäytys katoaa hyvin nopeasti, ja jäljelle jää vain uusi tarve, joka odottaa tyydyttämistään. (Carlson, 2006, 61-65).

Media ja kapitalistinen kulutuskulttuuri luovat siis jatkuvasti uusia tarpeita ja houkutusia. Marko Pyhtilän (2005, 88) mukaan spektaakkeliin yhteiskunnassa elämä tuntuu koko ajan olevan hieman toisaalla ja ihmisille uskotellaan, että sinne on mahdollista päästä kuluttamalla aina vain uusia tavaroita. Spektaakkeliit maalaavat kuvaa todellisuudesta, jossa halut ja unelmat ovat toteuttavissa tavaroiden avulla. (emt, 119) Kulutuskulttuuri myös luo illuusion kuluttajan mahdollisuudesta olla yksilöllinen. (emt, 84) Tavaroita on tarjolla runsaasti, joten kukin kuluttaja voi valita itselleen mieleisen ja identiteettiinsä sopivan tuotteen tai hyödykkeen. Kuitenkin tavarat on tuottanut massatuotantoon perustuva kapitalistinen tuotantokoneisto, joka levittää samoja tavaroita maapallon joka kolkkaan. Samanlaisen t-paidan voi ostaa yhtä lailla Suomesta kuin Kiinastakin, ja samanlaisen morsiuspuvun voi nähdä morsiamen päällä Helsingissä ja Sydneyssä.

Yksilöllisyyden illuusiolla markkinoidaan myös häihin liittyviä tuotteita. Häät ja juhlat –lehti kysyy artikkelissaan ”Mikä on sinun tyyli?” (s. 206) ja esittelee jutussa morsiamelle erilaisia valmiita tyylejä, kuten rohkea, ilmava, viettelevä, klassinen tai romanttinen. Jutussa totta kai mainitaan, mistä esiteltyt puvut ja kukat voi ostaa, ja missä voi saada hiuksiinsa kuvien kampaukset. Lehden mukaan on myös tärkeää löytää häihin itselle sopiva teema (215), ja lehdessä esitellään mm. satuhäät ulkoilmassa, päivä elokuvatahtena –häät sekä merihenkiset häät. Kuinka yksilöllinen voi lopulta olla, jos yksilöllisyyden poimii lehden sivuilta tai mainoksista? Zygmunt Bauman kuvaa samaa ristiriitaa kirjoittamalla ironisoiden kultuskulttuuristamme ja mainoksista, jossa massatuotteita markkinoidaan välineinä oman persoonallisen tyylin luomiseksi ja individualismin korostamiseksi. ”Identiteetti – ainutlaatuinen ja yksilöllinen – voidaan rakentaa vain sellaisen aineen avulla, jota kaikki ostavat ja johon pääsee käsiksi vain ostamalla”. (Bauman, 2002, 104).

Marko Pyhtilän mukaan (2005, 95) suuri osa mainonnasta perustuu väitteelle, että mainostettu hyödyke muuttaa ihmisen elämän paremmaksi. Speaktaakkelin yhteiskunnassa esitellään jatkuvasti uusia lupauksia, jotka lupaavat käydä toteen kun ihminen ostaa tietyn tuotteen. Pyhtilän mukaan ”speaktaakkeli merkitsi kaiken läpäisevää hallintamallia, jossa vapaa-aika, taide, tiede, viihde – ja jopa henkilökohtaisimmatkin eleet kuten rakkaus – oli pantu pakettiin ja myyty takaisin kuluttajille. Kaikki elämänalueet ja tyylit oli muutettu tavaroiksi”. Jotain tämän kaltaista tuleekin mieleen, kun tutkii Häät ja juhlat –lehteä. Lehdessä on esimerkiksi kuva-artikkeli morsiuspuvuista, jossa esitellään Agape –merkin hääpuvukuja. Jutun yhdessä kuvatekstissä kerrotaan, että ”Agape tarkoittaa uhrautuvaa rakkautta. Rakkautta, joka on täysin epäitsekäs ja antelias eikä vaadi eikä pyydä mitään. Avioliitto, joka perustuu tällaiseen rakkauteen, voittaa kaiken.” Kukapa ei haluaisi tällaista rakkautta osakseen. Jää lukijan harkittavaksi, aloittaako hän agape-rakkauden tavoittelun hääpuvusta.

3.3 Ei naimisiinmenoa vaan onnellisuutta varten - Häähaaveiden kompromissit ja realismi

Mediaa seuratessa ”unelmahäät” rakentuvat siis pitkälti kuluttamisen ja erilaisten tavaroiden ja palveluiden hankkimisen kautta. Jos häiden järjestämisessä rajana olisivat vain fantasiat, olisi nykyisillä markkinoilla mahdollisuuksia ja aineksia mitä mielikuvituksellisimpiin häihin. Mutta millaisista häistä naiset sitten haaveilevat? Entä mikä on ”tavallisen” suomalaisen naisen lähtökohta hääjärjestelyissä ja –unelmissa? Oma aineistoani lukiessa tuntui, että kaikilla kuitenkin oli lähtökohtana realismi ja kohtuullisuus. Tosin haastattelemanani naiset voi mielestäni jakaa kahteen joukkoon ”hääorientoituneisuutensa” perusteella. Toisilla oli unelmahäistä kysyttäessä median tarjoamaa hääkuvastoa mukailevia haaveita, kun toiset taas halusivat tietoisesti sanoutua irti ”häähulluista”.

”Mä luulen että aikaa tulen laittamaan aika paljon siihen (järjestelyyn ja suunnitteluun). Että nyt on kiva kun ens kesänä on tosiaan ne (ystävän) häät niin nyt on kiva olla niitäkin sitten suunnittelemassa. Että varmaan aikaa ihan älyttömästi, mut et varmaan sen rahallisen panostuksen haluais sit jollain tapaa pitää kurissa.”

Katri: *No miten paljon sä oisit valmis käyttämään resursseja, niinku aikaa tai rahaa niihin häihin?*

Haastateltava: *No kylhän niihin varmaan täytyis hirveesti... et varmaan niinku pari vuotta aiemmin alkaa suunnittelemaan. Varata kaikki kirkot et sais sit sellaset ku haluaa. Et en varmaan osaa rahasta sit sanoo, et kyllähän siihen varmaan sais menemään.*

K: *Mites koetko että onko sulle semmonen visuaalisuus tai niinku viimeistellyt yksityiskohdat tärkeitä?*

Haastateltava: *Kyl must tuntuu et ne on... Et niihin just panostaa. Et itte vois väsäillä sellaset ku haluaa ja sitte just et kaikki ois niinku samannäköistä, et valitsis jonkun teeman. Niinku varmaan joku ihan klassinen niinku kermanväristä ja helmiä tai ruskeeta tai...*

”No itse asiassa mun ihan unelmahäät, niin nehän ois tuolla jossain Irlannissa, jossain ruohikkotasanteella, jossain jyrkänteen yläpuolella, missä meri pauhuu ja huntu lepattaa. Ja jotenki olis aivan ihanaa - - - Tai sitte just talvella, joku kynttiläkulkue... Että oishan tietysti kaikkea voinu keksiä. ”

Hääorientoituneillakin mukana tuntui kuitenkin olevan reilu annos realismia ja harkintaa, sillä unelmat erotettiin todellisuudesta ja siitä mikä on mahdollista. Kuten viimeinen haastateltava, joka unelmoi irlantilaisista häistä, mutta meni naimisiin hyvin pienimuotoisesti Jyväskylässä, toteaa hieman myöhemmässä puheenvuorossa:

”Jos se (valmistelu) olis semmosta kiireetöntä ja semmosta mihin mun ystävät haluais oikeesti osallistua niin sitten vaikka kuinka paljon aikaa, jos se ois oikeesti semmosta ystävien kanssa yhdessä oloa. Mutta yksin puurtamista en yhtään, enkä semmosta pakottamista - - Rahallisestikin - - että mä en ottas lainaa. Ja se on se syy miks sitte niitä isoja häitä ei koskaan tullu. Että musta tuntuu aika järjettömältä että ihmisellä saattaa olla kymppitonninkin laina sen takia että se sai häät, ku se on vaan yks päivä.

Häihin kriittisemmin suhtautuneet näkivät häiden järjestämisen hyvin erilaisessa valossa. Heillä ei juuri ollut hääunelmia, vaan häistä saattoi päällimmäisenä tulla mieleen negatiivisia tunteita, esimerkiksi stressi. Yksi haastateltava näki häiden järjestelyn ja häihin liittyvän kuluttamisen hyvin negatiivisessa valossa:

Haastateltava: *Jotkut on niinku sellasia hääfriikkejä. On sitä kai hullumpiinki asioihin hurahdettu että ei kai siinä sillai sit niinku mitään... Et mä en vaan ite jaksa innostua siitä niinku sit yhtään. Kyllä mä niistä summista olin aika kauhuissani että joskus luin Hesarista että keskimääräiset häät ois jotain 5000 euroo... tai että palkataan erikseen joku hääsuunnittelija. Se on niinku niin etäällä mun maailmasta. En mä en ymmärrä sitä en...*

Katri: *Onko sulla tai liittyykö sulla jotain odotuksia siihen hääpäivään, tai osaatko ajatella että minkälainen kokemus se vois niinku tunteiden tasolla olla?*

Haastateltava: *Siis kyl mä niinku eniten nään sen stressin kautta, se ois rasittavaa järjestää sitä...*

Puheenvuoroista on luettavissa myös kritiikkiä häihin liittyvää ”pröystäilyä” kohtaan.

Katri: *Oot sä seurannu häitä mediassa?*

Haastateltava: *Netin keskustelupalstoja joo jonkun verran sillon ku mä olin menossa naimisiin, mut mä kyllä totesin et ne ei ollu mun paikka. Siellä oli näitä häähulluja... sitte oli musta mielenkiintoista et kuinka paljon - - ihmiset kirjoitti sinne vaan pönkittääkseen omaa oloonsa. Et aina piti olla kaikkee isompaa ja hienompaa ja yksilöllisempää, et sormuksiaki oli ostettu jostain Venezuelasta suurinpiirtein ja teetetty ite semmosia monen kymppitonnin sormuksia ja sitte aina ku joku oli että onks tää kiva niin kaikki oli että ei ei ei ja mullon tällanen - - - Mutta mun mielestä niistä saa aika jännän kuvan niistä keskustelupalstoista ja ohjelmista, että ihan ku kaikkien ihmisten suurin tavote ois päästä naimisiin. Koska en mä usko että se naimisiinmeno on se tavote, vaan se että ois onnellinen. Että häät usein yhistetään siihen onnellisuuteen, mut eihän se oo välttämättä totta.*

Kaikkien haastattelemieni naisten puheenvuoroista tulee ilmi realistisuus ja joidenkin puheenvuoroista jopa kriittisyys median tarjoamia hääunelmia ja kulutusjuhlaa kohtaan. Puheenvuorojen perusteella suurin osa haastateltavista kuitenkin suhtautuu häihin periaatteessa positiivisesti. Häistä kyllä haaveiltiin, mutta puheenvuoroissa toisaalta haluttiin säilyttää tietty realistisuus ja kriittisyyskin. Sama ihminen saattoi puhua häistä unelmoivaan sävyyn yhdessä yhteydessä, mutta toisessa paheksua liiallista häähysteriaa. ”Liian pitkälle” menevään häähulluuteen siis suhtauduttiin negatiivisesti. Häihin halutaan panostaa, mutta tietyissä rajoissa, miettien, mikä on itselle mahdollista. Tietysti täytyy muistaa, että haastattelutilanteessa on luontevampaa ja ehkä hyväksytympää olla kriittinen kuluttaja kuin esimerkiksi tunnustaa haaveilevansa häistä satulinnassa tai kuuluisan suunnittelijan valmistamasta hääpuvusta. Voisi ajatella, että realististen ja kriittisten puheenvuorojen tehtävänä on vastustaa kulutuskulttuuria ja samalla ratkaista sitä ristiriitaa, mikä syntyy mediakuvastosta omaksuttujen toiveiden ja reaalisten mahdollisuuksien välille. Kun media syöttää jatkuvasti uusia unelmia ja ihanalta tuntuvia haaveita toteutettavaksi kuluttamisen kautta, mutta yksilöllä ei ole resursseja näitä toteuttaa, voi hän ratkaista ristiriidan suhtautumalla kulutukseen kriittisesti ja miettimällä, mikä hänen tarpeistaan on oikeastaan tärkeää. Kuten eräs haastateltava kuvaa:

”(S)e oli jännä, että mä mietin sitte pitkään, että oonkohan mä sitten onnellinen (kun piti suurten unelmahäiden sijasta pienet häät). Mut mä aattelin että on tää nyt aika pieni asia

että jos tästä tulee onnettomaks niin huh huh. Mutta oli se sitte kuitenkin, että kaikki mistä mä olin haaveilu semmonen tärkeä, tunne oli siinä kuitenkin mukana. Musta se oli itse asiassa aika ihanaa. ”

4. HÄIDEN YHTEISÖLLISYYDESTÄ

4.1 Vuorovaikutusta, hauskanpitoa ja hyvää tunnelmaa – Yhteisöllisyyden kaipuu haastattelupuheessa

Omassa aineistossani kulututtamiseen keskittymisen sijasta hääpuheessa korostui ehkä kaikkein voimakkaimmin häiden yhteisöllinen puoli. Häihin haluttiin mukaan rakkaat ihmiset, perheenjäsenet ja ystävät.

”No kyl niinku ainaki sillai et kaikki niinku siskot, omat vanhemmat ja läheiset. Mut et ei niinku hirveen isoja tarttis olla et ei se juhlinta sinänsä oo niin se... Mut kyl nyt tietenki juhlat, mut et ei hirveen isoa, niinku mukava porukka, et ois niinku hyvä tunnelma ja et muutki pääsis osallisiks sitä päivää”.

Häät ovat perinteisesti olleet voimakkaasti yhteisöllinen tapahtuma, jota on juhlistettu perheen, suvun, ystävien, tuttavien ja ”kylänmiesten” kanssa. Suomessa hääperinne on suosinut melko suuriakin häitä, riippuen tietysti järjestäjien varakkuudesta ja muista järjestelyä rajoittavista seikoista. Nykypäivän yhteisöllisyys lienee monessa mielessä erilaista kuin vielä muutama vuosikymmen sitten, mutta häiden yhteisöllinen merkitys tuntuu säilyneen sekä median kuvaston että omien haastattelujeni perusteella. Häistä kertovissa elokuvissa ja tv-sarjoissa sekä myös häälehdissä häät ovat yleensä suuria juhlia, joihin osallistuu hääparin lisäksi paljon vieraita. Usein vieraiden lukumäärä on kymmenissä, helposti yli sadassa. Häävieraat toimivat ikään kuin juhlan yleisönä, mutta juhlassa saattaa olla järjestetty sellaista ohjelmaa, mihin vieraat pääsevät osallistumaan mukaan. Tällaista ohjelmaa voivat olla esimerkiksi tanssi tai erilaiset leikit ja kisat.

Yhteisöllisyys korostui siis voimakkaasti tekemissäni haastatteluissa. Kaikki puhuivat häiden yhteydessä jonkinlaisesta yhteisöllisyydestä ja unelmahaat piirtyivät haastateltavien mielissä lämpimän tunnelman ja tärkeiden ihmisten läsnäolon ja tapaamisen ympärille. Kaikille tuntui olevan tärkeää, että häitä on juhlistamassa hääparille merkityksellisiä ihmisiä.

”Jos sen nyt pitäis vaikka aikataulullisista syistä tapahtua yhtenä päivänä maistraatissa, niin kyllä mä joskus haluaisin järjestää ne bileet sitten niinku kavereille ja sukulaisille ja perheelle. Se on kuitenkin... semmonen ainutkertanen juttu. Niin juhlia läheisten kans sit mieluummin häissä ja merkkipäivinä ku sitten jossain hautajaisissa pyytää niitä tulemaan.”

”Että ei kirkkoo, mut sit kuitenkin ois kiva jos siel ois niinku, kyllä mä sitä yhteisöllisyyttä silleen kaipaen, että olis kiva jos siellä ois niinku semmonen lämmin tunnelma kuitenkin. Ehkä se että ne ei ois niinku vakavahenkiset, että ei tarviis kenenkään niinku kauheesti murehtia sitä että mitä niinku laittaa päälle. Se ois tärkeätä että ihmiset viihtys siellä sitte että kyllä sen eteen koittas tehdä sen mitä pystyy”

Haastateltavien kaipaus häätunnelmaan voisi olla nähtävissä kaipuuna johonkin ”aitoon”, merkitykselliseen yhteisöllisyyteen. Unelmahäissä kaikilla olisi mukavaa ja kaikki tulisivat toimeen keskenään. Häät on juhla, joka halutaan jakaa itselle merkityksellisten ihmisten kanssa, ja mieluiten niin, että vieraat eivät ole vain statisteja, vaan ainakin jossain mielessä tasavertaisia juhlaan osallistujia kuin hääparikin.

”Ehkä sit siinä unelmahäissä tulis ilmi joku semmonen vuorovaikutus. Että ei olis semmoset etäiset. Että niinku vieraat ei olis etäisiä sille tilanteelle - - - Näissä yksissä häissä missä mä olin niin ne hääpari istu jossain korokkeella ja vieraat istuu jossain siellä kaukana”

”Mä koen sen tietyllä tavalla jopa vastenmieliseks ajatella että lähtis vaikka johonki Malediiveille ja menis siellä naimisiin. - - - Että kyl mä haluaisin semmoset häät johon ois kaikilla mahdollisuus tulla ja joka keskittyis siihen yhdessäoloon ja hauskanpitoon eikä silleen jollakin tavalla semmoseen hienosteluun - - - että mä toivoisin semmoset häät missä ois mahdollisuus kutsua niinku mahdollisimman paljon ystäviä ja sukulaisia ja niinku kaikilla ois mahdollisuus päästä sinne.

Yhteisöllisyys on merkityksellistä myös silloin, jos se ei voi toteutua kunnolla. Pari haastateltavaa totesi syvän yhteisöllisyyden oman perheen ja suvun kohdalla toteutumattomaksi unelmaksi.

Katri: *Millaset ois sun unelmahäät?*

Haastateltava: *Jaa... no siellä vallitsis äärettömän kiireetön tunnelma, ja kaikki vaikuttas siltä et ne tulee hyvin toimeen keskenään – ja suvut ei ois mitenkään erillisiä. Näähän on just varmaan joku utopia mikä ei koskaan toteudu.*

”Et on suht riitanen suku, et sinne tulis - - niinku semmosia jännitteitä, mitkä niinku häiritsis - - Et sit ne pitäs olla tosi pienet, et sinne tulis vaan omat vanhemmat, mut sitte ku ei nekään oo toisiaan tavannu pitkään aikaan, moneenkymmeneen vuoteen, et sitten ois helpompi vaan jättää ne pitämättä tai pitää ihan kahdestaan et käydä matkalla tai jotain.”

4.2 Orgiat vai naulakkoyhteisö? - Postmoderni yhteisöllisyys

Häätunnelma, mistä haastateltavat puhuvat, tuo mieleen eteläeurooppalaisen perhepäivällisen, jossa on koolla laajalti sukua ja jossa rakastetaan lämpimästi, pidetään hauskaa ehkä hieman kovaäänisestikin ja nautitaan yhdessäolosta. Ihanne tuntuu ymmärrettävän kutsuvalta, jos elämäämme aikaa pitää individualismia ja hajaannusta korostavan postmodernina. Modernin ja postmodernin teoreetikot ovat pitäneet individualistisen kulttuurin uhkina yksinäisyyttä, vieraantumista ja eksistentiaalista ahdistusta. Nyky-Suomea voi varmasti monin tavoin pitää individualistisuutta korostavana yhteiskuntana, ainakin siitä päätellen että juuri yksinäisyys ja erillisyydet tuntuvat olevan yhä useamman ongelma. Ihmisten kohtaamiset ovat usein hetkittäisiä ja hajanaisia ja saattavat jäädä pinnallisiksi. Zygmunt Baumanin mukaan tällaisessa kulttuurissa yhteisöllisyys näyttäytyy turvasatamana, johon kaivataan postmodernin repivien tuulien armoilta (Bauman, 2002, 204).

Millaista sitten on postmodernin ajan yhteisöllisyys ja voisiko hääjuhlissa olla nähtävissä merkkejä siitä? Monien teoreetikoiden mukaan yhteisöllisyys ei suinkaan ole kadonnut postmodernin ajan myötä, vaikka postmodernin teorioissa onkin usein korostettu yhteisöllisyyden katoamista ja hajaannusta. Postmodernin yhteydessä on alettu puhua uudenlaisesta yhteisöllisyydestä, joka on institutionalisoimatonta, vapaata ja satunnaista,

mutta sitäkin voimakkaamman ja komeamman näköistä ja tunteisiin vetoavaa toteutuessaan. Bauman on kutsunut postmoderneja yhteisöjä ”naulakkoyhteisöiksi”. (2002, 237) Termi kuvaa yhteisöllisyyttä, joka rakentuu jonkin speaktaakkelin ympärille. Esityksen katsojat saapuvat paikalle pukeutuneina ja valmistautuneina esitystä varten, ja jättävät jokapäiväisen päällysvaatteensa eteishallin naulakkoon astuessaan sisään speaktaakkeliin (tästä siis nimi naulakkoyhteisö). Esityksissä korostuu tunteisiin vetoavuus, ja esityksen herättämät tunteet yhdistävät katsojia hetkeksi olemaan osa jotain suurempaa kokonaisuutta. Tällainen yhteisöllisyys tarjoaa Baumanin mukaan levähdyspaikan arkielämän yksinäisyydestä ja yksitoikkoisuudesta. Toisessa yhteydessä Bauman on kuvannut naulakkoyhteisöjä mielikuvayhteisöiksi (Bauman, 1996, 37-39). Mielikuvayhteisön termi korostaa yhteisöllisyyden institutionalisoimatonta puolta. Mielikuvayhteisöllisyys muuttuu mielikuvista todelliseksi äkillisissä, erityisen vaikuttavissa tapahtumissa ja tunteenpurkauksissa. Baumanin sekä mielikuva- että naulakkoyhteisöissä korostuvat siis suuret tunne-elämykset.

Michel Maffesoli (1995) on kuvannut postmodernia aikaa orgioiden ajaksi. Orgiat tarkoittavat Maffesolilla modernia yhteisöllisyyttä, joka perustuu kulutukseen ja nautintoihin. Maffesolin mukaan postmoderneissa kokoontumisissa on kyse nautintojen ja tunne-elämysten yhdessä kokemisesta. Kokemukset taas saavutetaan kuluttamalla sellaisia materiaalisia ja aineettomia hyödykkeitä, jotka tuottavat mahdollisimman suuren aistinautinnon.

Nykyisenkaltaisessa häiden juhlinnassa voi varmasti nähdä Baumanin mielikuva- tai naulakkoyhteisöllisyyden sekä Maffesolin orgioiden piirteitä. Häät ovat yleensä komea, arjesta erottuva esitysmäinen speaktaakkeli, jossa tunteiden ja miellyttävien emotioiden merkitys on korostunut. Häissä on tarkoitus virittäytyä rakkauden, onnen ja ilon kaltaisiin tunteisiin, joita herätellään musiikin, visuaalisten koristelujen, ruoka- ja juomatarjoilun, hääohjelman, leikkien, puheiden, juhlapukeutumisen jne. avulla. Maffesolin mukaan postmodernia on uusi onnellisuuden muoto, joka murtautuu ulos tunteiden yksityisestä kokemisesta. Postmoderni onnellisuus saavutetaan Maffesolin mukaan kokemalla onni yhteisesti, ja tämä taas tapahtuu yhteisen kuluttamisen kautta. (Sulkunen, 1996, 84)

Tässä tulemme takaisin häihin kulutusjuhlanä. Häihin siis näyttää liittyvän sekä kuluttaminen että yhteisöllisyys. Nykypäivän häissä, kuten muissakin postmoderneissa

ilmiöissä ja tapahtumissa, kuluttaminen ja yhteisöllisyys kietoutuvat mielenkiintoisella tavalla yhteen. Kuluttamalla erilaisia hyödykkeitä rakennamme yhteisöllisyyttä. Voimme ostaa itsellemme paitsi henkilökohtaisen identiteetin, myös kuulumisen tiettyyn ryhmään. Nykypäivän yhteisöllisyys toteutuu elämysten kautta ja speaktaakkelimaisissa tapahtumissa, jotka puolestaan rakennetaan kulutusprosessien kautta. Nykypäivän speaktaakkelimainen tapahtuma voi olla valtava joukkotapahtuma, kuten hyväntekeväisyyskonsertti tai kuninkaalliset häät, mutta myös hieman normaalimmassa ja pienemmässä mittakaavassa ”tavalliset” häät tai vaikkapa syntymäpäiväjuhlat. Huomattavaa on, että ihmiset tapaavat toisiaan yhä enemmän juhlissa ja tapahtumissa. Enää ei pidetä ovia avoinna ja piipahdeta kutsumatta naapuriin kahville kuten ennen vanhaan, vaan kohtaamisia järjestellään pitkään etukäteen, ja kohtaamisiin liittyy sosiaalisen kanssakäymisen lisäksi muita aistinautintoja, kuten erityisesti tilaisuutta varten valmistettua ruokaa, tietynlaista pukeutumista ja tilan koristelua tai esimerkiksi musiikkiesityksiä.

Mikäli Maffesolia on uskominen, nykypäivän kuluttaminen ja speaktaakkeleihin ja elämyksiin liittyvä ”nautiskeleva tuhlailu” luo ja ylläpitää ihmisen alkuperäistä yhteisöllisyyden viettiä (Sulkunen, 1996, 90). Häissä kuluttamisen ja yhteisöllisyyden välisen suhteen voisi tiivistää seuraavasti: Häät ovat voimakkaasti yhteisöllinen juhla. Yhteisöllisyys toteutuu ja se rakennetaan elämysten kautta erikoislaatuissa, huolella suunnitelluissa ja valmistelluissa tapahtumissa, joiden rakentaminen on vaatinut rahallisia ja ajallisia panostuksia sekä monenlaisten hyödykkeiden ja palveluiden kuluttamista. ”Normaaleja” suomalaisia häitä voinee tässä mielessä pitää postmodernina ilmiönä ja postmodernin yhteisöllisyyden ilmentymispaikkana ja –tilana.

5. HÄÄT JA INDIVIDUALISMI

5.1 ”Parin näköiset juhlat” – yksilöllisyyden tärkeys hääjuhlissa

Kesähäät, talvihäät, häät rannalla, häät Disneylandissa, häät Naantalin Muumimaailmassa, häät raitiovaunussa... Kaikki vaihtoehdot ovat todellisia ja tapahtuneita. Nykypäivän hääjuhlia tarkasteltaessa huomaa, että yksi tärkeimmistä niitä määrittelevistä tekijöistä on *omannäköisyys*. Saman on todennut myös Susanna Paasonen, joka on tutkinut häitä mediassa. Hänen mukaansa häälehdet alleviivaavat, että häiden on äärimmäisen tärkeää heijastaa morsiusparin ainutkertaisuutta ja persoonallisuutta. (Paasonen, 1999, 12) Hääjuhlan tulee kertoa jotain hääparista, heidän mieltymyksistään, harrastuksistaan ja elämäntyylistään. Häiden ei haluta olevan ”tusinahäät”, vaan häissä halutaan tuoda omaa persoonaa esiin. Jos pariskunta on kiinnostunut esimerkiksi vaelluksesta, on mahdollista järjestää häät luonnon helmassa. Jos pariskunnan harrastuksena on vaikkapa 1950-luvun rautalankamusiikki ja fiftarityyli, voidaan tätä tuoda esiin juhlassa. Mahdollisuudet ovat rajattomat. Hääteollisuus markkinoi palvelujaan sopimaan pariskunnan tyyliin; meikki, puvut, kattaus, kukat, valokuvat, sormukset jne. on mahdollista kaikki valita edustamaan ja ilmentämään hääparin persoonia. Myös haastattelemani naiset pitivät omannäköisyyttä tärkeänä:

”...Että se (naimisiinmeno) on mun mielestä niin tärkeä asia, että sitä kannattaa juhlistaa, mut se että millä tavalla, niin se on aina sitte niinku persoonan oma, et silleen niinku parinnäköset juhlat”.

”Ne (häät) on ihan meidännäköiset, koska me ollaan semmosia ruokaihmissä, arvostetaan hyvää ruokaa ja viiniä, käydään hirveen paljon... Se on niinku meidän semmonen ihan lempipaikka, et kun saahaan säästettyä tarpeeks rahaa, ni se on semmonen ensimmäinen että mitä voidaan sillä tehdä, niin ’Joo, mennään X:ään syömään’” (puhujalla aikoo siis järjestää myös hänsä X:ssä)

”Ehdottomasti talvella haluaisin mennä, tai syksyllä, et ois pimeetä ja sit vois kynttilöitä laittaa paljon. Ja sitte vois tota... on joskus tullu mieleen semmonen viittaki - - - et

semmonen Lumikin viitta. Ja semmonen tosi tunnelmallinen paikka. Mis ois just joku takka tai joku kellariravintola”

Häiden elementit, kuten hääpaikka, asut, koristeet, ohjelma, tarjoilu jne. mietitään tarkkaan itselle mieluisiksi ja sellaisiksi, että ne kertovat itsestä jotain ja ”tuntuvat oikeilta”. Oma persoona näkyy myös häiden valmisteluissa:

”...mun yks ystävä, justiin tää joka on häitä suunnitellu ihan pienestä asti, niin se on että ’milloin pidetään sulle semmonen askarteluilta että askarrellaan kaikkea ihku’, ja mä sanoin että ’kuule ei pidetä’. Että se et mä ite teen kutsukortit, että oon silleen askarteluihminen, tykkään siitä, ja voin mennä tekemään muitten häihin jotain just hääkarkkijea ja mitä kaikkee... mut ite ei kerta kaikkiaan, että se ei oo yhtään mun näköstä”

Hääjuhlan kaava on sillä tavalla ikään kuin plastinen, että sitä voidaan muokata melko paljon omia tarpeita ja toiveita vastaavaksi. Kaavaan voidaan myös liittää itse keksittyjä tai muualta lainattuja osia ja sekoittaa aineksia keskenään, kuten suomalainen morsian joka on menossa italialaisen miehen kanssa naimisiin:

”No ehkä se on se yks tärkeimmistä jutuista että me ei nähdä toisiamme sinä aamuna. Etenki ku se on niillä semmonen vahva perinne siis Italiassa. Ehkä vielä enemmän ku täällä, ku täällähän monet ei siitä pidä kiinni, mutta me sitte varmaan. Ja sitte... Ehkä jostakin häävalssista haluaisin pitää kiinni semmosena perinteisenä. Mut sit ehkä vois olla että kukkiin esimerkiks ei oo silleen hirveetä intoa kiinnittää hirveetä huomioita, että siinä vois olla joku semmonen modernimpikin ratkaisu. Että ois vaan yks kukka tai jotain tällasta. Että sen ei välttämättä tarvii olla mikään kimppu”.

Häät ilmentävät myös omaa elämän- ja maailmankatsomusta ja esimerkiksi uskonnollisuuden astetta.

” ...sitten just ku me ollaan molemmat uskonnollisia ihmisiä, niin kirkkohäät on ihan meidännäköinen.”

”No kyllä sinänsä niinku sormusten vaihtaminen, jos se on semmonen että molemmat saa sen, että se on semmonen taspuolinen vaihto, et sellanen vois olla. Ja sit siinä vois olla joku joka niinku vihkii että ei kirkon edustaja - - - Mut siis emmä silleen haluis että ku mä oon kuullu että noilla vapaa-ajattelijoiden liitolla on tota puhujia ni siellä puhutaan sitte jostain atomeista ja kaikesta sellesta, että ei sen tarviis olla niin alleviivaavaa mutta että jotenki että keskityttäs tähän elämään... nii, nimenomaan tähän elämään, ilman mitään yliluonnollisia voimia. - - - Se mikä siitä jäis pois ois uskonto ja sukupuoliroolitus tällases niinku räikeessä muodossa”

5.2 Yksilöllisyyden markkinat

Miksi omannäköisyys sitten on niin tärkeää? Miten voimakkaasti perinteisiin nojaava ja ritualistinen häätjuhla on muuttunut ”omannäköiseksi” juhlaaksi? Sosiologiassa yksilöllistyminen on nähty keskeiseksi postmodernia aikaa leimaavaksi piirteeksi. Postmoderniutta käsittelevät teoriat ovat nimenomaan teorioita yksilöllisyydestä ja individualismista. Yhteiskuntatieteiden suuri kertomus, traditionaalisuuden kumoutuminen ja muuttuminen postmoderniksi on nimenomaan kertomus yksilöllisyyden synnystä. Sosiologian nykyteoretikot näkevät postmodernin ajan ihmiset enemmän tai vähemmän yhteisön pakottavasta voimasta ja traditioista vapautuneina yksilöinä, jotka elävät erilaisuutta sallivissa ja jopa ihannoivissa, post-moderneissa yhteisöissä. Postmodernin yksilön elämäntehtävänä on näiden teorioiden valossa oman minän ja yksilöllisyyden tuottaminen.

Gerhard Schulzen mukaan postmoderni yhteiskunta on elämysyhteiskunta. Elämäämme eivät määrittele enää traditiot eivätkä myöskään materiaaliset pakot. Elintaso on läntisissä maissa sodan jälkeen noussut kiihtyvällä vauhdilla ja tulot ja varallisuus moninkertaistuneet. Samalla tavaroiden ja palveluiden tarjonta on suorastaan räjähtänyt. Tätä prosessia Schulze kuvaa *rajojen väljentymiseksi*, ja sen tuloksena nykyhetken toimija on ennen kaikkea *valitsija*. (Noro, 1996, 120-122) Valitsija tarkoittaa Schulzelle sitä, että valitsijalla suhde ympäristöön on siirtynyt vaikuttamisesta valintaan. Jos toimintarajamme ovat tiukat ja resurssit niukat, yritämme vaikuttaa niihin. Kysymyksenä on tällöin: Mitä voin tehdä? Mutta kun mahdollisuudet ovat jo valmiiksi runsaat, voimme keskittyä

valitsemaan parhaan mahdollisen vaihtoehdon. Tällöin kysymme: ”Mitä oikeastaan tahdon, ja miellyttääkö se minua?” (emt, 122). Valitsija on yksilö, jonka kiinnostus suuntautuu sisäänpäin, omiin psyykkisiin prosesseihin ja elämyksiin. Juuri tästä tulee Schulzen termi elämisyhteiskunta. Elämisyhteiskunnassa yksilöiden tarkoituksena on järjestää itselleen mahdollisimman hyviä, kauniita, vaikuttavia ja innoittavia sisäisiä vaikutuksia ja elämyksiä. (emt 122-123)

Elämisyhteiskunnassa keskeistä on kuluttaminen, elämyksiä haetaan nimenomaan sen avulla. Kulutus on osa (post)modernia elämäntapaa, ja toisaalta kuluttamalla omaa elämäntapaa ja identiteettiä rakennetaan sekä tehdään näkyväksi itselle ja muille. Kuluttamisen prosessi on loputon, sillä markkinoille tulee koko ajan uusia mahdollisuuksia ja toisaalta kuluttajien uutuuden nälkä on loputon (Campbell, 1987, 37). Häissä on pitkälti kyse juuri kuluttamisesta. Häät, häätö ja –tunnelma rakennetaan nimenomaan erilaisten kulutusvalintojen kautta. Häiden ympärille on rakentunut kokonainen häätöisuus, joka markkinoi häihin liittyviä palvelujaan. Häitä varten tarvitaan ainakin pitopalvelu, floristi, vaatekauppias, valokuvaaja, kampaaja, meikkaaja ja ehkä myös hääsunnittelija. Kulutusvalinnoilla rakennetaan tietynlaista tunnelmaa, joka herkistää aistit ja emootiot oikeanlaiseen ”häätöiseen”, samalla kertoen pariskunnan persoonallisesta tyylistä.

”Se (omannäköisyys) tulee just siitä tunnelmasta ja siitä paikasta. Et mikä paikka on valittu ja mikä kirkko on valittu. Ja just kaikki ne koristeet et millasia kukkia siel on ja onko kynttilöitä vai ei ja... Jotenki se ja just tietysti se ohjelmaki siellä, et minkälainen bändi siel on soittamassa ja se just jotenki... sielt se niinku huokuu sitte et minkä tyylistä on halunnu.”

Hääjuhliin liittyvää miellyttävien tunteiden, aistimusten ja kokemusten aktiiviseen tuottamiseen pyrkimistä voidaan pitää hyvin hedonistisena taipumuksena. Hedonismi, nautinnonhalu, taas on nähty olevan postmodernin yksilön ominaispiirre. Riitta Jallinojan mukaan hedonismi kumpuaa valinnanvapaudesta ja siihen liittyvästä hurmasta. Hedonismi syntyy tilanteesta, jossa yksilöllä on mahdollisuus tehdä valintoja. Jo itse valinnanmahdollisuus riittää Jallinojan mukaan tuottamaan elämyksiä. Jallinoja kirjoittaa, että ”hurma syntyy ihmisen silmäillessä tarjolla olevien vaihtoehtojen runsautta ja aistiessa, että ne kaikki ovat mahdollisia juuri hänelle. Valintatilanteen merkitys on myös

siinä, että valintaa tekevä ihminen tuntee aina olevansa subjekti, koska hänen ei tarvitse tyytyä vain yhteen mahdolliseen ratkaisuun.” (Jallinoja, 1991, 74-75) Tämä voisi osaltaan selittää häihin liittyvien yksityiskohtien korostumista. Häitään suunnitteleva morsian voi valitessaan häätilan kukkakoristeiden väriä kokea tyydytystä itse kulutusprosessista. On miellyttävää pohtia lukuisten eri vaihtoehtojen välillä, (*Sopisiko meille paremmin vaaleanpunaiset vai shamppanjan väriset ruusut? Vai sittenkin liljat?*) ja lopulta tehdä se ratkaisu, joka tuottaa suurimman elämyksen. Häihin liittyviä yksityiskohtia on runsaasti: on valittava pöytäkortit, kutsut, hääkarkit, väriteema jne. Kun valintoja on tehtävänä paljon ja mahdollisia vaihtoehtoja kunkin kohdalla loputtomasti (*Olisiko meidän väriteema helmenvalkoinen, metsänvihreä vai vanha roosa? Ja otetaanko hääkuvat värillisinä, mustavalkoisina vai seepian värisinä?*), voi valintoja tehdessään varmasti päästä Jallinojan tarkoittaman hurman pyörteisiin.

5.3 ”Kyl niinku joistain ois pidettävä kiinni” - Traditioiden valitseminen

Häiden juhlimista ja häiden valmistelua voisi siis pitää Schulzen tarkoittaman *valitsijan* juhlanä. Vaihtoehtoja tuntuu olevan rajattomasti ja häistä voi omien mieltymysten mukaan ”tuunata” omannäköiset juhlat. Toisaalta häät kuitenkin eivät loppujen lopuksi eroa toisistaan kovin paljoa. Suurin osa häistä vietetään samalla kaavalla, johon kuuluu kirkko, juhlapaikalle siirtyminen, ruokailu, tanssit, hääleikit, kakun leikkaaminen jne. Valintojen ja vaihtoehtojen markkinat tuottavat kokemuksen häistä individualistisena kulutusprosessina, mutta hämärtävät sitä tosiseikkaa, että loppujen lopuksi ”kauempaa katsottuna” häät muistuttavat itse asiassa aika paljon toisiaan. Vaikka kukkien väri vaihtuu, koristeina kuitenkin käytetään kukkia. Vaikka puvun materiaaliksi voi valita silkin tai satiinin, on se yleensä morsiamella pitkä ja valkoinen. Häiden individualismi rajoittuu itse asiassa pieniin yksityiskohtiin, ei suuriin linjauksiin. Aineistoni valossa nykymorsian ei lähde individualistisesti miettimään, haluaako hän morsiuspuvun, vaan millaisen morsiuspuvun hän haluaa. Tämän voisi laajentaa: ei mietitä, halutaanko häät, vaan millaiset häät halutaan.

”Se huntu nyt on vähän et silleen... en tiä oisko sillä merkitystä. Mut se puku pitäis kyllä olla ihan klassinen. Se kyllä kuuluu siihen, se on niinku perinne. Et ei se varmaan tuntus siltä et on niinku morsian jos ei ois sitä.”

”Kai perinteet tuo sitä turvallisuuden tunnetta - - - Että nää on häät, niin siellä toimitaan näin, että ne niinku tekis niistä häät jollain tapaa. Et jos siel on nää sormukset ja puheet ja tota... Ja kyllä ne on ihan hyvältä tuntuvia osasia ne tanssit ja ne.”

Ihmiset siis edelleen haluavat valita häihinsä perinteitä. Riitta Jallinoja kirjoittaakin, että hedonistinen valinnanvapaus on valinnanvapautta vietyä mahdollisimman pitkälle, ja tällöin myös traditionaaliset vaihtoehdot tulevat valinnanmahdollisuuksiksi. Traditiot eivät ole Jallinojan mukaan hedonistisessa kulttuurissa pakottavia, vaan ne voidaan valita, jos ne tuottavat valitsijalleen tarjolla olevista vaihtoehdoista suurimman elämyksen. (Jallinoja, 1991, 77-78) Tämä tuli tavallaan esiin myös aineistossani, naiset miettivät eri vaihtoehtojen välillä ja valitsivat mukaan niitä perinteitä, jotka tuntuvat jollakin tapaa miellyttäviltä. Jos perinteet tuntuivat tylsiltä, ne voitiin jättää pois.

”Et mitä häihin tulee niin en todellakaan oo sillä tavalla että ois pakko olla kaikki tietyt perinteet. Mut et joitakin semmosia mitä niinku mitkä itelle tuntuu hyvältä. Et esimerkiks se, että Suomessa varmaan on aika lailla perinteenä niinkun kutsua suurin osa suvusta ja tälleen ja esimerkiks me ei kutsuta. Et me kutsutaan vaan eimerkiks X:n (sulhasen) täti, mut ei sen perhettä, et vaan tälleen, me otetaan vaan ne niinku läheisimmät koska meillä on niin pieni määrä se mitä me kutsutaan. Et saattavat loukkaantua ku me ei kutsuta, ku me kutsutaan vaan ne ketä halutaan. Mut mitä sitten, koska se on niinku meiän juttu, niin... en mä todellakaan oo silleen että perinteitä. Mutta että valkoisen puvun haluan ja kirkkohäät ja sellasia”

”No kyllä se ois varmaan että vois olla sillai tietyllä tavalla perinteiset, mut ehkä sit vois just karsia jotain sit tiettyjä, kuten just joku riisin heitto, mikä ei oo sillai, ei tunnu niin tärkeeltä...”

”...ja samaten tämmöset hääleikit, että musta ne on niin tavallaan tarpeettomia ja sellasia teennäisiä. Et silleen niinku me ollaan niistä niinku luovuttu, se on heti ollut et ei mitään semmosia meille. Että tota tavallaan... no kyllä me ollaan semmosia ihmisiä, et

kyllä me leikitään ihan mielellämme kaikkia juttuja, mut jos ne on semmosia jotain typeriä, ja tehdään vaan sen takia että ne kuuluu häihin, niin ei me tuhlata siihen aikaa.”

Joistakin perinteistä siis saatetaan kieltäytyä vahvasti, mutta toiset valitaan mukaan. Valinta tapahtuu sillä perusteella, että valitut perinteet tuntuvat juuri *itselle* miellyttäviltä, tärkeiltä ja paikkaansa puolustavilta.

”Mä oon itse asiassa aina miettiny että tuolla on just ku meillä on sukulaisia Pohjanmaalla, niin siellä on just se X:n kirkko joka on aivan tajuttoman kaunis, semmonen vanha puukirkko. Et se ois niinku... siellä mun vanhemmat on vihitty, et siellä mä oon miettiny että jos mä jotain valitsisin niin siellä”

Katri: *No voisitko sä harkita jotain tosi radikaaleja häitä?*

Haastateltava: *Kyl niinku periaatteessa vois. Mut pitäishän siel nyt olla joku pappi ja niinku näin... Mut et jos jossain ulkomailla vaikka haluais niin... Mutta siinäki kyl mä sitte haluaisin et sinne tulis perheet, et kyl niinku joistain ois pidettävä kiinni, joistain jutuista”*

”Ehkä semmoset perinteet valitsis että mitkä itselle tuntuis mielekkäältä että semmoset mitä ei ite välttämättä niin pidä tärkeenä niin jättäis sitte pois. - - - Kyllähän ne ikään ku että tunnistaa niinku häiksi niin niissä pitäis olla niinku tietyt elementit kuten vaikka just puvut tai siirtyminen jollain autolla tai näin.”

5.4 Individualismin rajat

Toisaalta näidenkin puheenvuorojen kohdalla voi pohtia, millaisesta prosessista *traditioiden valitsemisessa* lopulta on kyse. Onko traditiota mahdollista valita esimerkiksi Jallinojan tarkoittamalla tavalla? Yleensähan traditiota on pidetty asiana, joka tehdään kyseenalaistamatta sen tekemistä, koska ”näin on tehty aina ennenkin eikä muuten voi tehdä”. Periaatteessa nykymorsian voisi valita kerroskakun tilalle vaikka pannukakun tai suklaatuulihattuja, mutta edelleen melkein kaikki valitsevan kerroskakun,

”individualistisen” valinnan kohdistuessa lähinnä siihen, mitä kakun täytteeksi laitetaan. Samoin naimisiin voisi mennä vaikka nahkaisessa minihameessa, mutta useimmat menevät pitkässä valkoisessa puvussa. Periaatteessa individualistisilla valintojen markkinoilla siis edelleen valitaan traditioita. Jallinojan mukaan traditiot valitaan postmodernissa siksi, että ne tuntuvat hyvältä. Kysymys kuuluukin: miksi traditioiden valinta tuntuu hyvältä? Miksi valkoinen, pitkä prinsessaunelma herättää useimmissa suuremman mielihyvän tunteen kuin vaikka vaaleanpunainen iltapuku? Olisiko kyse kuitenkin outouden välttämämisestä, toistosta, osien järjestämisestä hallittavaksi kokonaisuudeksi eli traditiosta sanan varsinaisessa merkityksessä. Traditiosta, joka on Giddensin mukaan ”jähmettynyttä valtaa”. (Giddens, 1995, 95) Kuten edellisistä lainauksistakin voi lukea, valintojen yhteydessä puhutaan perinteistä melko kyseenalaistamattomasti. Kukaan ei oikeastaan perustellut esimerkiksi mieltymystään valkeaan häähäpukuun sen erityisellä kauneudella muiden värien tai mallien joukossa, vaan sillä, että se ”kuuluu häihin”.

Haastateltava: *Se puku pitäis kyllä olla ihan klassinen.*

Katri: *Osaatko sanoa että miks se miellyttäis sua enemmän ku vaikka joku punainen jakkupuku?*

Haastateltava: *No ehkä se et semmosta ei saa kyllä missään muualla pitää. Ja se kyllä kuuluu siihen, se on niinku perinne. Et ei se varmaan tuntus siltä et on niinku morsian jos ei ois sitä...*

On hyvin luultavaa, että traditioiden valitseminen tuottaa mielihyvää sen vuoksi, että tradition valitsija tuntee tekevänsä ”oikein”, ja koska traditiot kuuluu valita. En siis usko, että traditiot valittaisiin sen vuoksi, että kaikki vain sattuvat pitämään valkoista pitkää pukua esteettisesti kaikkein kauneimpana kaikkien muiden mahdollisten värien ja mallien joukossa. Herääkin kysymys, onko tällainen traditioiden valitseminen enää valitsemista? Vaikka periaatteessa olisi mahdollisuus tehdä toisin ja kieltäytyä toistamasta traditioita, ne kuitenkin valitaan ja niitä toistetaan.

Anthony Giddensin mukaan traditioilla on aina normatiivinen tai moraalinen sisältönsä. Traditio edustaa paitsi sitä, mitä yhteiskunnassa ”tehdään”, myös sitä, mitä siinä ”pitäisi tehdä”. Traditiot ovat Giddensin mukaan tapa pysytellä ”ainoassa tuntemassamme maailmassa”, keino välttyä altistumasta vieraille arvoille tai elämäntavoille. (Giddens,

1995, 95). Traditiot myös pitävät yllä turvallisuuden tunnettamme, sillä ne yhdistävät nykyhetken menneisyyteen ja tulevaisuuteen, ja pitävät yllä tunnetta jatkuvuudesta (Giddens, 1990, 105). Traditiot ovat niinkään välineitä yhteiskunnan kollektiivisen muistin ja siten yhteisöllisyyden ja yhteisöllisen identiteetin organisoimiseksi. (Giddens, 1995, 91-93).

Aineistoni näyttää tukevan Giddensin näkemystä, sillä haastateltavat puhuivat juuri turvallisuuden tunteesta ja jatkuvuudesta perinteiden noudattamisen yhteydessä.

Katri: Mitä sä koet että mitä se niinku antaa sulle se perinteiden viettäminen tai noudattaminen?

Haastateltava: Ehkä se on jotain sellasta turvallisuutta...

”Siinä (perinteiden noudattamisessa) on jotenki semmonen jatkuvuuden tunne, että tuntee olevansa jotenki osa semmosta historiallista jatkumoa.”

”No tavallaan mä niinku arvostan perinteitä, että tulee semmonen niinku jatkuvuus - - - semmonen et siinä tulee niinku yksilöt ylittävä merkityksellisyys.”

Giddensille traditio on myös rutiinia, mutta ei tyhjää rutiinia tavan vuoksi. Sen merkitykset ovat tradition yhteydessä rituaaleihin. Rituaaleilla on usein pakottava aspektinsa, mutta ne ovat myös syvästi lohdullisia ja turvallisia, koska ne tekevät tietyt käytäntöjen järjestelmät erityisiksi, jopa pyhiksi. (Giddens, 1990, 105). Giddensille rituaali on toimintaa, jolla tradition säilyminen varmistetaan. Rituaaleja toistamalla yhteiskuntajärjestys saadaan vaikuttamaan itsestään selvältä, luonnolliselta ja ikään kuin jumalallista alkuperää olevalta. Rituaalit oikeuttavat, vahvistavat, toistavat ja uudelleen synnyttävät tätä järjestystä, vaikka asioiden järjestys itse asiassa on yhteiskunnan valtaapitävien luomus. (Giddens, 1995, 95).

Rituaalit ja traditiot eivät siis ole vain merkityksettömiä ja ikään kuin viattomia tapoja, vaan niiden voi nähdä Giddensin mukaan hämärtävän yhteiskunnan valtasuhteita. Hääjuhlatradition ja kaiken siihen liittyvän voi nähdä ainakin feministisen kritiikin valossa uusintavan heteromatriisia. Häiden juhlinta korostaa heteroseksuaalisuuteen perustuvaa yhteiskuntajärjestystä, sekä uusintaa käsityksiämme maskuliinisuudesta ja

feminiinisyydestä. Susanna Paasosen mukaan ”häiden perinteinen asema seksuaalisen kanssakäymisen ja lisääntymisen oikeuttajana kärjistää performatiivisesti tuotetun sukupuolen sekä sen visuaalisten tunnusmerkkien spektakelisointia. Tämä käy selvästi ilmi paitsi hääpuvuissa, myös polttarijuhlien ja hääleikkien sukupuolispektaakkeleissa. - -
- Vastaavasti hääseremoniat eivät ole vain harmittoman romanttisia, vaan myös heteromatriisia ja diskriminaatiota uusintavia käytäntöjä.” (Paasonen, 1999, 39)

Hääseremonia rakentuu hyvin perinteiselle oletukselle sukupuolten välisistä suhteista. Kirkossa isä luovuttaa tyttärensä tämän tulevalle aviomiehelle, eli nainen siirtyy yhden miehen omaisuudesta toisen miehen omaisuudeksi. Nainen on puettu valkoiseen, viattomuuden ja puhtauden väriin, ja kenties vielä kantaa huntua, koskemattomuuden symbolia. Tietenkään käytännöt eivät nykyään enää toteudu kirjaimellisesti, hääparit ovat usein asuneet yhdessä jo vuosia, eikä tytär näin ollen varsinaisesti siirry isän hoivista lapsuuden kodista ”miehelään”, ja harvempi morsian enää on seksuaalisesti koskematon. Häitä tutkinut Simon R. Charsley käyttää tällaisista alkuperäisestä yhteydestään erottuneista, uuteen aikaan siirtyneistä käytännöistä termiä ”marooning”, joka voidaan kääntää eristämiseksi tai heitteille jättämiseksi. Charsleyn mukaan esimerkiksi hääkakku, morsiuspuvun valkoisuus, riisin heittäminen ja morsiamen saattaminen alttarille ovat käytäntöjä, joiden alkuperä ja selitys liittyvät seksuaalisuuteen, lisääntymiseen ja patriarkalismiin. (Charsley, 1992, 132-133 Paasosen, 1999, 81, mukaan) Käytäntöjen alkuperää ei enää tunnisteta, vaan ne ovat siirtyneet hääjuhliin siten että alkuperäinen merkitys on unohtunut ja ne ovat saaneet uuden merkityksen hääjuhlan symboleina. Joidenkin tutkijoiden, esimerkiksi Paasosen, mukaan häihin liittyvät sinänsä harmittoman oloiset käytännöt kuitenkin ylläpitävät sukupuoliin liittyviä käsityksiä, miehestä luonnostaan aktiivisena ja naisesta passiivisena osapuolena ja ylläpitävät ja uusintavat heteroseksuaalista mallia. Yksi haastateltava oli omaksunut tämän mukaisen kannan:

”mä niinku nykysin nään sen entistä enemmän tämmösten niinku perinteisten sukupuoliroolien kautta että niinku tietysti siihen voi ottaa monenlaisen suhteen, että vaikka meneekin siihen niin säilyttää siihen tietynlaisen etäisyyden, että just tää että se morsian on siinä valkosessa puvussa muka neitysenä, ja sitte että isä luovuttaa sen muka tälle nuoremmalle miehelle...niin mä niinku nään sen siinä, sen kuvion siinä, että se niinku häiritsee mua, että mä en vois kuvitella itteeni siihen valkoseen pukuun sillä tavalla”

Jean Duncombe Dennis Marsden kirjoittavat (1995, 249), että sosiaalinen sukupuoli (gender) on nähtävä jatkuvan reproduktion prosessina, jossa sukupuolirooleja ja identiteettejä ylläpidetään kulttuuristen performanssien kautta. Mediakuvasto rohkaisee naisia ja myös miehiä uskomaan, että he voivat hyvin ja ovat todella olemassa vain romanttisissa suhteissa. Naiset lavastavat ja tuottavat itsensä romanttisiin rooleihin perinteisten ”madonna ja huora” –roolien kautta. Paasosen mukaan häät ovat performanssi ja esitys, jossa morsiuspari todistaa ja tuottaa heteroseksuaalisuuttaan, keskinäistä rakkauttaan ja hääparin statusta. (1999, 98). Esimerkiksi morsiamuus on esityksessä päälle puettava identiteetti, kulttuurisista ja sosiaalisista merkityksistä painava rooli., (emt, 61). Morsiamen valkoiseen häöpukuun liitetään naisellisen vaatimattomuuden, yksiavioisuuden ja siveyden kaltaisia merkityksiä. (Diane Leonard, 1982, 36-37, 132-133, Paasosen 1999, 61 mukaan). Tällaisen luennan valossa morsian, joka miettii haluaako valkoiseen pukuunsa korsettiyläosan vai puhvihihat, ja valitsisiko norsunluun valkoisen vai helmenvälkeän, on todellakin vain hyvin näennäisesti individualistinen valitsija.

6. HÄÄT JA AVIOSUHTEEN INSTITUTIONALISOINTI

6.1 Rakkauden tähden... - Pitkien liittojen arvostus

On mielenkiintoista, että häätjuhlasta, joka on juhla instituutioon astumista varten, on tullut niin suosittu ilmiö individualistisuutta korostavalla ajalla. Vaikka häiden yhteydessä korostetaan omannäköisyyttä, on häiden juhlinnassa nähtävissä paljon kääntymistä perinteiden puoleen. Onko ihmisillä yksilöllisyyttä korostavassa ajassa kuitenkin kaipaus instituutioiden ja perinteiden puoleen? Mitä merkityksiä tällaisella avioliittoinstituution seremonialisella korostamisella voisi olla? Mielenkiintoinen näkökulma avautuu myös silloin, kun mietitään häätjuhlailmiön ja -trendin ajoittumista. Samaan aikaan kuin häiden juhlinnasta on tullut bisnestä ja yhä suureellisempaa, on alettu puhua avioliittoinstituution rapautumisesta. Susanna Paasosen mukaan suureellinen häätjuhlarendi sai alkunsa 1980-luvulla. (1999, 12). Avioerojen määrä tilastokeskuksen mukaan on lisääntynyt 1970-luvulta lähtien. 1974 ylitettiin 10 000:n raja, ja vuonna 1999 menttiin yli 14 000:n, josta erojen määrä tosin laski reiluun 13 200:aan vuoteen 2006 mennessä, josta viimeisin tilasto on. (<http://www.stat.fi/til/ssaaty/tau.html>)

Samaan aikaan avoliitot ovat lisääntyneet, avoliitoista on tullut nuorten keskuudessa jo normi. Harva enää siirtyy seurustelusta suoraan naimisiin, vaan yhdessä saatetaan asua jo vuosia ennen avioliittoon astumista. Avoliittojen määrä on noussut jatkuvasti 1980-luvulta lähtien. Vuonna 2006 lapsettomia avopareja oli yli 184 000, kun vuonna 1980 niitä oli vain reilu 65 000. Myös lapsia hankitaan enemmän avoliittoihin, 2006 yli 114 600 avoparilla oli lapsi tai lapsia, luvun ollessa 1980 vain 36 200. http://www.stat.fi/til/perh/2006/perh_2006_2007-05-31_tau_002.html Toki avioliitto on yhä suosituin perhemuoto, avioliittoja solmittiin vuonna 2006 28 236 kappaletta, ja samana vuonna avioliitossa, jossa ei ole lapsia oli 34,2 prosenttia ja avioliitossa jossa on lapsia 32,2 prosenttia väestöstä (emt) Kuitenkin on perusteltua puhua avioliittoinstituution rapautumisesta avioeroprocentin ollessa vuonna 2006 47%.

Nykyään liittoja purkautuu suhteellisen paljon, sillä aviokumppaneita eivät sido toisiinsa taloudelliset seikat tai sosiaaliset normit samassa määrin kuin ennen. Molemmat puoliset

ovat yhä useammin taloudellisesti itsenäisiä ja ansaitsevat oman toimeentulonsa, joten he ovat riippuvaisia toisistaan vain tunnetasolla. Anthony Giddens kutsuu tällaista suhdetta, jossa ollaan vain suhteen itsensä vuoksi, nimellä puhdas suhde. (Giddens, 1992, 57-58) Puhdasta suhdetta pitää koossa siinä olevan parin tunne-energia, ei ulkopuoliset, esim. sosiaaliset voimat. Puhdasta suhdetta jatketaan vain niin kauan kuin molemmat osapuolet tuntevat saavansa siitä tyydytystä. Jos liitto ei enää tarjoa sitä mitä osapuolet odottavat, voidaan ajatella että on parempi erota ja ehkä löytää uusi onni jonkun toisen kanssa.

Parin haastateltavan puheesta oli erotettavissa puhtaiden suhteiden diskurssiin liittyvää puhetta:

”No jos se (parisuhde) tuntuu molemmista osapuolista hyvältä, niin kyllä se sitten on hyvä. Jos se siis aidosti tuntuu hyvältä”

Tässä esimerkissä puhuja ottaa esille puhtaiden suhteiden perusidean: hyvä parisuhde *tuntuu* molemmista hyvältä. Idea on sinänsä hyvin yksinkertainen.

Toinen haastateltava mainitsi avioeron mahdollisuuden puhuttaessa elämänarvoista, ja korostaessa omaa liberaalisuuttaan:

”Mun mielestä ihmiset saa erota jos ne haluaa, vaikka ne ois päättänytkin niinku olla...”

Kaiken kaikkiaan puhtaiden suhteiden tyylistä puhetta aineistossa oli kuitenkin hyvin vähän. Tietenkin tässä on otettava huomioon konteksti: Jos haastatellaan häistä haaveilevia ihmisiä, on luultavaa, että keskustelussa tulee esille ennemminkin ”myötä- ja vastoinkäymisissä” –tyylinen ajattelu, kuin ”niin kauan kuin sattuu huvittamaan” –asenne.

Riitta Jallinojan mukaan reaktiona puhtaisiin suhteisiin ja erojen yleisyyteen avioliittoa on alettu institutionalisoimaan uudelleen. Institutionalisointi tapahtuu median kautta, avioliiton suurten tapahtumien, kuten kihlajaisten, häiden, lasten syntymän jne. tekeminen mediatapahtumiksi vakiinnuttaa avioliiton institutionaalista asemaa. Jallinojan mukaan avioliiton suurten tapahtumien esittäminen uudestaan ja uudestaan mediassa merkityksellistää avioliittoja ja luo vakauden tunnetta. (Jallinoja, 1997, 144)

Jallinojan mukaan ihmiset etsivät vielä nykyäänkin, puhtaiden suhteiden mahdollistuttua, sitä yhtä oikeaa, jonka kanssa elää loppuelämä ja solmia avioliitto. (emt, 137) Ihmisillä tuntuu olevan edelleen kaipuu pitkiin parisuhteisiin ja hedonistisen, suuria tunne-elämyksiä korostavan puheen vastapainoksi myös haastatteluistani on identifioitavissa paljon puhetta uhrautuvasta rakkaudesta. Tällaisessa puheessa korostetaan toisen parasta ajattelemista ja omien toiveiden ajoittaista sivuun laittamista yhteisen hyvän ja toisen hyvän vuoksi. Parisuhde on välittämistä, toiselle hyvän toivomista ja tekemistä sekä toisen hyväksymistä hyvine ja vähemmän hyvine puolineen.

”No meillä on X:n kanssa semmonen vitsi, että rakkaus on niinku kärsimystä, että kärsitään toisten puolesta... No ei, se on sellasta että pitää pystyä tekemään... tai rakkauden tähden pystyy tekemään sellasiakin asioita mitkä niinku itselle on semmosia epämiellyttäviä”.

”Se rakkaus on sellasta sitoutumista ja toisen hyvien ja huonojen puolien hyväksymistä ja semmosta jotenki vähän niinku semmosta että välittää toisesta ikään kuin ehdoitta.”

”Se (rakkaus) on justiin sitä hyväksymistä ja sitä tukemista. Tukena olemista... ja sitten jollain tavalla sitä että haluaa että toisella on hyvä olla ja ehkä suojelunhaluaki tietyllä tavalla”.

Naisilla tuntui olevan siis kaipaus ”aitoon”, hyväksyvään ja välittävään rakkauteen, vaikka se tarkoittaisikin välillä omien intressien ja halujen sivuun laittamista. Pitkiä suhteita ja avioliittoa arvostetaan huolimatta mahdollisuudesta vapaampiin suhteisiin ja avoliittoihin. Oman aineistoni valossa yhtenä naimisiinmenon motiivina näyttääkin olevan avioliittoinstituution luoma turvallisuus. Vaikka avioerotilastot ovat karua luettavaa, ajatellaan kuitenkin, että avioliitosta ei erota niin helposti kuin avoliitosta. Kun ollaan avioliitossa, ollaan enemmän ”tosissaan” suhteessa, ja naimisiinmenolla viestitetään itselle, kumppanille ja muille ihmisille tästä ”tosissaanolosta”.

”Se on semmonen varma juttu sitte että sit siitä ei niinku niin helposti lähetä sitte. Ja jos tulee semmonen fiilis että ton kanssa mä haluan elää, niin se sinetöideään sitte että nyt ei sitte muita katsella. Et kyl se niinku sillai... jotenki tekee siit niinku semmosen vakavemman sitte ku jos menee naimisiin. Et sitte jos ei mene niin sitte se... tai näin sitä

kuitenki ajattelee, et sitte se on kuitenkin vähän niinku hatarammalla pohjalla. Et ei tavallaan uskalleta... et ihan ku ei uskalletais mennä. Et ei olla varmoja siit suhteesta.”

”Ehkä vähän semmonen et miks niinku haluis vaan elää avoliitossa että miks ei voi sitte lopullisesti sopia, että tulee että miks halua pitää ikään ku sitte ovet avoimina vielä.”

”Se on kuitenkin semmonen että se on sen suhteen virallistaminen että se näyttää niinku suhteen ulkopuolisillekin sen että me ollaan niinku tosissamme tässä. Ei siinä mitään että totta kai meilläki on paljon kavereita ketkä on niinku eläny avoliitossa vaikka kuinka kauan ja on varmasti ihan yhtä vakiintuneita kun kuka tahansa muukin. Että meille se vaan jotenki oli tärkeetä että virallistetaan se suhde - - siinä on enemmän niin sanotusti tosissaan.”

Haastattelupuheen valossa näyttää siltä, että ihmiset siis haluavat olla ”tosissaan” parisuhteissa. Avioliittoa ja sitoutumista pidetään arvokkaana ja tavoittelemisen arvoisena asiana. Tässä mielessä käsitys parisuhteista näyttäisi perinteisemmältä kuin Giddensin puhtaiden suhteiden hetkellisyys. Periaatteessa monet suhteet varmasti ovat puhtaita suhteita siinä mielessä, että niitä tosiaan puretaan ja eroja otetaan. Kuitenkin vaikuttaa siltä, että ihmiset eivät halua mieltää suhteitaan ”puhtaiksi” tässä mielessä, vaan huolimatta eron riskistä ja mahdollisuudesta pyrkiä olemaan yhdessä kauan.

6.2 Häiden symbolinen merkitys

Ihmiset siis haluavat edelleen erotella yhden ihmissuhteen ainutlaatuiseksi. (Jallinoja, 1997, 137). Nykyihmisellä voi kuitenkin elämänsä aikana olla useita merkittäviä parisuhteita. Niinpä yhden, erityiseltä tuntuvan suhteen kohdalla on tehtävä jotain erityistä, jotta se eroaisi muista suhteista. Tämä erityinen teko on Jallinojan mukaan naimisiinmeno. Jallinojan mukaan avioliitto solmitaan silloin, kun ollaan varmoja, että kyseinen suhde kestää lopun elämää. Avioliiton solmiminen tekee yhden suhteen erityisyyden julkiseksi, (emt, 100) ja avioliitosta on tullut tosirakkauden osoitin (emt, 105). Häät puolestaan toimivat erottelun, aviosuhteen ja suuren rakkauden symbolisena merkinä. (emt, 127). Symbolisuus korostuu siinä, että avioitumisella ja häillä ei nykyään

ole pariskunnan arkielämän kannalta suurta merkitystä. Useimmilla on jo valmiina yhteinen koti, jossa on ehkä eletty yhteistä elämää jo vuosia. Aiemminhan pariskunta perusti kodin ja perheen vasta avioitumisen jälkeen. Häiden symbolinen merkitys korostaa avioliittoa ja suurta rakkautta. Rakkauteen halutaan uskoa ainakin oman liiton kohdalla, ja häät tuntuvat ikään kuin vahvistavan tätä uskoa.

”Vahvistaahan se uskoa rakkauteen et ku näkee kaks rakastunutta ihmistä jotka menee naimisiin, niin jollain tavallahan se luo uskoa kuitenkin...”

Myös häät mediassa voivat vahvistaa tätä uskoa:

”Mä oon tykänny hirveesti (Satuhäät-ohjelmasta). Et mä tykkäsin ihan kauheesti kattoo sitä. Et varsinki silloin ku oli se... ku välitty vaan semmoset mielikuvat et ne oli aivan niinku umpirakastuneita ne muutamat parit et niitä oli niinku aivan ihana kattoo ja muutaman kerran ku äitin kans katottiin niin molemmat vaan itkettiin siinä.”

Toisaalta nykypäivänä ihmisillä voi olla elämässään myös useita avioliittoja ja häitä. Mikä sitten otetaankaan tosirakkauden symboliksi? Aineistossani näkyikin voimakas vastenmielisyys kuviteltua tilannetta kohtaan, jossa henkilö menisi aina uudelleen ja uudelleen naimisiin ja viettäisi häitä:

”...Jos joku oikeesti ois ollu jo neljä kertaa naimisissa ja ois menossa viidettä kertaa ni siinä vois olla vähän semmonen et jollain tavalla tietynlainen erityisyys tai kunnioitus siitä häviää.”

”Sitte että jos joku on eronnut monta kertaa, niin ei mulla sillekään oo niinku mitään sanottavaa... ku että on siinä ihmisessä pakko olla sitten jotain, että on niin paljon ihmisiä, jotka sitte niinku siis minkälaisista syistä se on menny naimisiin. Niin todennäköisesti siinä ihmisessä on jotain epäilyttävää.”

Tämänkaltaiset puheenvuorot todistavat sitä, että ihmiset haluavat säilyttää avioliiton tosirakkaudelle, ja tosirakkauksia ajatellaan ihmisellä olevan elämässään yksi, korkeintaan ehkä kaksi. Avioliitto siis solmitaan ja häät vietetään rakkauden takia, ne

kertovat pariskunnan välisestä rakkaussuhteesta ja tekevät sen tiettäväksi. Rakkaus legitimoii häät ja avioliiton, ja on niiden perusta.

”(M)ua huolestuttaa semmoset häät mitkä on... tiedän että on semmosia että ’ehkä tää pelastaa meidän suhteen’ tai on tosi niinku kylmän olonen pariskunta.”

Rakkaus ja häät ovat siis kiinteästi kytköksissä toisiinsa. Voisi jopa ajatella, että ei ole toista ilman toista. Ilman rakkautta ei tulisi useimpien mielestä solmia avioliittoa ja viettää häitä, ja toisaalta häät ovat merkinä tosirakkaudesta. Tällä tavalla instituutio ja henkilökohtainen tunne kietoutuvat toisiinsa ja vahvistavat toisiaan. Tunne instituution perustana voi tuntua hieman hataralta perustalta, tunteethan ovat häilyviä ja muuttuvia. Rakkaudessa ei ehkä kuitenkaan ole kyse vain tunteesta, vaan rakkaus ilmiönä on paljon moniulotteisempi ja laajempi. Tässä mielessä se ei olekaan ”vain” tunne samassa mielessä kuin esimerkiksi viha, ilo tai suru, vaan rakkauden ympärille on muodostunut oikea rakkauden kulttuuri ja kultti. Tätä käsittelem seuraavassa luvussa.

7. RAKKAUS, ROMANTIikka JA HÄÄT

7.1 ”Love is all you need” - Usko rakkauteen ja romantiikan ideologia

Häät ovat avioliiton juhla. Avioliiton perustana taas ajatellaan nykyään länsimaissa olevan romanttinen rakkaus. Häissä kaksi toisiaan rakastavaa ihmistä liitetään yhteen ja he lupaavat rakastaa toisiaan niin myötä- kuin vastoinikäymisissä ”kunnes kuolema heidät erottaa”. Häihin sisältyy paljon romanttista latausta. Perinteiset sadut ja onnelliset tarinat päättyvät siihen kuinka rakastavaiset, yleensä prinsessa ja prinssi, saavat toisensa häissä, ja häiden jälkeen ”he elävät elämänsä onnellisena loppuun saakka”. Häät näyttävät tarinoissa rakkaussuhteen huippukohtana ja kliimaksina. Parin suhdetta ja tarinaa kehitellään häihin saakka, ja häiden jälkeiset vaiheet on kuitattu yhdellä lauseella.

Tarinat ovat tietenkin fiktiota, mutta ne elävät yllättävän voimakkaina mielissämme. Moni tyttö on haaveillut prinsessahäistä, ja häistä puhutaan ”päivänä prinsessana” ja naisen elämän tärkeimpänä ja unhotumattomana päivänä. Häiden viehätystä mielissämme voisi selittää häiden tiivis kytkös ensinnäkin romantiikkaan ja rakkauden ideologiaan ja toisaalta avioliittoon, joka edelleen laajalti nähdään tavoiteltavaksi elämänmalliksi ja yhteiskunnan perusinstituutioksi. Romanttinen rakkaus on yksi aikamme suurimpia ja näkyvimpiä ilmiöitä. Rakkaudesta kirjoitetaan kirjoja ja lauluja, tehdään tv-sarjoja ja elokuvia. Rakkaudesta puhuvat kaikki: ”tavallinen” kansa, mutta myös lukemattomat asiantuntijat, rakkaustutkijat, terapeutit, papit, markkinamiehet ja mediaväki... Rakkaudesta haaveillaan, kukapa ei haluaisi omaan elämäänsä suurta rakkaustarinaa. Love is all you need, sanotaan. Voisi jopa ajatella, että rakkaus on normi. Jos sitä puuttuu omasta elämästä, tuntuu puuttuvan paljon. Jo Freud määritteli terveyden kyvyksi rakastaa ja tehdä työtä. Romantiikka ja rakkaus ei siis ole vain vaaleanpunaista unelmaa, vaan voimakas ideologia, johon uskomme ja jota ylläpidetään ja uusinnetaan päivittäin erilaisissa kulttuurisissa käytännöissä. Rakkaus kietoutuu myös talouteen, rakkauden avulla myydään kaikenlaista jäätelöstä kodinkoneisiin. Rakkaus on myös institutionalisoitu kytkemällä rakkaus parisuhteeseen ja avioliittoon. Rakkaushan legitimoit nykyaikaiset avioliitot, avioliiton solmii kaksi toisiaan rakastavaa henkilöä.

Romanttisen rakkauden idea on nykyään niin vahva, että on jopa hieman hämmentävää ajatella, että romanttisen rakkauden ja avioliiton välinen liitto on historiallisesti melko nuori. Aiemmin avioliitot ovat perustuneet enemmän rationaalisille valinnoille ja esimerkiksi työkumppanuudelle: mies ja vaimo hoitivat yhdessä maatilaa, tai avioliiton avulla yhdistettiin kaksi sukua. Avioliitto oli myös naiselle sosiaalinen pakko. Kun naisella ei ollut omaa omaisuutta tai oikeutta siihen, tarvitsi hän aviomiehen elättämään itseään. Toki aviokumppanit ennenkin saattoivat ajan kuluessa oppia rakastamaan toisiaan ja tuntea syvääkin yhteenkuuluvuutta, mutta samanlaista rakastumisen ja seurustelun kulttuuria kuin nykyään ei tunnettu.

Nykypäivänä tuntuisi kylmältä ja laskelmoivalta mennä naimisiin joistakin rationaalisista syistä. Romanttinen rakkaus avioliiton perustana on normi. Aineistossani tämä ilmaistaan esimerkiksi seuraavasti:

”Ja sit toivottavasti se (parisuhde ja avioliitto) on jonkinlaisen ihastumisen ja rakastumisen ja semmosen jatkumoa. Et ei se oo ainakaan se ideaali et vaan rationaalisesti päätyy jonkun kanssa yhteen, vaikka et tässä iässä kuuluu olla tietynlaisessa elämänvaiheessa niin sitten...”

Aiempina vuosisatoina romanttinen rakkaus oli läsnä lähinnä tarinoissa, mutta tavallisella ihmisellä ei ollut juuri kosketuspintaa siihen omassa elämässään. Giddensin (1992, 26-27) mukaan romanttisen rakkauden idea alkoi levitä 1700 – 1800 -luvulta lähtien. Se ei enää ollut vain epärealistinen haave, vaan mahdollisuus myös omassa elämässä. Romantiikan ideologia levisi ensin ylempiin yhteiskuntaluokkiin ja ”romanssi” tuli synonyymiksi kosiskelulle. Romanttisen rakkauden ideaa levittivät kirjalliset tuotteet, sillä romanttiset tarinat olivat ensimmäisiä massoille suunnattuja kirjallisia kulttuurituotteita. Romanttisen rakkauden idea alkoi erottaa aviosidettä laajemmasta sukulaisuuteen perustuvasta yhteisöstä ja antaa aviosuhteelle erityistä merkitystä. Siitä tuli intiimi, kahdenvälinen tunteellinen kokemus.

Olen kirjoittanut edellä romanttisen rakkauden ideasta. Tarkoitin tällä ajattelutapaa, jonka mukaan parisuhde perustuu voimakkaaseen tunnesiteeseen ja alkaa rakastumisen kokemuksella. Rakastuminen on voimakasta emotionaalista energiaa, jota investoidaan toiseen ihmiseen. Tätä toista idealisoidaan ja hänet kohotetaan erityiseksi ihmiseksi

muiden yläpuolelle. Tähän tunnesiteeseen liittyy myös eroottinen lataus ja toista kohtaan tunnettu seksuaalinen halu. Wendy Langfordin (1999, 1) mukaan parisuhteessa oleminen nähdään nykyään tärkeänä tekijänä onnellisuutemme ja hyvinvointimme syntymiselle ja säilymiselle. Parisuhteessa oleminen merkitsee myös ”oman paikan” löytämistä. Myös perhe-elämä ja suureksi osaksi muukin sosiaalinen elämä rakentuu heteroseksuaalisen, toisiaan rakastavan parin (tai oletukselle siitä) ympärille. Onnellisen, rakastavan parisuhteen tärkeys ja arvostus näkyy aineistossani voimakkaasti.

”Jotenkin ehkä tuntuu että kiinnittyy paremmin maailmaan kun on jossain parisuhteessa”

”No... kai se (parisuhde) on sellasta et halutaan niinku... haluaa niinku olla jonkun kanssa, kaipaa läheisyyttä... se merkitsee just sellasta läheisyyttä ja sellasta turvaa. Ja sellasta tavallaan jatkuvaa niinku onnea”.

”...Et se (parisuhde) on ihan elämän niinku semmonen perus, että että mistä niinku saa sen voiman elämiseen. Et tavallaan niinku se et mä oon hirveen semmonen niinku itsenäinen ihminen ja tykkään olla yksin ja tykkään niinku et mulla on se oma tila, mut sit tavallaan että varmasti selviäisin ja pärjäisin ihan yksinkin, mut kun tietää että on joku semmonen jonka kanssa on hyvä olla, niin kyllä se semmonen... on paljon hienompaa.”

Parisuhteessa olemista, rakastamista ja rakastetuksi tulemistä siis arvostetaan nykyään paljon. Ihmiset pyrkivät parisuhteeseen, ja mielellään tietysti onnelliseen sellaiseen. Rakkaus on ”the big thing”, ja monen suurin unelma on onnellinen parisuhde. ”Sitä oikeaa” etsitään monesti kuin neulaa heinäsuovasta. Vaikka kaikki tietävät, että eroja tapahtuu ja liittoja purkautuu, ihmiset tuntuvat jaksavan uskoa rakkauteen. Kuten Stevi Jackson (1995, 59) asian ilmaisee, korkeat avioeroluvut, uskottomuus ja uudelleen avioituminen eivät ilmaise pettymystä tai epäuskoa rakkauden voimaan, vaan nimenomaan jatkuvaa optimismia rakkauden suhteen. Rakkaus on niin tärkeää, että sen toteutumisen vuoksi avioliitosta voidaan myös lähteä, jos onni tuntuukin löytyvän vanhan kumppanin sijaan uudesta ja rakkaus kohdistuukin oman miehen tai vaimon sijasta johonkin toiseen. Ajatellaan, kuten sanonta kuuluu: Rakkaus on ikuista, vain kohde saattaa elämän varrella vaihtua.

Nykyihmisen rakkauden usko ja nälkä on niin voimakas, että Ulrich Beck ja Elisabeth Beck-Gernsheim ovat kutsuneet rakkautta ”aikamme maalliseksi uskonnoksi” (1995). Ihmiset puhuvat Beckin ja Beck-Gernsheimin mukaan rakkaudesta samaan tapaan kuin aiemmat sukupolvet puhuivat Jumalasta. Kaipaus pelastukseen, itsensä löytämiseen ja kokonaiseksi tulemiseen, jopa transsendentaalisiin kokemuksiin, kohdistetaan nyt rakkauteen. Perinteiset uskonnot ja ideologiat ovat menettäneet voimaansa, ja ihmiset ovat kääntäneet toiveensa rakkauteen. Naimisiinmeno ei tarkoita enää vain perheen perustamista, materiaalista turvallisuutta, vanhemmuutta jne. vaan itsensä löytämistä ja toteuttamista. Rakkaudesta etsitään elämän tarkoitusta. Kun elämä postmodernissa yhteiskunnassa on monilla tasoilla itsenäisyyttä vaativaa ja eriytynyttä, jopa yksinäistä, rakkaudesta etsitään helpotusta ja täytymisen kokemusta. Rakkaus tekee eläväksi jälleen ja liikuttaa ihmisiä. Aineistosta löytyy useita esimerkkejä tällaisesta puheesta:

”(S)anotaan että tärkein asia elämässä on kuitenkin rakkaus ja löytää semmonen joku... ja niinku se ei yleensäkkään oo kovin helppoa... et jollain tavalla mä luulen että (hää) vahvistaa uskoa rakkauteen ja siihen että vaikka epäonnistuttaisikin jossain vaiheessa niin pelkästään se näkeminen ja se ihmisten rakastumisen näkeminen on jollain tavalla niinku uskoa luovaa”

”Se (rakkaus) on välittämistä tai jotenki sen toisen erityisyyden tuntemista ja tunnustamista. Jotenki se välittäminen ja erityisyys siinä niinku on.”

”...Sitä voi saada mielettömiä elämyksiä vaik mistä, mutta et sit joskus miettii... vaik et katsoo jotain kaunista maisemaa, jotain ilta-aurinkoo ja miettii että ’voi kun tän vois jakaa jonkun kanssa”

Rakkauden ja parisuhteen siis toivotaan antavan ihmisille turvaa, ihmisarvon, erityisyyden tunnustamista, identiteetin, voimakkaita emotionaalisia kokemuksia, yhteenkuuluvuuden tunnetta jne. Odotukset vaikuttavat melko suurilta. Rakkaus on siis selkeästi paljon muuta kuin ”vain” tunne. Se on monitasoinen kokemus, joka on yhtä aikaa persoonallinen ja henkilökohtainen, mutta myös kahden ihmisen välinen tapahtuma. Lisäksi se on

kulttuurinen ilmiö. Seuraavassa luvussa tarkastelen rakkautta juuri kulttuurisena ilmiönä ja narratiivina.

7.2 ”Ja he elivät elämänsä onnellisina loppuun saakka....” Romantiikan kulttuurinen narratiivi

Tähän mennessä olen todennut häiden olevan avioliittoon astumisen juhlintaa. Avioliiton perustana taas yleensä ajatellaan olevan romanttisen rakkauden idologia. Mutta mitä romanttinen rakkaus tänä päivänä tarkoittaa? Mistä puhumme, kun puhumme parisuhteista? Näen romanttisen rakkauden olevan enemmänkin kulttuurinen konstruktio ja sosiaalisesti ja kulttuurisesti uusinnettava ilmiö, kuin jokin essentialistisesti olemassa oleva, yksi tietty tunne, joka valtaisi ihmisen kun hän *rakastuu*. Romanttinen rakkaus ei siis ole mielestäni mikään tietty tunne tai mielentila, vaan joukko kokemuksia, ajatuksia ja mielenliikkeitä, jotka niputetaan käsitteen ”rakkaus” alle. Rakkautta tutkineen Alberonin (1984, 5) mukaan rakkauteen liittyy vahva yhteisyyden tunne, elämänilo ja uudesti syntymisen kokemus. Rakkaus antaa ihmisille tilaisuuden päästä lähelle toista. Rakastuneet voivat hetkeksi unohtaa oman erillisyytensä ja tuntea kuuluvansa johonkin. He ikään kuin sulautuvat yhteen, yhdeksi kokonaisuudeksi.

Rakkauden voima ja suosio on siinä, että romanttinen rakkaus on kulttuurinen narratiivi, tarina, jota kerrotaan yhä uudelleen. (esim. Stacey & Pearce, 1995, 12). Tarinaa kerrotaan tv-sarjoissa, elokuvissa, musiikissa, kirjallisuuden tuotteissa jne. Ihmiset oppivat ”rakkauden taidon” suureksi osaksi kulttuurituotteista. Ne kertovat, millaista rakkaus on ja millaista sen tulee olla. Rakkaus ja romantiikka on kulttuurituotteiden suosikkiaihe. Se myy, sillä mikä muu liikuttaisikaan ihmisiä yhtä paljon kuin rakkaus? Klassinen romanttinen kertomus on Romeo ja Julia –tyyppinen tarina, jossa pääpari kamppailee saadakseen rakastaa toisiaan. Riitta Jallinojan mukaan oleellista romanttisessa rakkaudessa onkin nimenomaan, että rakastuneet yrittävät yhdistää jotain, mikä on jostakin syystä tarkoitettu pidettäväksi erillään. Kielletty rakkaus on romanttisten tarinoiden perinteinen aihe, sillä se pystyy herättämään kaikista voimakkaimman tunnekuohon. ”Polttava kaipuu pysyy hengissä niin kauan kuin rakastavaiset joutuvat kamppailemaan yrittäessään päästä toistensa läheisyyteen. Vaikeasti järjestettävät salaiset

tapaamiset ja toistuvat erot vahvistavat tunnetta. Näissä tapaamisissa vannotaan ikuista rakkautta”. (Jallinoja, 23, 2000)

Vanhemmat romanttiset tarinat päättyivät yleensä jommankumman tai molempien sankarien kuolemaan. 1800-luvulla alettiin kuitenkin julkaista tarinoita, joissa oli onnellinen loppu, ja vaikka pari ensin uhmasikin ympäristöään ja olosuhteita taistelemalla kielletyn yhdessäolonsa puolesta, he lopulta saivat toisensa, ja kertomus päättyi häihin ja naimisiinmenoon. Näissä tarinoissa avioliitto sai keskeisen aseman. Romanssien onnellinen loppu liitti rakkauden avioliittoon. (emt, 25-26). Nykyajan romanttisissa tarinoissa kaava on edelleen sama, mutta liiton esteet ovat ympäröivän yhteiskunnan sijasta parin sisäisiä. Sankari ja sankaritar ovat epävarmoja omista ja toistensa tunteista, ja tästä syntyy väärinkäsityksiä, jotka aiheuttavat eroa ja esteitä parin välille. (emt, 36) Lopulta esteet kuitenkin selviävät, ja pari saa toisensa. Haastateltavat tunnistivat oma-aloitteisesti tämän kaavan romanttisissa kulttuurituotteissa:

K: No millanen on sun mielestä tyypillinen tällöinen niinku romanttinen tarina, elokuvissa ja kirjoissa?

X: No varmaan semmonen draamallinen romanttinen tarina on usein sellanen vähän Romeo ja Julia –tarina, että jotkut rakastuu toisiinsa ja jostain syystä ei saakaan olla yhdessä, ja lopussa menettävät toisensa tai jotain. Se ois ehkä semmonen tyypillinen. Ja sitte no ainaki näissä komedioissa on usein se että jotkut ensin vihaa toisiaan, sitte rakastuu ja ah sitä auvoa kun sitten päästään menemään naimisiin.

K: No millanen on sun mielestä tyypillinen romanttinen tarina, näiden kulttuurituotteiden valossa?

X: Sellanen missä on jotenki epäsuhta pari. Esimerkiks tällöinen Bridet Jones ja Mark Darcy. Et tosi tällöinen pökölö ja höntti tai sitte köyhä ja rikas tai alainen ja pomo ja sitte tosiaan ensin ei huomata ollenkaan että ollaan ihastuneita, ja sit kuitenkin ollaan, ja sit vähän yritetään jotain ja sit kaikki menee päin hömpää ja sit kuitenkin lopuks vaikeuksien kautta tunnustetaan... sit vielä yleensä siinä on se kieltovaihe että ei, en, minä en ollu susta kiinnostunut yhtään! Ja sit lopulta kuitenkin että olin minä koko ajan...

7.3 Romeon ja Julian siivousriidat – fantasia ja todellinen elämä törmäyskurssilla

Tarinoiden luoma kuva rakkaudesta on siis kiihkeä rakkaus, jota pitävät yllä kiellot. Kiellot tekevät rakkauden tunteesta voimakasta. (Jallinoja, 2000, 68) Kun yhdessäolosta joutuu taistelemaan, se tuntuu arvokkaalta ja hienolta. Tarinoissa kaikki on yleensä vaaleanpunaista ja hempeää tai sitten verenpunaista ja synkkää, mutta harvoin arkista ja harmaata. Tarinoissahan kaikki päättyy hääkellojen sointiin, emmekä kuule mitä parille tapahtuu, kun hullaantumisen tunne tasaantuu ja suhde muuttuu arkisemmaksi. Tarinoiden prinssien ja prinsessojen rakkauden tiedetään jatkuvan intohimoisena heidän elämänsä loppuun asti, mutta millaista on tavallisten ihmisten rakkaus pidemmällä aikavälillä? Millainen on se tosielämän parisuhde, jonka kunniaksi häitä vietetään? Suhteen alussa rakkauden sisäisenä esteenä voi toimia epävarmuus toisen tunteista, ja tällöin este pitää romantiikan roihuamassa, eikä mikään ole vielä itsestään selvää tai rutinoitunutta. Mutta mitä tapahtuu sitten, kun prinssi ja prinsessa alkavat seurustella vakavasti, muuttavat yhteen tai menevät naimisiin? Tällöin toista aletaan helposti ennen pitkää pitää itsestäänselvyytenä. Pienet ja suuret asiat alkavat ärsyttää: kumppani tekee liikaa tai liian vähän töitä, keskittyy liikaa tai liian vähän lapsiin, jättää sukat lattialle tai wc-istuimen reunan ylös tai alas.

Parisuhteessa alun rakkauden juhlan muuttuminen arjeksi onkin usein kriisin paikka. Mitä ajatella, kun tunteet eivät enää roihuakaan samanlaisina kuin alussa? Onko huono asia, jos kaipaakin omaa tilaa tai omaa tekemistä, eikä toisen kainalossa kyhjäyttäminen enää vastaakaan unelmien täyttymystä? Onko rakkaus rakkautta ilman sitä polttavaa kaipuuta toisen luo? Miten voi tuntea polttavaa kaipuuta toisen luo, jos toinen on kauimmillaan parin huoneen päässä katsomassa televisiota? Nämä kokemukset tuottavatkin kriisejä parisuhteissa. Pariskunta on saanut elää vähän aikaa rakkauden huumassa ja oma elämä on tuntunut suloiselta romanttiselta sadulta. Mutta kun arki ja arjen ongelmat astuvat kuvaan, on ihmisten alettava ristiriidan ratkaisemiseksi ajatella realistisesti parisuhteistaan ja elämästään. He havaitsivat, ettei loppuelämän toisen kanssa viettäminen olekaan samanlaista, kuin romanttiset tarinat ovat antaneet ymmärtää. Ihmiset tunnistavat, että romanttinen rakkaus on tietyllä tapaa fantasiaa, tai ainakin sen roihuaminen ikuisesti on. Suhde voi kyllä alkaa voimakkailta romanttisilla tunteilla, mutta

jossain vaiheessa ihmiset huomaavat, että tunteet muuttuvat ja suhdetta on alettava järkeistää, ajatella realistisesti romanttisten pilvilinnojen hajottua. Aineistosta realistista näkemystä rakentavaa puhetta löytyy runsaasti:

”No se ei oo ehkä niin semmosta tunteiden ilotulitusta niinku kirjoissa tai elokuvissa tai tv-sarjoissa, et se on ehkä enemmän tosiaan semmosia pieniä arjen tekoja, eikä sen tarviikaan mun mielestä olla sellasta.”

”Se (parisuhde) on vähän sitä rakastumista, eli sitä ihanaa hullaantumisen tunnetta, joka valitettavasti sitten ajan myötä... niin sen eteen joutuu tekemään töitä”.

”...et jos se (aviomies) lähtee tästä... Ei mulla enää oo semmonen olo... tai että no, jos lähtee niin lähtee. Oishan se katastrofi tietenkin mutta paljon pienempi katastrofi. Että kuitenkin vielä hengissä selviäis”.

”Se on vähän ylikorostettua, että kun se on vielä niinku semmonen rakkaudenlaji... että siitä on kaikista eniten semmosia ristiriitaisia näkemyksiä että mitä se nyt sitte loppujen lopuksi on. Niinku että miten sitä sitte niinku tunnetaan sitä rakkautta ja mitä se sitte tarkoittaa. Että varmasti parisuhteessakin on sitte muunkinlaista rakkautta. Että se voi niinku olla hyvinki semmosta samanlaista ku mitä ystäviin tuntee.”

Alun rakkauden huuma ja uutuuden viehäytys siis katoaa väistämättä jossakin vaiheessa. Ihmiset huomaavat, että pelkkä rakkaus ei riitä kannattelemaan suhdetta ”kunnes kuolema heidät erottaa”, vaan heidän on alettava ajatella suhteestaan myös järkipäisesti. Jallinoja (2000, 69) puhuu yhteensopivuuden ideasta. Ihmiset alkavat miettiä yhdessäoloon realistisesti: he miettivät, miten heidän elämäntapansa ja arvonsa sopivat yhteen, ja olisiko tässä suhteessa aineksia pitkään liittoon. Jallinojan mukaan yhteensopivuuden testaaminen on keino kohdata se riski, että avioliitto voi myös kariutua. Yhteensopivuus onkin ehkä juuri sitä kumppanuutta, mistä monet haastateltavat puhuivat.

”On niinku seuraa ja läheisyyttä ja voi tehdä yhdessä asioita, vaikka ruokaa”.

”Semmosta kumppanuutta, tosi läheistä ystävyyttä. Sitte sillä tavalla että on ihana tietää, että on joku joka tuntee sut tosi hyvin.”

K: ”No millanen on sun mielestä hyvä parisuhde, mitä siihen liittyy tai kuuluu?”

X: ”No ehkä ensimmäisenä niinku luottamus ja ystävyys, että on hyvä olla toisen kanssa. Ja sitte on tommoset seksi ja tommoset fyysiset jutut totta kai ... Sit ehkä se kuitenkin on se ystävyys, et pystyy nauramaan ja pystyy puhumaan sit vakavistakin asioista, et on niinku yhteisiäkin juttuja, et viettää silleen aikaa yhdessä niinku ystävätkin viettää”.

Suhteen alkuvaiheessa roihuava kaikkenelevä rakkaudenhuuma siis katoaa suhteesta väistämättä, kun yhdessäoloa on takana pidempään. Toisen läsnäoloon tottuu, ja pariskunta löytää toisistaan piirteitä, jotka eivät olekaan niin miellyttäviä ja joita alussa ei huomannut tai joita ei pitänyt merkittävänä. Jallinoja (2000, 88-90) kirjoittaa ”kolmansista”, jotka tunkeutuvat pariskunnan intiimiin kahdenväliseen suhteeseen. Kolmansia voivat olla vaikkapa työ, lapset tai arjen velvoitteet, kuten siivoaminen, kaupassa käynti ja muut kotityöt. Kolmannen ilmaannuttua rakastavaiset eivät voi enää keskittyä vain toisiinsa ja intohimoonsa, vaan kolmannet erkaannuttavat heitä toisistaan ainakin hetkeksi. Suhdetta ei enää itsestään kannattelekaan rakkauden väkevä palo, vaan pariskunnat huomaavat, että heidän on alettava ”tehdä työtä” parisuhteen eteen. Jallinojan (2000, 47) mukaan parit kaipaavat suhteen muututtua arkiseksi juuri sitä ”rakastumisen taikajuomaa”, joka heidät juovutti alussa, ja kaikki tuntui sujuvan kuin itsestään ihmeen ihanasti. Tässä vaiheessa pariskunnat siis huomaavat, että jotta heidän suhteellaan olisi mahdollisuuksia kestää, on heidän oltava *yhteensopivia*. Kun pariskunta sopii yhteen, heidän on helpompaa elää yhdessä, vaikka ristiriitoja välillä tulisikin.

Suhteen järkevöittäminen ja realismi eivät kuulu romanttisen tarinan peruskaavaan. Jallinoja (2000, 95) kirjoittaakin, että kun rakastavaiset alkavat miettiä vakiintumista ja joutuvat järkevöittämään suhdettaan, he alkavat mieltää romanssin kuuluvan kuvitteelliseen, epätodelliseen, fantasiamaiseen ”Hollywood-maailmaan”, ei omaan normaaliin elämään. Fantasiamaailmaan voidaan kuitenkin mennä aika ajoin vierailulle ja ikään kuin hetkeksi upottautua toiseen todellisuuteen tai lainata sieltä elementtejä omaan elämään. Aineistossani realismin ja romantiikan yhteentörmäys näkyi myös niin, että vaikka naiset myönsivät pitävänsä romanttisista tarinoista, he suhtautuivat niihin melko kriittisesti.

K: Oletko sä lukenut tällasia romanttisia tarinoita, katsonut romanttisia elokuvia, ja mitä pidät niistä?

X: No kyllähän mä tykkään niistä. Mähän en kato mitään kauhuelokuvia, mähän katon vaan romanttista hömppää.

K: Tykkäät sä lukea erilaisia romanttisia tarinoita ja kirjoja? Tai ootko kattonu jotain romanttisia elokuvia ja tv-sarjoja?

X: No kyl niitä joitain sellasia hömppäkirjoja tulee luettua niinku vaikka jotain Jane Greeniä, ja kyllä sitä jotain elokuviaki tulee sitte katsottua. Että tunnustan.

”Että nuorempana mä pystyin lukemaan ihan semmosta vaaleenpunasta soopaa...”

Naiset siis nimesivät itse romanttiset tarinat ”hömpäksi” tai ”soovaksi”. Niiden lukemisesta tai katselusta ei puhuttu arvostavaan sävyyn, vaan jopa hieman häpeillen. Puhumalla kriittisesti romanttisista kulttuurintuotteista naiset asettivat ne kulttuurissamme niille vakiintuneelle paikalle, samalle viivalle saippuaopperoiden ja yleensäkin populistisen viihteen rinnalle ei kovin arvostettavaksi kulttuurin lajiksi. Naiset myös ajattelivat, että romanttiset kulttuurituotteet luovat epäaitoa kuvaa parisuhteista, luovat vääriä odotuksia ja ovat siinä mielessä jopa vahingollisia kuluttajilleen.

K: No mitä sä ajattelet, että mitä ne (romanttiset elokuvat, kirjat ym) antaa ihmisille?

X: No todennäköisesti ne antaa vaan niinku vääriä mielikuvia ja vääränlaisia odotuksia siitä että ”Noin mäkin haluan että mun elämässä menee”.

”Et sitä tietyllä tavalla asettaa odotuksia, mitkä ei oo oman elämän kanssa realiteetissa”

”Silleen justiin höräyttävästi ne (romanttinen fiktio) vaikuttaa, että... siis kyllä mä luulen että ne tietyllä tavalla asettaa odotuksia niinku tälle romanttiselle rakkaudelle, että justiin niinku kyllä mäki huomaan että aika paljon mä oon niinku kaikista tv-sarjoista ja justiin musiikista ottanu odotuksia parisuhteesta. Että sitten ku mekin ollaan... tai siis tää mun mies on mun ensimmäinen semmonen kunnan poikaystävä, kenen kanssa ollaan oltu vähän pitempään... niin kyllä mä monesti ootin, että no, millon tulee se tilanne että se yllättäen vie mut vaikka Eiffel-torniin. (naurua) No sitä ei tullu, vaan se matka varattiin ihan yhdessä. Ja jotenki justiin se semmonen että kaikki ois taianomaista koko aika.

Koska nehän perustuu siihen että joko aivan hirvee riutumus tai sitte että 'ihanaa!'. Että sitä arkee ei oo. Että kyllä musta tietyllä tavalla se tuo odotuksia. - - - Et kyl se jollain tavalla niihin odotuksiin vaikuttaa. Ja se on aika surullista, koska sitä ei voi, tai mä en ainakaan pystyny aina vaikka mä tajusin että tää on ihan hölmöö, ei tämmöstä oikeesti oo, niin mä en silti pystyny niinku oikeesti tajuamaan sitä. Että se nyt on kuitenkin aika paljon pyydetty.”

Tunnistamalla tarinoiden romanssit epäaidoiksi ratkaistaan sitä ristiriitaa, että oma parisuhde ei aina täytä unelmien parisuhteen ihannetta. Ihmiset erottavat oikean elämän ja siihen kuuluvan arkisuuden ja toisaalta tarinoiden maailman ja romantiikan toisistaan. Arkisuus ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö todellinen elämä ja pitkät parisuhteet ristiriitoinenkin olisi arvokasta. Juuri pitkistä suhteista ja kumppanuudesta puhuttiin haastatteluissani kauniisti ja arvostavasti.

7.4 ”No kyllähän se tiskaa...” ja muuta arkiromantiikkaa

Arjen realismin väistämättömästä vaikutuksesta huolimatta romantiikan lumo on kuitenkin vahva. Aineistoni naisilla tuntui kriittisyyden ohella ja siitä huolimatta olevan kaipaus romantiikkaan ja varsinkin sellaiseen romantiikkaan, missä rakastetun ja suhteen erityisyys huomioidaan ja tunnustetaan.

” No kyl mä luulen, että se (romantiikka) on tärkeitä... Että sehän on silleen yks niistä tavoista, mitkä erottaa sen parisuhteen muista suhteista sit. Et se on niinku silleen tavallaan erityistä, niiden kahen ihmisen välillä tapahtuvaa. Et mitä se nyt sit onkin, niitä sanoja tai tekoja tai jotain kemiaa, mistä se tulee se romantiikka. ”

”Mun mielestä se (romantiikka) pitää tietyllä tavalla sen parisuhteen hengissä. Et se että siitä ei tuu niin arkipäivästä. Koska rakkaus on mun mielestä pitemmällä aikavälillä aika lähellä niinku ystävyyttä. Ettei sitte tuu semmosta oloa että joo että periaatteessa... ystävyys on ihanaa, emmä sitä tarkota, ja vahvassa parisuhteessa on aina ystävyys

takana, mut ettei tuu sitä oloa että mä nyt vois in periaatteessa olla sit kenen tahansa kanssa. Et jollain tavalla sekin on sitte sitä osottamista, että sä oot mulle erityinen”

Myös Dennis Duncomben ja Jean Marsdenin tutkimuksessa (1995, 246) tuli esille, että naiset arvostavat valtavan paljon miesten pieniä eleitä, kuten vaikkapa spontaania halausta, jotka osoittavat, ettei mies pidä vaimoaan itsestäänselvyytenä. Jotkut aineistoni naiset olivat myös pyytäneet miehiään olemaan romanttisia:

”No mä oon ehkä aika monta kertaa kertonu että mikä on romanttista. Hänen mielestään arkiromantiikka on parasta - - - Mutta kyllä mä kaipa an myös kynttiläillallisia, hyvää musiikkia, jotain yllätyksiä...”

Naiset valittavat monissa parisuhteisiin liittyvissä tutkimuksissa, että heidän aviomiehensä eivät aina osallistu emotionaaliseen vuorovaikutukseen sillä tavalla kuin naiset toivoisivat. Naisille keskustelu ja romanttiset huomionsoitukset ovat listan kärjessä, kun kysytään mitä he toivoisivat parisuhteisiinsa lisää. (Esim. Langford, 1999, 65-66). Tästä oli mainintoja myös aineistossani:

”Mun ja mun miehen romantiikka on aika erilaista, ainaki suurimmalta osin. Mun mies niinku pitää tämmöstä arkiromantiikkaa tärkeempänä, ja mä taas haluaisin välillä tämmöstä... niitä vaaleenpunasia unelmia. Kyllä hän välillä niitä totetuttaakin, mutta huomaan sen että se ei oo ehkä ihan kaikista omin hänelle itselleen”

K: No onks sulle romantiikka tärkeetä?

X: Kyllä se on. Mut ei siis silleen et pitäs olla kerran viikossa kynttiläillallinen, mut semmosia pieniä juttuja. Mä niin hirveesti arvostaisin sitä - - - et ku me ollaan puhuttu et ku X ei tuo ihan hirveesti mitään kukkia niin mä taas tykkäisin tosi paljon semmosista pienistä jutuista. Sekin on ihan kivaa että tiskaa välillä mut et se ei välttämättä oo semmosta romanttista ...”

Haastatteluissa oli kuultavissa monelta muultakin taholta tuttu viesti: Naiset toivovat miehiltään huomionsoituksia. Toivelistalla olivat kynttiläillalliset, kuutamokävelyt, yllätyslahjat jne. Miehet eivät kuitenkaan vaikuta täysin ymmärtävän tätä naisten tarvetta. Haastattelujen perusteella ei voi sanoa, miksi romanttiset huomionsoitukset ovat tärkeitä

nimenomaan naisille, siis naisille tärkeämpiä kuin miehille. Yksi selitys voisi olla, että naiset ovat romanttisen fiktion ahkeria kuluttajia. Kuten naiset arvelivatkin, fiktiiviset tarinat luovat odotuksia ja kuvaa siitä, millainen parisuhteen pitäisi olla ja miten hyvässä parisuhteessa toimitaan. Romanttisen fiktion narratiivit luovat osaltaan kulttuurista konstruktiota nimeltä rakkaus. Ehkä miesten käsitys rakkaudesta ja parisuhteista on tältä osin erilainen. Koska he eivät ole niin lukeneet romanttisia tarinoita ja katselleet rakkauselokuvia, voi olla, että heiltä ikään kuin puuttuu tämä tarve. Naisten emotionaalista kulttuuria pidetäänkin myös erilaisena kuin miesten. Useissa parisuhdeoppaissa korostetaan naisten tarvetta vuorovaikutukseen, jakamiseen, keskusteluun ja syvään yhteyteen, kun taas miehiä sanotaan kiinnostavan osaaminen, tekeminen, asiat ja saavutukset. (kts. esim. Gray, 1995). Siitä, onko asia todella ”oikeasti” näin, voidaan olla montaa mieltä. Kuitenkin yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme vallitsevat diskurssit luovat sosiaalista todellisuutta ja vaikuttavat käyttäytymiseemme, ja esimerkiksi lasten kasvatukseen. On varsin mahdollista, ehkä jopa todennäköistä, että tyttöjä ja naisia sekä poikia ja miehiä rohkaistaan tietoisesti ja tiedostamatta sukupuolensa perusteella edellä mainitun käyttäytymisen suuntaan.

7.5 Päivä prinsessana ja tee-se-itse-romanssi

Samoin kuin tiettyjen tapojen ja käyttäytymismallien tunnistaminen ja tiedostaminen naisten tai miesten ominaisuuksiksi uusintaa käsityksiämme sukupuolista, tiettyjen tapojen tunnistaminen romanttisiksi uusintaa ja luo käsityksiämme rakkaudesta. Duncombe ja Marsden (1995, 238) kirjoittavat, että romantiikan narratiivien ja kertomusten tapahtumat ovat meille kaikille hyvin tuttuja: rakastavaiset kuutamaa katselemassa, kynttiläillalliset, ”meidän laulumme”, punaiset ruusut ja niin edelleen. Tällaisten elementtien tuominen tiettyyn tilanteeseen tekee hetkestä romanttisen. Kumpikin osapuoli tunnistaa tilanteen romanttiseksi, kun pöydälle on katettu maukas ateria, maljakossa on kauniita ruusuja, kynttilät loistavat ja taustalla soi hempeä musiikki. Romanttiset tilanteet eivät kuitenkaan synny itsestään, vaan niitä pitää tietoisesti järjestää ja lavastaa. Duncomben ja Marsdenin mukaan naiset ovat yleensä niitä, jotka parisuhteessa pitävät huolta romanttisten tilanteiden luomisesta. Romanttisia tilanteita

voidaan luoda esimerkiksi valaistuksen, vaatetuksen, eleiden ja vuorosanojen avulla. (emt, 241)

Mielestäni häiden juhlinnan voi nähdä yhtenä suurena lavastettuna romanttisena tilanteena tai oikeastaan näytelmänä. Häissähan tietoisesti tuotetaan romanttista tilaa ja tunnelmaa ja virittäydytään rakkauden ilmapiiriin. Häät ovat ikään kuin perjantai-illan kynttiläillallista suurempi romanttinen näytelmä arkielämän keskellä. Varsinkin nykyisille hääpareille se on juuri sitä – naimisiinmenohan ei nykyään juuri muuta pariskunnan arkea suuresti, kun yhdessä on asuttu jopa vuosia ennen avioliittoa. Häissä oma elämä ja romanttinen tarina sekoittuvat miellyttävällä tavalla. Anthony Giddensin mukaan yksilön elämästä on romanttisen rakkaushanteen varassa muodostunut narratiivi, 'romanssi' eli romanttinen kertomus, jota voidaan toistaa ja kertoa muille ihmisille. (Giddens, 1992, 39-40). Omaa elämäntarinaa voidaan siis muokata: välillä se saa romanttisen tarinan sävyjä ja välillä tarina on realistisempi ja joskus traaginenkin. Juhlimalla häitä omaan elämään tuotetaan romantiikkaa. Samalla saatetaan vaikka maistaa ripaus siitä, millaista on olla prinsessa tai kaikkien ihailema tähti esimerkiksi valitsemalla samantyylinen puku kuin ihailulla julkkismorsiamella.

Kuten jo mainitsin, romantiikka on varsinkin naisille tärkeää arjen keskellä. Se auttaa ”uskomaan rakkauteen”, luo uskoa parisuhteeseen ja antaa mielihyvän kokemuksia. Myös romanttiset tarinat toimivat tässä tarkoituksessa, ja ne toimivat lisäksi todellisuuspakona. Marsdenin ja Duncomben (1995, 246) mukaan romanttinen fiktio on funktionaalista siinä mielessä, että naiset voivat sitä kautta saada kaipaamiaan tyydyttäviä emotionaalisia kokemuksia, joita heidän miehensä eivät välttämättä pysty heille antamaan. Marsden ja Duncombe kirjoittavat, että pitkissä, onnistuneissa liitoissa elävät naiset ovat hyväksyneet sen seikan, että he eivät voi muuttaa miesten tunne-elämää sellaisiksi kuin itse haluaisivat ja siirtävät mielenkiintoaan muihin objekteihin, kuten lapsiin tai ystäviin. Marsden ja Duncombe mainitsevat romanttisen fiktion olevan naisille keino saada kaipaamaansa emotionaalista ”ravintoa”.

X: Kyl mä tykkään niistä (romanttisista tarinoista)... Se on niin ihanaa kun kaikki on onnellisia!

K: Mikä susta on parasta, mitä ne antaa?

X: No se justiin että... hyvän olon tunteen ja toivon siitä että maailmassa on vielä tätä onnee. Ja jollain tietyllä tavalla musta tuntuu että kaikki etsii kuitenkin elämässä jotenki rakkautta. Ja sitte musta on ihanaa huomata, että ku on kuunnellu jotain ystävien epäonnistuneita juttuja tai just on ollu tosi hyvä riitapäivä kotona, niin sit ku näkee että kyllä se voi onnistua. Vaikka tietäis että se on ihan satua. Ihanaa! Ja sit just se vaikeuksien kautta voittoon.

Romantiikalla, häillä ja muulla ”hömpällä” voi siis nähdä olevan naisille hyvinkin tärkeitä ulottuvuuksia. Naiset voivat itse aktiivisesti tuottaa itselleen kaipaamiaan romanttisia elämyksiä kuluttamalla romanttista fiktiota ja romanttisia narratiiveja, jollaiseksi myös häiden juhlinnan ja kaiken siihen liittyvät oheisilmiöt voi mielestäni lukea. Näen häät siis tietoisesti koostettavana, oman elämäntarinan muokkaamisen keinona, jolla omaan elämään saadaan suuren rakkaustarinan tuntua. Varsinkin naisilla tuntuu olevan voimakas halu uskoa romantiikkaan ja säilyttää romantiikka omassa parisuhteessa. Häät ovat yksi keino tähän.

Tietysti voidaan spekuloida, onko romantiikan nälkä viihdeteollisuuden juoni: ensin ”naisparkoihin” istutetaan rakkauden kaipuu aivopesemällä heidät tuhansilla ja taas tuhansilla romanttisilla tarinoilla, ja sitten nälän tyydyttämiseksi myydään elokuvia, kirjoja, musiikkia, erilaisia häihin liittyviä tuotteita ja palveluita jne. Tämä näkökulma on huomioonotettava ja täysin mahdollinen. Samalla tavalla tietysti voi ajatella, että lukemalla pikkupoikina Tarzaneita ja muita sankaritarinoita ja leikkimällä ActionManeilla ja vastaavilla leluilla sekä hieman isompana katselemalla toimintaelokuvia miehet sisäistävät kulttuurimme mallin maskuliinisuudesta ja siihen liittyvistä voiman ja vapauden symboleista. Tämän tarpeen tyydyttämiseksi miehille myydään autoja, moottoripyöriä, erämessuja, extremeurheilua... Sukupuoliin liitetyt ominaisuudet siis ovat varmasti sosiaalisen merkityksellistämisen prosessin tulosta. Korostamalla kulttuuria ja kulttuurisia malleja identiteetin lähteenä sivuutetaan kuitenkin yksilön aktiivinen toiminta identiteetin rakentamisessa. Tosin en myöskään usko, että yksilö on kuitenkaan täysin vapaa muokkaamaan identiteetistään millaisen haluaa, vaan näen kulttuurin tarjoavan toimintatapoja ja malleja, joiden noudattamisesta yksilöt saavat mentaalisen tai aktuaalisen palkinnon. Siksi näiden mallien noudattaminen tuottaa monille tyydytystä, ja niinpä periaatteessa vapaat yksilöt vapailla markkinoilla valitsevat perinteiset ja suosituimmat tekemisen tavat.

Korostamalla yksinomaan romantiikan ideologian mahdollisia haitallisia vaikutuksia esim. sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta tai heteronormatiivisuuden pönkittämisen kannalta sivuutetaan näkökulma, jossa romantiikan narratiivien luova käyttö omassa elämässä ja jopa leikittely roolimalleilla on mahdollista. Siksi olen halunnut tässä kohtaa korostaa myös romantiikan tarjoamia hyviä kokemuksia naisten elämässä. Mielenkiintoista on kuitenkin se, että myös naiset itse puhuvat romantiikasta ja häistä ”hömpänä” ja ”hössötyksenä”. Heillä on selvästi romantiikkaan kaksijakoinen suhde: Toisaalta se on jotain, mitä kaivataan syvästi omaan elämään, ja toisaalta tätä tarvetta ja sen tyydyttämisen keinoja myös pidetään jotenkin toisarvoisina ja kulttuurisessa hierarkiassa alempana. Kuten aiemmin mainitsin, tällaista puhetta voitaneen pitää ”tiedostavan naisen” puheena. Mutta tarkoittaako tiedostavan naisen rooli tässä tapauksessa miehisen katseen omaksumista omaa sukupuolta kohtaan? Patriarkaalinen kulttuurihan on vuosisatoja kyseenalaistanut naisten viihteen arvon ja naisten luvan ja kyvyn nauttia tästä viihteestä. On mielenkiintoista, että juuri naisille suunnatut kulttuurituotteet ja viihde ovat alituisen kaksiteräisen miekan asemassa. Miehillä suunnatut kulttuurituotteet eivät nähdäkseni ole lainkaan samanlaisen polemiikin kohteena. Miehistä kulttuuriahan on ajateltu olevan esimerkiksi monenlaiset väkivaltaviihteen tuotokset. Toki väkivaltaviihteen vaikutuksesta ollaan välillä huolissaan, mutta samalla väkivallalla mässäily on usein ”vain” tyyllilaji tai tehokeino, kuten esimerkiksi kulttiohjaaja Quentin Tarantinon arvostetuissa tuotoksissa. Ylipäätään naisten kulutuskulttuuria pidetään usein vähempiarvoisena kuin miesten. Tuntuu olevan huomattavasti sallitumpaa ja järkevämpää innostua esimerkiksi golfin peluusta, uusimmista teknisistä laitteista tai vaikka erikoisoluista kuin kosmetiikasta, itsehoito-oppaista tai häistä. Jos haluaa tulla vakavasti otetuksi naisena, pitää naisellisuuden perinteisenä pidettyjä piirteitä liudentaa itsestä.

Eriyisen mielenkiintoista on hääjuhlailemiöstä käyty keskustelu tässä yhteydessä. Usein juuri häistä puhuttaessa kohtaa kauhistelua, kuinka paljon häihin laitetaan rahaa ja otetaan jopa lainaa häitä varten. Häistä innostuneita morsiamia katsotaan usein päätä pudistellen ja hienoista huvittuneisuutta tuntien. Miksi kuitenkin häihin panostaminen olisi sen kummallisempi tai väheksyttävämpi ilmiö kuin vaikkapa maailmanympärimatkaan tai hienon autoon panostaminen? Eikö kaikissa näissä voi olla kyse pitkäaikaisen unelman toteuttamisesta? Onko prinsessan roolilla leikittely täysin poissuljettu vaihtoehto, jos ei

haluaa tulla vakvastiotetuksi eikä leimautua yksinkertaiseksi tai ”hömpäksi”? On mielenkiintoista, että toisaalta naiselta vaaditaan tiettyä naisellisuutta – on oltava tietynnäköinen ja tietynlainen, jotta on feminiininen. Feminiininen nainen kuitenkin saa osakseen helposti vähättelyä. Voisiko perinteistä feminiinisyttä pitää kuitenkin yhtenä tietoisesti omaksuttuna roolina? Voiko feminiinisen naisellinen tyyli olla samanlainen valinta kuin androgyyniys tai maskuliininen naisellisuus? Eikö seksuaaliseen tasavertaisuuteen kuuluisi lupa nauttia omasta sukupuolesta myös sellaisena ja sellaisten tekemisen tapojen kautta, mitkä ovat sille kulttuurissamme ominaisia ja perinteisiä?

8. Pohdintaa

Tutkimusmatka häähumuun on päättymässä. On aika pysähtyä hetkeksi pohtimaan löydöksiä, kerrata tähän asti tapahtunutta ja selvinnyttä sekä suunnata katse tulevaisuuteen. On aika hyvästellä morsiamet ja ja kuunnella viimeisen kerran hääkellojen soittoa.

Työni aluksi olen esitellyt tutkimuksen tavoitteen ja muotoillut tutkimuskysymykset. Sitten esittelen hääilmiötä sen nykymuodossa ja sen esiintymistä mediassa. Hahmottelen suomalaisen hääjuhlan yleisiä piirteitä ja toisaalta sen muuttuvia aineksia. Luon katsauksen myös siihen, miten häitä ja sen lieveilmiöitä voisi tutkia yhteiskuntatieteellisesti ja ehdotin hääjuhlailmiön taustavoimiksi sellaisia aikamme suuria trendejä ja ilmiöitä kuin elämys- ja tunnekulttuuri, kulttuurin viihteellistyminen, median voiman lisääntyminen ja häiden uutisoinnin kasvu sekä konsumerismi.

Taustoittamisen jälkeen esittelen aineistoni ja sen keräystavan. Tässä yhteydessä pohdin myös tutkimukseni eettisyyttä ja omaa positiotani tutkijana. Esittelen aineistoni analyysitavan ja tämän yhteydessä pohdin, mitä konstruktionismi tarkoittaa tässä työssä ja erittelen tämän suuntauksen mukaisia ontologisia ja epistemologisia kysymyksiä.

Analyysikappaleen yhteydessä on ensimmäinen empiriaa sisältävä luku. Esittelen aineistostani hahmottelemani tulkintarepertuaarit, diskurssit ja kehykset. Nämä ovat romantikon repertuaari, realistin repertuaari, instituutioon kiinnittyvän repertuaari, vapaan valitsijan repertuaari, kuluttajan kehys sekä yhteisöllinen kehys. Tunnistettuani aineistosta nämä tulkintatavat olen pyrkinyt avaamaan niitä laajemmin ja pohtimaan teorian avulla syvällisemmin näitä häille annettuja tulkintoja ja selityksiä. Työn teoreettinen viitekehys muodostui siis aineiston perusteella.

Pureutuessani syvemmin aineistoon ja teoriaan luon ensin katsauksen mediaan. Esittelen hääaiheisen lehden ja Guy Debordin spektaakkelin käsitteen avulla hääjuhlien kaupallistumista ja sen kulutuskeskeistä muotoa mediassa. Esitän myös, kuinka kulutus asetetaan identiteetin rakentamisen keinoksi ja kuinka yksilöllisyyden ihanteella ja

illuusiolla myydään häihin(kin) liittyviä tuotteita ja palveluja. Aineistostani selvisi kuitenkin, että häihin liittyvä kulutushysteria ei ilmene mikrotasolla yhtä hulvattomana kuin mediassa. Haastatteluissa tuli esille, että ainakaan näiden naisten kohdalla kuluttamiseen suhtauduttiin harkitsevasti: taloudelliset resurssit tai esimerkiksi maailmankatsomus eivät salli rajatonta kuluttamista.

Toiseksi pohdin häiden yhteisöllistä luonnetta. Hääjuhlien yhteydessä puhutaan paljon yhteisöllisyydestä: häät merkitsevät perheiden, sukujen ja ystävien kokoontumista. Yhteisöllisyydellä myös perustellaan hääjuhlien järjestämistä: Naimisiinmenoa halutaan juhlia tärkeiden ihmisten kanssa. Olen pohtinut työssäni häiden yhteisöllisyyttä postmodernina yhteisöllisyytenä. Häiden yhteisöllisyys on näyttävää, hetkellistä sekä estetiikkaa, emootioita ja elämyksiä korostavaa. Tällaiset juhlavat yhteisölliset tapahtumat on nähty sosiologiassa nimenomaan postmoderneiksi. Bauman on kutsunut tällaista yhteisöllisyyden muotoa mielikuvayhteisöllisyydeksi tai naulakkoyhteisöiksi. Maffesoli taas puhuu postmodernin yhteisöllisyyden ajasta raflaavasti orgioiden aikana.

Yhteisöllisyyden jälkeen siirrytään yksilöllisyyteen. Hääjuhlapuheessa erottuu sekä median että haastattelemieni naisten ollessa äänessä vaatimus yksilöllisyydestä. Häiden tulee olla omannäköiset, ei sellaiset joita on kolmetoista tusinassa. Omannäköisyys näkyy häiden yksityiskohdissa, häiden teeman voi valita oman harrastuneisuuden tai kiinnostuksen kohteen mukaan. Olen taustoittanut tulkintaa häiden yksilöllisyydestä pohtimalla häitään suunnittelevan tai häistä haaveilevan vertautumisella Schulzen valitsijaan elämysyhteiskuntateoriassa sekä Jallinojan hedonistiin. Näiden yksilöllistymisteorioiden vastapainoksi pohdin individualismin rajoja ja traditioiden voimaa Giddensin innoittamana. Tässä yhteydessä luodaan myös pikainen katsaus kriittisiin jäsenyyksiin häistä, joita monet feministiteoreetikot ovat esittäneet.

Seuraavana käsittelen häiden ja avioliittoinstituution välistä suhdetta. Hääjuhla ilmiö ajoittuu samaan aikaan kuin avioliittoinstituution kriisi, avioerojen lisääntyminen ja avioliittojen selkeä yleistyminen. Riitta Jallinojan mukaan hääjuhlailmiön taustalla onkin halu ja pyrkimys institutionalisoida avioliittoa uudelleen ja korostaa avioliiton pysyvyyttä ja ”tosissaan oloa”. Toisaalta häät on Jallinojan mukaan keino erotella yksi parisuhde elämän varrelta erityiseksi. Aineistossani näkyi selkeästi ensinnäkin arvostus sitoutumista ja pitkiä liittoja kohtaan ja toisaalta halu avioitua vain kerran, eli säilyttää avioliiton

”pyhyys” ja puhtaus. Avioliitto on nykyaikana varattu ”tosirakkaudelle”, tosirakkaus motivoi menemään naimisiin ja toisaalta avioliitto viestittää muille, että nimenomaan tosirakkaus on nyt kohdalla. Aineistossani näkyikin voimakas vastenmielisyys kuviteltua tilannetta kohtaan, jossa henkilö avioituisi uudestaan ja uudestaan. Tällaisen henkilön motiivit ja jopa henkinen terveys saatetaan kyseenalaistaa, sillä kulttuurissamme ei pidetä mahdollisena useiden tosirakkauksien sisältymistä ihmisen elinkaareen .

Viimeisenä mutta ei suinkaan vähäisimpänä pohdin romantiikan ideologiaa sekä rakkautta ja realismia parisuhteissa. Tutkin näiden yhteentörmäystä ja näen häät yhtenä keinona reagoida törmäykseen – luovana tapana kirjoittaa omaan elämään kappale prinsessasatua ja romanttista tarinaa. Rakkaus ja rakastuminen ovat paitsi sanoja, joiden avulla häitä ja niihin liittyviä palveluja myydään, keskeisiä postmodernin ajan ilmiöitä. Esim. Beckien mukaan rakkaus on kohonnut uskonnon ja kultin asemaan. Rakkaudelle on annettu tehtäviä, jotka aiemmin annettiin uskonnoille tai politiikalle. Rakkauden halutaan antavan elämälle tarkoituksen ja suunnan sekä auttamaan todellisen itsen löytämisessä. Korostan rakkauden ja romantiikan narratiivisuutta, näen rakkauden ja romantiikan kulttuurisesti määrittäytyneinä käsitteinä. Lukemattomat sadut, kertomukset, näytelmät, runot ja laulujen sanoitukset puhuvat rakkauden narratiivin sanoin. Yksilöt omaksuvat kulttuurituotteista mallin rakkaudelle ja parisuhteelle – mutta huomatakseen elämän arkisuuden pian törmäävän rakkauteen ja rakkauden tulipunaa haalenevan. Huolimatta rakkauden syntymisestä diskursiivisella tasolla ihmisillä on kuitenkin elävä kaipuu rakkauteen, romantiikkaan ja sen yksilön erityisyyden tunnustavaan voimaan. Varsinkin monet naiset kaipaavat romantiikkaa elämäänsä, mutta valittavat samalla miestensä kyvyttömyydestä vastata tähän tarpeeseen. Jotkut naisista ovatkin ottaneet itse ohjat käsiinsä järjestääkseen romantiikkaa elämäänsä. Keinoja tähän ovat esimerkiksi romanttisten tilanteiden lavastaminen arjen keskelle, esimerkiksi kynttiläillallisten tai kuutamokävelyiden järjestäminen. Jotkut myös järjestävät itselleen päivän prinsessana, kuten häistä yleensä puhutaan. Häät ja niiden suunnittelu tuovat heille suurta nautintoa, ja yhdessä muiden romanttisten kulttuurituotteiden kanssa auttavat ”uskomaan rakkauteen”. Rakkauteen on tärkeä uskoa – kuka haluaisi liittonsa perustuvaan pelkkään järkeen?

Mitä häistä ja ”hääbuumista” voisi sanoa tässä vaiheessa? Olen tarkastellut eräitä, omassa aineistossani voimakkaimpia tapoja puhua häistä ja ilmiöitä, joita häihin liitetään. Lopputuloksena on moniaineksinen keitos, johon mausteensa antavat niin makrotason

ilmiöt kuten konsumerismi, individualismi, tavarastuminen, kulttuurin viihteellistyminen ja nostalginen kaipaus menneiden aikojen ”viattomuuteen” ja yhteisöllisyyteen – vain muutamia mainitakseni. Yksilötasolla häihin liittyy paljon toiveita ja unelmia, kompromisseja ja ehkä pettymyksiäkin ja ennen kaikkea suuria tunteita.

Häät tuntuvat olevan aihe, joka herättää yllättävänkin voimakkaita mielipiteitä. Haastattelupyyntöni vastasi yllättävän paljon ihmisiä lyhyessä ajassa. Myös työni tekovaiheessa työn aihe herätti kiinnostusta, ja monilla tuntui olevan kommentoitavaa ja sanottavaa. Yleisin kommentti oli aiheen mielenkiintoisuus ja toteamus nykyisenkaltaisen hääjuhlatrendin suurellisuudesta. ”Häähullut” herättävät mielenkiintoa, ihmetystä ja ehkä ärtymystäkin. Miksi joku haluaa panostaa häihin niin paljon rahaa – nehän ovat vain yksi päivä! Entä sitten ne, jotka ottavat lainaa häitä varten – hullua, vai mitä? Myönnän itsekin, että tutkimukseni lähti liikkeelle juuri mielenkiinnostani ja hämmästelystäni häähulluutta kohtaan. Itse en ole elämäni aikana unelmoinut häistä juhlina kovinkaan paljoa – ja tälläkin hetkellä unelmieni häät olisivat melko pienet ja vähäeleiset. Työn edetessä ja aihetta pohtiessa suhtautumiseni kuitenkin muuttui. Miksi juuri häihin panostaminen tuntuu herättävän vastareaktioita ja ihmettelyä? Entä miksi lainan ottaminen häitä varten on kummallisempaa kuin lainan ottaminen vaikkapa hienoa autoa varten tai unelmien designsohvan ostaminen osamaksulla? Miksi tuntuu hyväksyttävämmältä kertoa ”En ole koskaan unelmoinut häistä, en ole tyttömäinen tyttö” kuin myöntää että se hetki valkoisessa puvussa on kuulunut jo kauan unelmien kärkikastiin? Miksi tämä tuntuu väheksynnältä naisellisia unelmia kohtaan – vaikka unelmat olisivatkin prinsessaleikkiä? Onko feminististä korostaa olevansa poikamainen tyttö, ei oman sukupuolensa kaltainen? Nämä kysymykset suuntautuvat kuitenkin jo eteenpäin tämän työn fokuksesta. Ehkä tässä olisikin aihe seuraavaan tutkimukseen.

Tavoitteeni oli tavoittaa tutkimuksessa jotain häiden ”merkityksestä” ja siitä mikä motivoi järjestämään häät, ja vieläpä tietentyypiset, nykytrendin mukaiset häät. Ainakin omaa näkemystäni tutkimus on avartanut – en enää ihmettele häihin käytettyjä rahasummia tai työtuntien määrää. Vaikka itse en jaksaisikaan ehkä askarrella häärekvisiittaa kovin monta kuukautta, suhtaudun häihin nykyään kulttuurirelativistisesti – antaa kaikkien kukkien kukkia, myös hääkimpuissa!

Tässä vaiheessa, työn loppusuoralla, lienee aiheellista pysähtyä hetkeksi miettimään myös tutkimuksen luotettavuutta ja laatua. Perinteisesti tieteellisen tutkimuksen laadusta puhuttaessa on käytetty käsitteitä reliabiliteetti ja valideetti. Reliabiliteetti tarkoittaa mittauksen ei-sattumanvaraisuutta. Mittaus on reliabelia silloin, kun mittaamisessa ei ole tapahtunut systemaattisia tai satunnaisia virheitä esimerkiksi mittaajan mittareiden käytön harjaantumattomuudesta johtuen. Valideetti taas tarkoittaa sitä, että mittarit mittaavat juuri sitä, mitä oli tarkoituskin tutkia ja mitata. Nämä käsitteet kuitenkin sopivat paremmin kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuudesta puhumiseen. Laadullisen tutkimuksen laadun ja onnistumisen arviointi on jossain mielessä hankalampaa. Eihän esimerkiksi tässä työssä mitata oikeastaan mitään, vaan pyritään enemmänkin ymmärtämiseen ja kuvailevuuteen.

Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullisen tutkimuksen arviointi tarkoittaa tutkimusprosessin luotettavuutta. Heidän mukaansa laadullista tutkimusta luetaan mieltien, löytyykö siitä jotain sellaista, mitä voi kutsua ”totuudeksi”. (emt, s. 211) Tässä on tietenkin otettava huomioon itse totuuskäsitteen suhteellisuus esimerkiksi konstruktionistisesti suuntautuneessa tutkimusperinteessä. Eskolan ja Suorannan mukaan laadullisen tutkimuksen lähtökohtana onkin se, että tutkija myöntää oman subjektiviteettinsa. Heidän mukaansa laadulliset tutkimusraportit esimerkiksi ovat yleensä henkilökohtaisempia ja sisältävät enemmän tutkijan omaa pohdintaa kuin määrälliset tutkimukset. He esittävät laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteeriksi *uskottavuuden*, jolla he tarkoittavat sitä, että tutkijan on tarkistettava, vastaavatko hänen tulkintansa ja käsitteellistyksensä tutkittavien tulkintoja. (emt, s. 211-212) Tämä lienee kuitenkin lähinnä ihanne monen tutkimuksen kohdalla – kovinkaan usein tutkimuksia ei varmaankaan anneta tarkastettavaksi tutkittaville ja kysytä, oliko tutkija ymmärtänyt tutkittavaa oikein. Myös Eskola ja Suoranta huomauttavat (emt, s. 212), että ei ole edes varmaa, voitaisiinko tutkimuksen uskottavuutta lisätä viemällä tulkinnat tutkittavien arvioitaviksi, sillä tutkittavat voivat olla sokeita omalle tulkinnalleen.

Eskola ja Suoranta esittävät laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnille erilaisia näkökulmia. Näistä ensimmäinen on realistinen luotettavuuden näkökulma, joka tarkoittaa, että tutkijan tuottamaa tekstiä voidaan pitää suorana ikkunana todellisuuteen ja että sen voidaan ajatella kuvaavan ainakin ideaalitapauksessa mahdollisimman tarkasti myös tutkimusprosessia. Tällaisessa näkemyksessä voidaan puhua perinteisestä

validiteetin käsitteestä, joka jaetaan sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäinen validiteetti eli pätevyys tarkoittaa tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen yhteensopivuutta: tutkijan teoreettis-filosofisten lähtökohtien, käytettyjen käsitteiden ja tutkimusmenetelmällisten ratkaisujen pitäisi olla loogisessa suhteessa toisiinsa. (emt, 214). Itse olen pyrkinyt lisäämään sisäistä validiteettia kuljettamalla koko tutkimuksen ajan mukana konstruktionistista lähtökohtaani. Konstruktionistinen maailmakäsitykseni on määritellyt esimerkiksi analyysivälineeni, (diskurssi- ja kehysanalyysi) jotka molemmat nojaavat juuri konstruktionismiin. Olen myös pyrkinyt valitsemaan käyttämäni teoreettiset käsitteet siten, että ne ovat sopusoinnussa taustaoletusteni kanssa. Puhun esimerkiksi identiteetistä ja narratiivista, sekä minän tuottamisen prosesseista. Nämä käsitteet ammentavat juuri konstruktionistisesta perinteestä. Lisäksi tekemäni päätelmä häistä luovana tapana kirjoittaa omaan elämään luku prinsessatarinaa viittaa juuri identiteetin suhteellisuuteen ja muokattavuuteen ja siten palautuu alussa asettamaani oletukseen todellisuuden suhteellisyydestä ja käsitteellistämisen prosessien varaisuudesta. Ulkoisella validiteetilla voidaan laadullisen tutkimuksen yhteydessä Eskolan ja Suorannan mukaan (emt, 214) tarkoittaa tehtyjen tulkintojen ja johtopäätösten sekä aineiston välisen suhteen pätevyyttä. Tietty havainto on ulkoisesti validi silloin, kun se kuvaa tutkimushavainnon täsmälleen sellaisena kuin se on (Grönfors 1982, 174). Tämä on kuitenkin hieman ongelmallinen kohta, jos ajatellaan työni lähtöoletusta todellisuuden suhteellisyydestä. Mikä on se todellinen tutkimuskohteen olemus ja onko sellaista mahdollista nähdä? Diskurssianalyysissä ei problematisoida vastaajien totuudessa pysymistä haastattelun aikana, vaan heidän lausumansa otetaan tutkimuskohteeksi sellaisenaan. Mielenkiintoista oman työni kannalta oli esimerkiksi se, että haastateltavat kokivat tärkeäksi tehdä eron ”hömpän” ja vakavasti otettavan kulttuurin kannalta, eikä niinkään pohtia sitä, suhtautuvatko he todellisuudessa ”hömppään” niin kriittisesti kuin joissakin kohdin antoivat ymmärtää.

Eskola ja Suoranta esittävät myös reliabiliteetin kuuluvan laadullisen tutkimuksen sanastoon realistisen luotettavuuden näkökulmasta puhuttaessa. Aineiston tulkinta on reliaabelia silloin, kun se ei sisällä ristiriitaisuuksia. (emt, 214) Grönforsin mukaan (1982, 175-176) reliabiliteetin lisäämiseksi voidaan käyttää esimerkiksi indikaattoreiden vaihtoa. Jos yhtenä tutkimustuloksenani pidettäisiin vaikkapa hääjuhlailemisen valtavaa suosiota ja tärkeää paikkaa nykykulttuurissamme, voitaisiin sen paikkansapitävyydeksi esittää esimerkiksi muiden tutkijoiden samansuuntaiseen näkemykseen päätymistä,

häätjuhla-ilmiön suurta näkyvyyttä mediassa, yksilöiden panostamista häiden juhlamiseen tai jopa yhden tutkittavani esittämää voimakasta kieltäytymistä kaikesta ilmiöön liittyvästä (miksi kieltäytyä *voimakkaasti* heikosta ilmiöstä).

Luotettavuuden kriteerinä on myös pohdittava aineiston riittävyttä ja analyysin kattavuutta (Eskola & Suoranta, 1998, 216). Oma aineistoni koostui kymmenestä haastattelusta. Olen pitänyt ohjenuorana saturaation periaatetta ja tätä ajatellen voisi sanoa, että jopa pienempikin aineisto olisi tuottanut samansuuntaisen tuloksen. Jo neljän – viiden haastattelun kohdalla aineistot alkoivat tietyssä kohdin toistaa toisiaan. Toisaalta, koska halusin varmistaa aineiston riittävyden ja sen mahdollistaman analyysin tarkkuuden, halusin ottaa mukaan riittävästi aineistoa. Analyysin kattavuus tarkoittaa Eskolan ja Suorannan mukaan (emt, 216) sitä, että tulkintoja ei perusteta satunnaisiin poimintoihin aineistosta. Runsaat haastattelulainaukset tässä työssä tuonevat lukijalle varmuutta siitä, että en perusta tulkintojani satunnaisiin poimintoihin, tai että en ole väkisin kaivanut työstäni esille haluamiani näkemyksiä, vaan olen pyrkinyt siihen että aineistot puhuvat tutkijalle (minulle), ja minun tehtäväni oli tutkia, minkä näkökulmien nostaminen esiin aineistosta olisi perusteltua.

Erilaiseen näkökulmaan tutkimuksen luotettavuudesta päästään, jos ajatellaan luotettavuutta Eskolan ja Suorannan mukaan vakuuttavuutena (emt, 220). Tätä voidaan kutsua myös relativistiseksi näkemykseksi, ja sen arvioinnin perustana on tutkimusraportti tekstinä. Tekstiä ei ajatella tässä suorana ikkunana todellisuuteen, vaan teksti on jo itsessään oma todellisuutensa tai osa todellisuutta. Teksti on yhteiskunnallista toimintaa ja sillä on voimaa osallistua yhteiskunnassa käytäviin keskusteluihin. (emt, 221). Pidän tätä näkökulmaa jokseenkin lähempänä omaa näkemystäni tekstin paikasta ja mahdollisuuksista ”todellisuudessa”. Eskola ja Suoranta lainaavat (emt, 221) Baumania (1996, 284) jonka mukaan väitteemme aiemmin esitettyjä faktoja vastaan ovat kertomuksia vastaan esitettyjä kertomuksia. Mielestäni tämä kuvaa realistista näkemystä paremmin tutkimustulosten luotettavuuden mahdollisuuksia. Jos ajattelemme todellisuuden olevan suhteellista, voimmeko sanoa jonkin asian olevan enemmän fakta kuin jonkin toisen? Tietenkin tämä ajattelutapa äärimmilleen vietynä johtaa siihen päätelmään, että tekstien tuolla puolen ei olisi mitään todellisuutta, emmekä voisi sanoa olevaisuudesta juuri mitään varmana pidettävää. Kuitenkaan Baumankaan ei tarkoittane korostaessaan faktojen kertomuksellista luonnetta todellisuuden hajoamista joiksikin

avaruudessa leijuviksi määrittelyiksi. Hänen mukaansa tietyn diskurssin levitessä laajalti yhteiskuntaan sillä on merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia, joiden todella voidaan sanoa olevan olemassa. Palaan tässä aiemmin esittämäni esimerkkiin kiven konstruktionaalisuudesta. Koska meillä on sanallisia määritteitä tuolle luonnossa esiintyvälle kovalle kappaleelle, on meillä ”todella olemassa” kivi. Käsitteelliset määrittelyt voivat tässä mielessä kiinnittyä johonkin osaan todellisuutta ja siten luoda sen. Samoin esimerkiksi esitetyt määrittelyt romantiikalle kiinnittyvät tiettyihin käytäntöihin ja luovat romantiikan. Tutkimustulokset naisten ja miesten erilaisista emotionaalisista tarpeista vaikuttavat kasvatukseen ja sosiaalisiin käytäntöihin ja luovat näin erilaisia emotionaalisia tarpeita. Samoin tämän tutkimuksen tulos, häiden pitäminen luovana sadun kirjoittamisena, voi vaikuttaa jonkun toimintaan, esimerkiksi siihen, haluaako hän viettää häitä kuvatulnaisesti vai ei. Potter ja Wetherell (1987) esittävät diskurssianalyttisen teorian pätevyydelle kriteeriksi tutkimuksen hedelmällisyyden, jolla he tarkoittavat, onko tutkimus tuottanut uutta tietoa tai uusia näkökulmia. Kuten jo aiemmin mainitsin, tutkimukseni on tuottanut ainakin minulle uutta tietoa ja uusia näkökulmia. Toivon tietenkin, että ne ovat välittyneet myös lukijalle ja että tutkimukseni olisi avannut myös lukijalle ymmärrystä siitä, mistä häissä on kyse ja miten niiden vetovoimaa voisi selittää säilyttäen ymmärryksen innostunutta morsianta kohtaan ja pelkistämättä häntä ainoastaan maskuliinisen ja heteronormatiivisen vallan sokaisemana ja ohjailemana toimivaksi robotiksi. Mielestäni tämän näkökulman ymmärtäminen on tärkeää ja liittyy myös laajempaan keskusteluun perinteiseksi määritellyn naisellisuuden paikasta. Onko perinteisen feminiinisyyksäilyksen sisäistämä nainen vain onnellinen orja vai onko hänen näkemiseensä vaihtoehtoisia, enemmän yksilön liikkumavaraa ja luovuutta korostavia tapoja?

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti: Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Gaudeamus, Helsinki 2001.

Alasuutari, Pertti: Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere 1999.

Alasuutari, Pertti: Yhteiskuntatutkimuksen etiikasta. Teoksessa Anttila, Anu-Hanna; Melin, Harri & Räsänen, Pekka (toim.): Tutkimus mentelmien pyörteissä. PS-Kustannus, Juva 2005.

Alberoni, Francesco: Rakastuminen. Otava, Keuruu 1984.

Bauman, Zygmunt: Notkea moderni. Vastapaino, Tampere 2002.

Bauman, Zygmunt: Postmodernin lumo. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1996.

Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth: The normal chaos of love. Polity Press, Cambridge 1995.

Beck, Ulrich: Refleksiivinen moderni. Teoksessa Beck, Ulrich; Giddens, Anthony & Lash, Scott: Nykyajan jäljillä – refleksiivinen modernisaatio. Vastapaino, Tampere 1995, s. 11 – 82.

Campbell, Colin: The romantic ethic and the Spirit of Modern Consumerism. Basil Blackwell, Oxford 1987.

Carlson, Marvin: Performance. A Critical Introduction. Routledge, London & New York 2001.

Charsley, Simon R. Wedding Cakes and Cultural History. Routledge, London & New York 1992.

Debord, Guy: Speaktaakkelin yhteiskunta. Summa, Helsinki 2005.

Duncombe, Jean & Marsden, Dennis: Can Men Love? – “Reading”, “Staging” and “Resisting” the Romance. Teoksessa: Stacey, Jackie & Pearce, Lynne (toim.): Romance revisited. Lawrence & Wishart, London 1995, s. 238-250.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere 1998.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana: Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. PS-Kustannus, Jyväskylä 2001.

Giddens, Anthony: The consequences of modernity. Polity Press, Cambridge 1990.

Giddens, Anthony: Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Beck, Ulrich; Giddens, Anthony & Lash, Scott: Nykyajan jäljillä – refleksiivinen modernisaatio. Vastapaino, Tampere 1995, s. 83-152.

Giddens, Anthony: Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Polity Press, Cambridge 1991.

Giddens, Anthony: The transformation of intimacy. Sexuality, love and eroticism in modern societies. Polity Press, Cambridge 1992.

Goffman, Erving: Frame analysis: an essay on the organization of experience. Northeastern University Press, Boston 1986.

Gray, John: Miehet ovat Marsista, naiset Venuksesta. Paranna parisuhdettasi ja löydä partnerisi kanssa yhteinen kieli. WSOY, Porvoo, Helsinki & Juva 1995.

- Grönfors, Martti: Kvalitatiiviset kenttätöyömenetelmät. WSOY, Juva 1982.
- Hietala, Veijo: Media ja suuret tunteet: johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan. BJT Kustannus, Helsinki 2007.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena: Teemahaastattelu. Gaudeamus, Helsinki 1980.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena: Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopano, Helsinki 2000.
- Jallinoja, Riitta: Moderni elämä. Ajankuva ja käytäntö. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 1991.
- Jallinoja, Riitta: Moderni säädyllyisyys. Aviosuhteen vapaudet ja sidokset. Gaudeamus, Helsinki 1997.
- Jallinoja, Riitta: Perheen aika. Otava, Helsinki 2000.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi: Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere 1999/2002, s. 54 - 97
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskursiivinen Maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa: Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere 1993/2000, s. 17 - 47
- Kaivola, Terttu: Kahden kaupaa: juhlatietoa, kuvia ja kertomuksia suomalaisista häistä. Suomalaisen kirjallisuuden Seura, Helsinki 1995.
- Kellner, Douglas: Mediakulttuuri. Vastapaino, Tampere 1998.
- Langford, Wendy: Gender, Power and the delusions of love. Routledge, London & New York 1999.
- Leonard, Diane: Sex and Generation. A Study of Courtship and Weddings. Tawistock Publications, London & New York 1980.
- Mäkinen, Olli: Tutkimusetiikan abc. Gummerus, Vaajakoski 2006.
- Määttä, Kaarina: Avioeron tuska ja helpotus. Tammi, Helsinki 2002.
- Määttä, Kaarina: Kestävä parisuhde. WSOY, Helsinki 2000.
- Määttä, Kaarina: Kumppanin valinta rakkausskeemaa muokkaavana kokemuksena. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1995.
- Määttä, Kaarina: Miten rakkaussuhde kehittyy ja säilyy: teoreettista tarkastelua. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1997.
- Määttä, Kaarina: Mitä tapahtuu kun rakastuu? : rakastumisprosessi korkeakouluopiskelijoiden, tutkimustiedon ja runoilijoiden näkökulmasta. Lapin yliopisto, Rovaniemi 1997.
- Noro, Arto: Gerhard Schulzen elämisyhteiskunta. Teoksessa : Rahkonen, Keijo (toim.) : Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Gaudeamus Kirja Oy, Tampere 1996, s.120-140.
- Nurmi, Timo; Rekiaro, Ilkka; Rekiaro, Päivi; Sorjanen, Timo: Gummeruksen suuri sivistyssanakirja. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2001.
- Paasonen, Susanna (toim.): Hääkiriä: kirjoituksia rakkaudesta, romantiikasta ja sukupuolesta. Turun yliopisto, Turku 1999.

Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret: Discourse and social psychology. Sage, London 1987.

Pearce, Lynn & Stacey, Jackie: Romance revisited. New York University Press, New York 1995.

Pyhtilä, Marko: Kansainväliset situationistit. Spektaakkelin kritiikki. Like, Vantaa 2005.

Rahkonen, Keijo (toim.): Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Gaudeamus, Helsinki 1995

Siekkinen, Kirsi: Syvähaastattelu. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. PS-kustannus, Jyväskylä 2001.

Seppänen, Janne: Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa. Vastapaino, Tampere 2001.

Stacey, Jackie & Pearce, Lynne: The heart of the matter. Feminists Revisit the Romance. Teoksessa: Stacey, Jackie & Pearce, Lynne (toim.): Romance revisited. Lawrence & Wishart, London 1995 s. 11-45.

Sulkunen, Pekka: Orgioiden aika. Michel Maffesolin postmodernismi. Teoksessa : Rahkonen, Keijo (toim.) : Sosiologisen teorian uusimmat virtaukset. Gaudeamus Kirja Oy, Tampere 1996, s.76-95.

Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka (toim.): Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Gaudeamus Kirja Oy, Tampere 1997.

Suoninen, Eero: Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere 1999/2002, s. 17 – 36.

Iltalehti (2008, n:o 147, 47)

Image (2008, n:o 5-6, 102)

Helsingin Sanomat (7.5.2008, A7)

<http://haatjajuhlat.fi/?id=1565>)

www.haasuunnittelija.com

http://www.stat.fi/til/perh/2006/perh_2006_2007-05-31_tau_002.html

<http://www.stat.fi/til/ssaaty/tau.html>

<http://www.uta.fi/~tierka/Tulkintakehys.pdf>